

SOKOLSKI GLASNIK

Organ Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije // Izlazi 1., 11. i 21. svakog meseca • Godišnja pretplata 50 Din • Uredništvo i upravu u Ljubljani, Narodni dom • Telefon 2543 • Račun pošt. šted. 12.943 • Oglasi po cenika

God. I.

Ljubljana, 25. juna 1930.

Broj 14.

DRŽAVNO TOŽILSTVO V LJUBLJANI

Došlo 24. VI. 1930

_____ krat, _____ prilog.

Originalni lesorez slikarja-grafika E. Justina

Zakružite, Sokolovi, uzduž i popreko, s kraja na kraj, otadžbine lepe . . .

Braćo i sestre!

Posle sjajno uspelog sleta školske omladine, posle pobedničkih dana naše junačke vojske, posle nasmijane zore naraštajske i dečje sokolske slave, gde su naši mladi ptiči dokazali svoju snagu i spremu kao pravi Tyrševi sledbenici — posle svega velikog i sjajnog, što je Sokolstvo već pokazalo narodu i svetu — granulo je konačno i sunce glavnih sletskih dana, najjače manifestacije **sokolske vere, sokolske volje, sokolske snage.**

U gordu i ponosnu prestonicu mlade i snažne države, naše svete ujedinjene Otadžbine, u naš beli kraljevski Beograd, koji se blista nad valovima Save i Dunava, dolazite sa svih strana, gde slovenska pesma zvuči, da krunišete čisto nevino čelo **sokolske Vile** diademom slovenske najjače duševnosti: **slovenskog sokolskog bratstva.**

Sokolskoj ideji, toj najmilijoj kćerci majke **Slave**, toj mladoj i blistavoj božici novih zlatnih vremena, dolazite kao dragi, dugo i željno očekivani gosti. I ona prima u svoj zagrljaj radosno i oduševljeno vas sve kao svoje pobornike i vitezove. Njezin je svet širok i blistav kao slovensko more, smeo i visok kao slovenske gore, večit mlad i čist kao slovenske vode. U njezine snove šume Drava, Sava, Drina i Dunav, huče Vardar i Morava, pevaju Krka i Bosna, Tisa i Neretva, Ibar i Bregalnica. Njezino jasno čelo hladi dahom svojim vetar sa Durmitora i Petrove Gore, Lovčena i Triglava, Avale i Snežnika. U zlatno veče njezinih misli šaputaju pitome ravnice plodne Vojvodine, divne Šumadije, zlatnog Srema, junačke Raške, kršnog Primorja i sunčane Dalmacije.

Sve pokrajine naše dišu i plamte istim sokolskim žarom sjajne svesti, sokolskog osećaja. Himna Sokolstva, nasmejana pesma proleća i slovenskog vaskrsa, radja se iz najtiših, najsakrivenijih snova zemlje, iz najdubljih, najiskrenijih misli čežnje naroda, jer je izraz i odjek njegovog najdubljeg života, zavetne svete misli, kojoj je srce i kolevka zemlja i rod.

U sunčano kolo slovenskog **bratstva** dolazite svi, braćo i sestre, stari i mladi, bogati i siromašni, kao jednako vredne grane i grančice našeg narodnog cveća.

U taj divni venac, gde su sakupljene sve vrline i snage naroda, viju nam se žarki cvetovi bratskog severa, kršni sinovi i divne kćeri bratske češkoslovačke zemlje, junačke Poljske, i potomci prve zemlje Slovena, majke Rusije. U venac se viju i deca najmladje slovenske grane, rjane Lužice, da dokazuju svoju budnu i čeličnu slovensku vernost.

Sa novog sveta, s daljnje Amerike nose brodovi preko dubine Okeana slovensku braću našu u staru domaju, da im se napije duša domaće pesme, domaćih reči.

U beli ponosni grad, gde se je dignula slovenska snaga visoko iznad ruševina rimskih, keltskih i turskih gospodstava, gde je svaka stopa zemlje svedok gigantske junačke borbe za mladu slovensku slobodu, gde danas lepršaju trobojne zastave veselo u plavetno sunčano nebo, doleteli ste jata naših Sokolova.

Vi svi, mladi, lepi i dobri u srcu i duši, dolazite na sokolske blagdane puni ljubavi i idealizma, one zlatne luči čovečanstva, koja pretvara svet u raj i pesmu.

Čeličnom dobrovoljnom disciplinom dokazaćete svetu svu snagu slovenskog karaktera, svu jakost i samopregor slovenske sokolske duše. Najverniji, najbolji sinovi našeg roda, najodanije, najbolje njezine kćeri, nosite u sela i seoca slovensku blagovest **dobrote, lepote i istine**, da zasija sva zemlja u novom žaru bratstva i ljubavi kao zvezdama ukrašena vasiona, čiji se početak i konac penju u nedogled.

Kao što pčele iz šarenih cvetića sabiraju najsladju prolećnu uspomenu za tmurne dane zime, tako mi, braćo i sestre, sabiramo iz cvetova slovenskih duša misli i osećaje, pesme

i sanje, kao skupocenu uspomenu na slet slovenskih srdaca, na sunčane cvetne dane sokolskog bratstva.

Varnice iz vatre slovenske tvornosti, najjače i najsvetlije u sokolskom radu, pale u dušama naroda plamene zublje sokolskih ideala, koji su vodnici i pratioci njegovi na putu u novu lepšu i sjajniju dobu, u dobu što uže saradnje slovenskih naroda, slovenskih večit zelenih grana, koje crpe svoju neslomljivu divovsku snagu iz starog drevnog stabla svete lipe, pramajke svih Slovena.

Donosite zlato vaših sokolskih srdaca, donosite bisere slovenske duševnosti na naš sokolski slet, da se stvori djerdan slovenske radine ljubavi, koji veže u bratski krug sve naše drago slovensko dobro. Dolazite u posetu **Vili Sokolici**, vi sinovi i kćeri slovenskog roda, vi deco kraljevića Marka i Premisla, Tomislava i Jagela, Matijaža i Rurika. Donosite njoj kao skupocen poklon svoja vruća sokolska srca, svoje jasne i čiste sokolske duše. Polazete na zlatni oltar Slovenske Otadžbine svoje snage, svoju ljubav, svoje misli i sanje, darivate se njoj sami, kao sveto slovensko proleće.

Preobraženo u suncu jelinskih vaskrslih snova, stupa Sokolstvo pred nama sa visoko uzdignutom buktinjom večite plamene vatre napretka, večitog stvaranja, večite težnje ka boljim i savršenijim.

Ubojne trube nekrvave sokolske vojske odjeknuće širom naših zemalja, nosiće pozdrav i blagovest svima, koji su naši po sjaju slovenskih misli, po slatkoj pesmi slovenskih reči.

Barjaci sokolski, okaljani u vatri rada i životne borbe, ovenčaće se novim trakom nove sokolske slave, vodeći snažne čete Sokolstva u nove pobede, u nove daljnje bašte očaranih slovenskih snova, koji cvatu kao bokori jorgovana u suncu sokolske etike.

Pozdrav vama svima, koji ste došli da uveličate naše dane sokolskog sleta, koji nam donosite miris i cveće slovenskih srdaca! Naša sokolska srca kucaju u ritmu bratske ljubavi, naše duše drhću u zanosu sokolskog zaveta.

Iz tih sokolskih sjajnih dana radja se božanstvena simfonija sveslovenske zajednice, glasi se zvono slovenske **Velike nedelje.**

Neka svetlost i sjaj tih velikih sokolskih dana, osećaj sokolske ljubavi kao blagovest zasja u sve naše domove i sela, da zaplamte sva srca širom slovenskih zemalja u zlatnom žaru sokolskih gesala, da postane slovenski svet jedan sjajni, radosni i sunčani **sokolski dom!**

Slovenska Vilo, Vilo Sokolice, čuj naš glas, naš poklik srca, našu svetu zakletvu:

Kako je duboko slovensko more, tako je duboka naša sokolska ljubav! Kako su visoke naše slovenske gore, tako visoko razvijena je naša sokolska svest! Kako su bogata naša slovenska polja, tako su bogate naše sokolske duše! Kako su tvrde naše skele, tako su čelične naše sokolske snage! Tvoji smo, sveta Slovenska Vilo, tvoji do poslednjeg daha, tvoji od kolevke do groba! Naša si zvezda i naše sunce, naš plamen i naš cilj! Tebi srce i dušu, misao i čežnju!

Zahuknuo je vetar sa Kosovog polja, kada smo na krvavom svetom mestu položili sokolski zavet vernosti. Ovaj Kosovski sokolski zavet, koji nam živi u srcu uvek mlad, uvek čist, uvek snažan, obnovićemo za vreme sletskih dana.

Braćo! Sestre!

Zagledajte se u sunce i nebo, verna deco **Velike Slavije!** Iz srdaca i duša naših, iz čežnja i snova sokolskih neka se ori kao pesma slavulja, kao glas vetra i mora, kao bura planina snažan poklik slovenske snage, poklik slovenskog bratstva iz prošlosti u budućnost!

ZDRAVO!

BEograd, 25. juna 1930.

Savez Sokola kraljevine Jugoslavije

OD KOSOVA DO BEOGRADA

1389—1919 — 1922—1930

Vsem borcem za sokolske ideale bratstva in svobode

d Kosova do
Beograda

ena drži strahotna pot,
ena drži triumfalna pot,
ena drži junaška pot:
Borba! —

Mejnike zabili smo v rodno zemljo,
mejnike v sokolsko živoljenje.
Kjer borec položil je trudno glavó,
tam klije mlado brstenje.
In bodi živoljenje in bodi smrt,
mejniki ostanejo štirje,
pogled je v davnine, v daljine odprt,
in v sokolskem srcu nemir je:
kipi in vre, se dviga in pada
čuvstva val in volje hotenje,
iz dela poganja moč in nada
kakor iz veje mlado zelenje,
ki sok ga živoljenja rodi,
oj, sok Sokola — junaška kri!

Oj, ti polje, Kosovo ti polje,
kaj v cvetovih mi žariš rdečih,
kakor bi te kruca porosila,
porosila, v rožah se strdila?

Vzdise polje, Kosovo mi polje,
iz globine glas tožeč prihaja:
„Name padla črna je nesreča!
Miloš Obilić je dal živoljenje,
knezu Lazarju so vzeli glavó,
majka Jugovića je sokole,
svoje je sinove žrtvovala.
Nepregledna vrsta je junakov,
ki so vame legli v smrtno spanje.
Našo zemljo — sveto očetnjavo —
robstvom v plen je dušman si osvojil,
našo je ugrabil nam svobodo,
križu blesk zastrli so mrakovi.
Slepi guslar peva žalne pesmi
o domovja poteptani slavi,
ranjena odpevajo mu srca,
ki jih stiska bolečine groza,
v dušah zevajo globoke rane,
v ranah neme nade pokopane...“

Oj, ti polje, Kosovo ti polje,
strašna je povest cvetov krvavih!
Naj li v veke gluha noč te krije,
nikdar beli dan več ne zasije?

Mrtva srca, ki jih zemlja krije,
srca se junakov oglasijo:
„Ne zdihujte, bratje, ne tožite!
Kar je bilo, moralo je priti,
da zbudi, utrdi se spoznanje,
kaj je robstvo in kaj je svoboda!
Naj srcé se s srcem zvesto druží,
ena naj napaja vas ljubezen,
to ljubezen je do očetnjave!
Ako mi smo zanjo krvaveli,
živi borci se vojujte zanjo,
in ponosni zanjo se žrtvujte!
Kdor ne ljubi domovine svoje,
peklo naj izdajico pogoltne!
Kadar narod ves k osveti vstane,
sam si zopet pribori svobodo —
takrat bomo mi pokojno spali,
domovina si izleči rano,
polje Kosovo bo maščevano!“

Kosovska devojka hodi tolažeč,
daje ranjencem napoj hladeč,
na zemljo se sklanja strašna noč,
da prekrije jo, pet vekov trajajoč.

in nas povedle v Novi Sad,
da tam si zgradimo skalni grad
ene edine sokolske družine,
ene misli, iste vrline,
istega notranjega živoljenja,
iste volje, istega hotenja.
In zbrala Ljubljana nas bela je,
od nas vsa tedaj zardela je;
saj kdo bi ne vzkipeł, od zanosa
gnan,
ko zemljo pretrese sokolski dan?

Mesto ti kraljevsko, Beograd,
dvigaš se iz Dunava in Save,
v plodne zdaj oziraš se planjave,
zdaj pogled zastira gričev sklad,
tvoje v daljni svet ime razglašá
zgodovine burne knjiga naša.

Ne iz Dunava in ne iz Save,
ti iz one zrastel si krvi,
ki za tebe jo pod venci slave,
ko je smrt ugašala oči,
zvesti so sinovi pretočili,
tla so rodna z njo blagoslovili...

Nad moči vse druge raste moč,
ki srcé jo verno v sebi nosi:
žar ljubezni to je zmagujoč,
ki nikogar milosti ne prosi —
na živoljenje se, na smrt bojuje,
ko sovrag verige robstva kuje.

Koder se je turška moč valila,
kjer je plenil Nemeč in Madžar,
tam zapoved se je oglasila,
ki jo mečev je skoval udar:
V prah razmelji, kar stori krivica,
božja ti osvetsnica — Pravica!

Vdano ljubi vsako te srcé,
Beograd, saj ti si naša glava,
krila Orlu belemu blesté,
ki nad tabo ponosito plava,
ki mu vzlet namenjen je v daljino
nad vso slavno mojo domovino!

Ko nam zopet bojni rog zapoje,
kri junaška v žilah zaigra,
Šumadija da sokole svoje,
Beograd nam vojevode da,
vrh Snežnika in pokraj Jadrana
naša bo zastava razvihrana.

Naše roke vse kot ena dlan,
v vseh le ena volja zmagovita:
Beograd, zdaj slava ti razlita
od Soluna je v koroško stran!
Vsak pogled zre hrepeneče nate,
zdrži in zedini naše brate!

Od Kosova do Beograda,
od tod v daljave, širine
ena drži naporna pot,
ena drži triumfalna pot,
ena drži sokolska pot:
Zmaga! —

E. Gangl

Globoko reži, lemeža ostrina!
Še globlje, jačje!... Reži prav do
dna!

Le zdrava sme nam v njivo
korenina!
Če sebi delamo, je greh mordà?

Naj lačnim raste in zori novina,
zakladnica je naša zemlja vsa!
In sebe sami rešimo pogina —
le brž, da ne zaloti nas temà!

In da prežarna luč mordà ne vziđe,
ki bi udarila s slepoto nas,
da bi ne videli ni kod ni kam.

Roditelj je Slovenom skopi čas,
in kakor da na vsem si svetu sam,
pripravljen stoj, pa naj karkoli
pride!

Kosovska devojka hodi tolažeč,
daje ranjencem napoj hladeč,

dà umirajočemu napoj,
živemu dá lek krepčilni svoj:
v grob se nagne lice ti z usmevom,
v zarje zroč bodočim jasnim

dnevom,
živemu pa kaplje tri privró
v dušo in jo dvignejo v nebó.
Prva kaplja — vera v moč pravice,
druga kaplja — svetla luč resnice,
tretja kaplja — smelosti pogum,
ki te vodi v žitja hrum in šum.

Srcé ponosno, kot iz jekla dlan —
tako obhodil bi Slovenstva meje,
da tožnega ljubezni žar ogreje
in dvigne ga, kdor v zlo je zakopan.

Na delo, bratje, vsakdo je pozvan,
kdor s slutnjo gleda mirno in jasneje
in ve, da gine hitro in hitreje,
kdor je le solzam in obupu vdan.

Bodočnost je, sicer bi nas ne bilo,
ker ona k nam pošilja tisto moč,
ki v nas plodi ustvarjajočo silo.

Bodimo kakor jezdec vihrajoč,
ki je dopolnil dano naročilo,
boreč za dom se in za dom mrjoč!

Vstal je mogočni naš Miroslav,
s slovenskega severa doplaval je
klic,

da smo se zavedli vzravnanih glav,
začuli plehet smo sivih ptic,
ki kopljejo krila si v solnčnih

valovih
in gnezda pleto po naših domovih.
Novi vitezi drzno vstajajo,
v zaletu si srca osvajajo,
v živoljenje novo narod kličeč —
in v dušah pogum je, v mišicah moč!

Vse so se zastave v eno pretkale,
v tej eni pred nami vse zavihrale

DR. JOSIP SCHEINER, starosta Československe Obce Sokolske:

Za Slovenstvo!

Prag, Ljubljana, Poznanj, Beograd, četiri nove etape, četiri silna pokroka ka visokoj meti, koju smo postavili za obistinjenje sokolskog programa u Slovenstvu.

Već u onoj prvoj dobi, kad su se naše misli kretale u dubinama slavnog Tyrševog imena, kad smo težili da shvatimo značenje sokolske ideje kako ju je on razumeo, baš tada slutili smo, da nas vodi nešto specifički našega, nešto specifički slovenskoga, nešto što klije iz prirodnog značaja i duha slovenskog plemena, i što ima da jednom postane zajednička vodilja na ideja po novim putevima budućeg života.

Ovo uverenje raslo je u nama tim moćnije, čim teži su postajali okovi, koje smo vukli u nedostojnom ropstvu i čim je krući i bezobzirni postajao pritisak pod kojim smo vekovima i vekovima trpeli.

U tom teškom i ponižujućem položaju naglo je procvetala naša sokolska misao i pod verigama, koje nas stiskale, na čudesni način budila se naša samosvest, rasla naša snaga, krepile se naše mišice, jačale se naše grudi, dizala naša odvažnost i hlepila čežnja za slobodom.

U Sokolstvu nadosmo živi izvor, koji osvežava naše narodno bivstvo, nadosmo duغو ogušivani izlev one nartarje moralne snage, plemenitosti, demokracije, veru u moć i snagu slovenskog roda, koja je stvarala najveće ličnosti, najveća dela i najveću istoriju. Dok bijasmo potlačeni počinjamo bezbrojne pogreške zbog slabosti, koja se vekovima i vekovima osvećivale vašem slovenskom rodu.

Sokolstvom uzgojili smo u toku novoga doba sveže generacije, oboružani fizičkim i moralnim sredstvima oduševljene, jake, prekaljene najtežim

iskušenjima — ovim Sokolstvom probili smo put k slobodi oslanjajući se jedan na drugoga.

Zbog velikih događaja i posledica svetskoga rata našli smo se pred novom budućnošću i novim ciljem. Sokolska gesla, kao čarobni lanac, zblížila su nas i sakovala još tešnje, po njima smo saznali zajedničke sanje i tešnje i ovako neočekivano, nakon veškova, našli smo se opet u prijateljskom, pobratimskom zagrljaju, našli smo se u zajedničkom taboru, koji je proniknut osećajem jedne krvi, jedne duše i jedne tešnje za daljnju sudbinu naših naroda.

Ono, što je bilo odeljeno usled teških vremena, zlobe neprijatelja i vlastitih razdvojenih nagona, sve se to zbog čara sokolske ideje opet sakupilo u jedan zajednički tabor, koji je pun uverenja, da će Slovenstvo jedino zajedničkim uzgojnim radom i zajedničkom borbom zadobiti ono mesto, koje mu pripada među ostalim narodima.

Crpajući iz vlastitog izvora kod prirodnih snaga i naslednog smisla najprimitivnijih čovečijih ciljeva, potrudimo se da ostvarimo zajednički — ma i u pojedinostima različan — tip novog slovenskog plemena, silan i krasan u telesnom i duhovnom pogledu, neodoljiv u borbi i obrani svoje slobode, koji usprkos svega, neograničeno čezne određenom cilju narodnog htenja.

Promatrajući napredak i uspehe našeg rada za onaj plemeniti cilj u novim prilikama posle rata, osećamo da se velikim koracima približujemo našem idealu. Prag, Ljubljana, Poznanj i sad Beograd — to su naše divne manifestacije, manifestacije našeg rada, koji je prožet zajedničkom mišlju i bratskom ljubavlju, rada ka visokom cilju za silnu i slavnu budućnost svega Slovenstva. Na zdar! Napred!

U Tatrskoj Poljanci, juna 1930.

ADAM ZAMOYSKI, starosta Zwjazka poljskog Sokolstva:

Slovenska misao u poljskom Sokolstvu

Kad je pred devet stotina godina veliki poljski kralj Boleslav Hrabri ujedinjavao raspršena slovenska plemena i udarao temelje jakog slovenskog monarhiji, kad je slao poslanike caru nemačkom i bizantskom da naglasi, da im je ravan i nezavisan vladar, tada je tim delima njegovim upravljala misao, kako da stvori slovensku snagu, koja će mu omogućiti provodenje samostalne politike s namakanom da okupi Slovenstvo i da ga obrani od neprijateljskih prohteva.

Oni, kojim je ta misao pretila i bila opasna njihovoj vlasti, učinile sve, ne samo da ne dopuste ostvarenje te misli, nego i da samu misao zatra i unište. Naumljena je svrha dosta lako postignuta njihovom golemom snagom i radi nedovoljnog shvatanja te misli kod slovenskih naroda i plemena. No u za sve napore, misao ujedinenoga Slovenstva nije potpuno zamrla. Tečajem vekova ona se više puta javlja na stranicama slovenske povesti, jednom slabije, drugi put jače u ovom ili onom delu slovenskih naroda. No ona se nije mogla ostvariti, jer je većina Slovena bila pod stranim vlastima, koje su se tome protivile. Uza

sve to ta misao uvek tinja u dušama slovenskih naroda i čeka pogodan čas, kad će da usplamti.

To doba kao da je nadošlo posle svetskoga rata, koji je svojim svršetkom dao većini slovenskih naroda mogućnost da iskreno iznesu svoje želje i da samostalno odlučuju o svom životu. Svedoci smo toga, kako među slovenskim narodima sve jače raste težnja da se međusobno upoznaju, približe na gospodarskom i kulturnom polju i da, politički tešnje vezani, rade.

Potonje je zadatak vlada slovenskih država, ali budući da u današnjim prilikama vlade ne mogu provoditi državnu politiku bez oslonca na javno mišljenje građana, a s druge strane trajnost i čvrstoća političkih veza moguća je samo uz uzajamno poznavanje i zblizenje naroda, zato je potrebno sudelovanje društva u tom smeru.

Sve narodne organizacije slovenskih država moraju pripomoći u tom delu, jer će se samo tada moći računati na uspeh i napredak te misli.

Najpozvanije je, da u tom pravcu radi u svim slovenskim zemljama baš Sokolstvo tih zemalja. Ono se začelo i rodilo iz čisto slovenskoga duha i

svuda uživa veliko i opće poštovanje; Sokolstvo je narodna organizacija širokih slojeva, ali ne osniva se na društvenim razlikama; ono se snažno temelji na osnovama morala i budno pazi na interese naroda; ono je svuda jednako u svojim načelima i težnjama i gotovo istovetno u svojim oblicima organizacije. Zato Sokolstvo može jače delovati na široke sfere naroda u svojoj zemlji i biti propagator i važan faktor u delu oko uzajamnog zblizenja.

Poljsko je Sokolstvo gotovo od početka svoga postojanja znalo ceniti važnost zblizenja i suradnje među Slovenima i nije se tuđilo ni od jednog koraka u tome smeru. Ali prilike, u kojima se poljsko Sokolstvo nalazilo pod tri strane vlasti, kao i smer tadašnjega slovenskoga pokreta, koji u sudelovanju nije priznavao načela »jednaki s jednakima« — nije mu dopuštao da življe sudeljuje u tom pokretu. Kad su rezultatom svetskoga rata te zapreke bile uklonjene, sjedilo je poljsko Sokolstvo, nesmetano u svom narodnom delovanju, odmah pristupilo suradnji oko oživotvorenja velike slovenske misli. To je nastojanje izbilo u pokušaju, da se stvori Savez Slavenskog Sokolstva. Kako je poznato, taj je Savez stvoren dana 14. augusta 1925. u Varšavi, gde su se sastali predstavnici četiriju sokolskih Saveza: čehoslovačkoga, jugoslovenskoga, poljskoga i rusko-emigrantskoga i oni su potpisali zajedničku deklaraciju, kojom proglašuju osnutak saveza i izradili su pravilnik Saveza. Celu je poljsko Sokolstvo radosno pozdravilo glas, da je sklopljen Savez Slovenskoga Sokolstva. Savezno veće poljskoga Sokolstva, najviša instancija sokolskoga Saveza u Poljskoj, stvorilo je odmah zatim dana 1. novembra 1926. rezoluciju, koja glasi:

»Savezno veće s priznajem uzima na znanje činjenicu, da je stvoren Slovenski Sokolski Savez i da je u taj Savez pristupilo poljsko Sokolstvo, i izriče nadu, da će taj Savez postati faktorom napretka ne samo poljskog Sokolstva nego i ostalih slovenskih sokolskih Saveza, da će on ojačati narodnu snagu i spremnost svih slovenskih država, da će poslužiti kulturnom i gospodarskom, a što je s tim u vezi, i državnom zblizenju slovenskih naroda, što je uputno i neopozivo s obzirom na drevnoga dušmanina, koji preti uništenjem svim Slovenima — i preporučuje upravi Saveza da živo sudeljuje u radu oko učvrćenja i razvitka Slovenskog Sokolskog Saveza.«

Prema toj odluci uprava sokolskog Saveza u Poljskoj nije ništa propustila, što bi moglo doprineti širem delovanju slovenskoga Saveza, naglašenju njegova opstanka i dizanju njegova značenja i uticaja. Ne govoreći o stalnom sudelovanju u radu kako uprave tako i vodstva slovenskoga Saveza, uprava je poljskoga Saveza u licu svoga predsednika vrlo živo sudelovala u organizovanju čitavog niza nastupa slovenskoga Sokolstva u Francuskoj, polaganjem zajedničkoga venca Slovenskog Sokolskog Saveza po sokolskim društvima na grobu Neznanoga junaka u Parizu u prisutstvu francuskih vlasti i predstavnika slovenskih država dana 11. novembra 1928. na desetu godišnjicu pobede nad Nemcima. Uprava je sudelovala pri priredbi akademije slovenskoga Sokolstva 9. maja 1929., sudelovala na pogrebu pobednika u svetskom ratu pok. Ferdinanda Focha, maršala Francuske, Engleske i Poljske dana 27. marta 1929. u sokolskoj družbi od osmorice čehoslovačke braće s jednom zastavom, jednoga jugoslovenskoga brata s jednom zastavom, tridesetorice poljske braće sa četiri zastave, šestorice ruske braće emigranata s jednom zastavom kao i sa devet vrpca za vence, a uz to je one noći posle preminuća maršala od 22. do 2 sata u noći vršila dežurstvo uz telo pokojnika sestra-

majka Marija Adamova Zamoyska (koja danas više nije među živima); napokon je Savez bio zastupan na 52. sletu francuskog Saveza gimnastičkih društava u Alžiru u aprilu 1930. U svim tim prilikama predsednik poljskoga Sokolstva kao prvi potpredsednik Slovenskoga Saveza zastupao je predstavništvo toga Saveza i u ime njegovo nastupao.

Ne može se šuinjom preći preko sleta poljskoga Sokolstva u Poznanju u junu (27., 28., 29., 30. i 1. jula) 1929., kojemu je sletu poljski Savez nasto-

U Varšavi, juna 1930.

jao dati značaj sleta slovenskih sokolskih Saveza. Taj je slet bio prva velika zajednička manifestacija slovenskih naroda i kao takav imao je općenitije značenje daleko preko određenih sokolskih granica. Sve te činjenice nepobitno svedoče, da je poljsko Sokolstvo pristupilo Savezu Slovenskog Sokolstva ne samo umom nego i srcem, uvek u dubokom uverenju, da će ta misao u razboritom i pravednom ostvarenju pružiti nesumnjive koristi čitavom Slovenstvu.

Zdravo! Czolem!

DR. DIMITRIJE VERGUN, starosta ruskog zagraničnog Sokolstva:

Сокольскому слету въ Бѣлградѣ

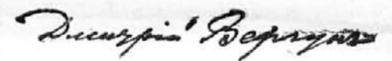
(Sokolskome sletu v Beogradu.)

О, Югославія! Прообразъ созиданья
Изъ камней въковыхъ узорнаго
единства,
Сокольствомъ спянный разсадникъ
Побратимства,
Славянамъ съвернымъ — примѣръ
для подражанья!
Рости, цвѣти, сияй лучами
Единенья,
Пусть, новый слета блескъ раз-
сѣтъ мрака тучи!
И нашъ сокольскій кругъ,
успѣхами могучій,
Во всѣхъ концахъ земли свои раски-
нетъ звенья!

(Prevod.)

О, Jugoslavijo! Izgledu proročki
zdanja
Uzornog jedinstva iz vekovnih
kamenova,
Ti vezom Sokolstva rasadnice bratstva,
Severnim Slovenim primeru
podražanja.
Rasti, cvetaj, u zrakama jedinstva
svojeg,
Nek blesak sleta oblaka raspri
tmine!
Nek sokolski naš krug uspehom
svojim sine
I osvetli našu zemlju i naš svaki
kraj!

U Pragu, juna 1930.

JAKUB SAJBA, starosta Lužičko-srpskog Sokolskog Zwjazka:

Beogradski svesokolski slet i lužičko-srpsko Sokolstvo

Kad su se god. 1920. slovenski Sokoli, nakon dužeg vremena, našli sakupljeni u kolevci velike Tyrševe ideje i kad su zidine zlatnog Praga odzvanjale jekom tisuća i tisuća sokolskih pozdrava, onda su i snažni valovi sokolske misli obuhvatili i Srpsku Lužicu, pokrajinu, u kojoj bje borbu za svoj narodni opstanak potomak, nekada velikog roda, polapskih Slovena.

A kad je god. 1926. očinski Prag ponovo doživeo manifestaciju sveslovenskog Sokolstva, poleteli su i sinovi najmanjeg slovenskog naroda u njegovo okrilje, da se javno okupaju u vrelu Tyrševih načela.

Time pak, što smo se našli okupljeni pod sokolskim krilima, narodno više nismo bili osamljeni. Stekli smo poverenje u jedinstvenu sokolsku ideju, koja sve Slovence udružuje u jednu porodicu. I ova ideja otvorila nam je put u svetsku javnost. To je put, koji nas je god. 1928. vodio na daleki jug, da bismo učvrstili bratski vez sa braćom Jugoslovenima. Uverili smo se tada, da je Tyrševu evanđelje o jed-

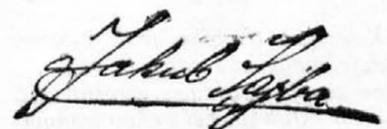
nakosti, pravdi i bratstvu rasprostrlo svoj koren, ne samo po obalama Vltave, već neoslabljenom snagom sve do i krajnjeg kutića sunčane Makedonije. I kada smo tamo na istorijskom Kosovu polju zajedno sa Slovenskim Sokolstvom položili zakletvu večne vernosti sokolskoj ideji, bilo nam je jasno, da slovenska uzajamnost počiva na ova tri simbola.

Nikada ne ćemo zaboraviti trenutak velikog spoznanja — i nikada ne ćemo zaboraviti bratsku odanost, koju smo osetili u onim danima od jugoslovenskog Sokolstva.

Ne čudimo se stoga, što smo ponovo pozvani na put u Beograd, u prestonicu jugoslovenske braće. Želimo, da budemo svedoci I. sleta Sokola kraljevine Jugoslavije i da stupimo u jedne redove slovenskih naroda. Ne ćemo se pokazati u velikom broju, ali svesni smo toga, da je sokolska ideja kod slabog i jakog ista.

Naša poseta Jugoslaviji neka lužičko-srpskome narodu urodi novim prijateljima, da ne bi ostao osamljen u oštroj borbi za svoja životna prava.

U Budišynau, juna 1930.

VEKOSLAV BUČAR (Ljubljana):

Pregled istorije slovenskog Sokolstva

Prilikom 1. svesokolskog sleta Sokola kraljevine Jugoslavije posetio našu prestonicu, naš kraljevski Beograd, u velikom broju predstavnici sviju slovenskih sokolskih saveza. Na hiljade i hiljade pripadnika velike sokolske porodice sviju slovenskih naroda manifestiraju u glavnim sletskim danima beogradskim ulicama za slovenske i sokolske ideale, a na hiljade i hiljade našeg naroda gledaće i pozdravljaju ovo more crvenih sokolskih košulja. Zato neće biti ni odmet, da na kratko pregledamo historiju slovenskih sokolskih organizacija.

Čehoslovačko Sokolstvo

Sokolska misao rodila se u doba sveopšteg narodnog preporoda češkog naroda. Bilo je to u onim danima, iz

Aga Heller,
zam. načelnika ČOS

periode Bachovog apsolutizma, iz periode, u kojoj je Austrija na sve moguće načine dušila život svojih podanika, naročito slovenskih naroda. Krajem god. 1861. počelo se je u Pragu razmišljati o osnivanju narodnog telovežbačkog društva. U prvim rokovima toga pokreta stali su češki vežbači iz Schmidtovog telovežbačkog zavoda, pod vodstvom braće Julia i Edvarda Grégra i Emanuela Tonnera.

Na osnivajućoj glavnoj skupštini dne 16. februara 1862. god. bio je izabran za prvog sokolskog starešinu brat Jindřich Fügner, muž silne energije i pun velikog idealizma. Svojim vlastitim troškom sagradio je Praškom Sokolu krasan sokolski dom, u koji se je i sam preselio i u njem umro 15. novembra 1865. god.

Sistematsko vežbanje započelo je 5. marta 1862. god. pod vodstvom br. dr. Miroslava Tyrša, koji je bio već od svega početka priznavan kao vođa svega Sokolstva. Kritički je sastavio češku telovežbačku terminologiju i osnovao i samostalni sokolski telovežbački sistem. Njegov spis »Základové tělocviku« tvori još danas osnovu sokolske telovežbačke nauke. Tyrš je god. 1871. osnovao list »Sokol«, kojega i sam uređivao sve do poslednjih dana svog života. Umro je tragičnom smrću u Tirolu 9. augusta 1884.

Primer Praga uskoro je odjeknuo i u češkoj provinciji. Po uzoru Praškog Sokola brzo su osnovana sokolska društva u Brnu, Jaroměru, Jičínu, Kolínu, Kutni Hoři, Novoj Pači, Příbramu i Turnovu.

Porast telovežbačkih društava, osnovanih iz istih razloga i sa istim ciljevima, pokazao je skoro potrebu osnivanja zajedničke centralne organizacije. Već god. 1863. osnovan je »Sbor k pěstování vzájemnosti tělových spolků slovanských«, koji je priredio i prvu zajedničku telovežbačku školu. Ali ovaj »Sbor« nije dugo potrajao, jer ga je policija zabranila. Ipak ujedinjavajuće snage nisu zamrle i već naredne godine priredila su društva iz Kolína, Pardubic, Poděbrada i Praga zajedno sa Sokolom Kutnohorskim u svojim sedištima, sletove sa zajedničkim vežbama. Ali Tyrš se nije dao preplašiti od prvog neuspeha kod osnivanja saveza sokolskih društava. Godinu iza austrijsko-pruskog rata predložio je, da se održi u Pragu svesokolski slet, na kojem će se utvrditi i statut nove centralne organizacije. Ovu nameru sprečila je austrijska vlada, jer bi, po njezinom mišljenju, nameravana centralna organizacija mogla postati društvo sa narodnim i političkim ciljevima, što nije bilo dozvoljeno. U to doba raširila se sokolska misao i do Beča, a i Amerike.

God. 1872. sastavljeni su bili statuti »Sokolské župní jednoty morav-

ské«, koja pak nije mogla započeti svojim radom, jer onda sokolska društva u svojim pravilima nisu još imala predviđeno, da se smiju udruživati u župe, zbog čega su vlasti svaki takav pokušaj zabranjivale.

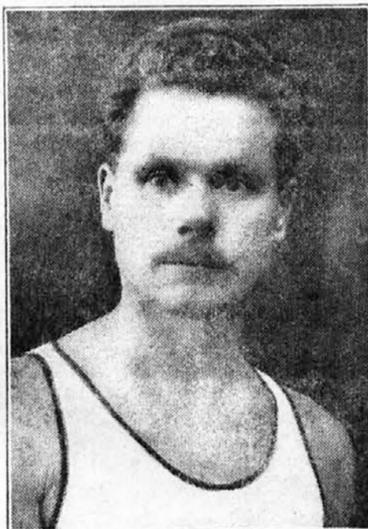

Vincenc Štěpánek,
II. zam. staroste ČOS i tajnik SSS

Marija Provaznikova,
zam. načelnice ČOS

Pravidni neuspeh češke delegacije u bečkom državnom savetu uzburkao je društveni život, započela se je borba zbog političkog i gospodarskog upadka Austrije, borba, koja nije mirno prešla ni preko Sokolstva. Godinu za godinom prestajala su društva sa svojim radom, a god. 1875. pokazivalo je životne znakove samo još 71 društvo, od kojih se je 22 bavilo vatrogastvom, što je kasnije moralo učiniti još 7 društava. U narednjih pet godina mnogi sokolski radnici trudili su se da probude društva novim živo-

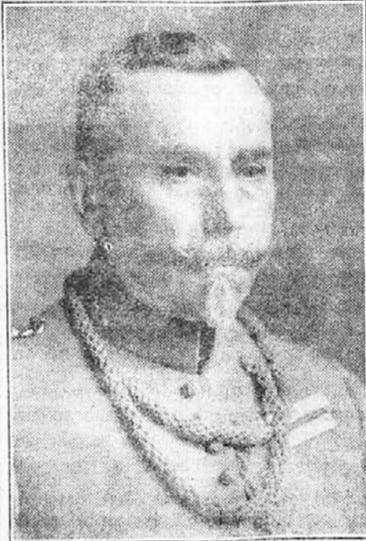
F. Fazanowicz,
načelnik poljskog Sokolstva

tu. Ali za poboljšanje prilika potreban je bio veliki cilj i toga je postavio Tyrš priredivanjem prvog svesokolskog sleta, koji se je i održao 18. juna 1882. god. u Pragu.

Ove sokolske svečanosti bile su od zamašnog uticaja na ponovno oživljenje sokolskih društava. Osnovano je bilo i više novih društava, pa i u ponemćenim krajevima. Prva takva manjinska društva bila su osnovana u Duchovcu v Čechách i u Znojmu na Moravi. Počelo se je posvećivati pažnju i pomladku i u Kolínu je godine 1883. počeo vežbati zanatlijski naraštaj.

Jedan od poslednjih članaka, kojima je Tyrš obogatio list »Sokol« bio je god. 1884. napisan o zajednici sokolskih društava. Sokolstvo je taj Tyršev poziv pravilno razumelo i predložilo vlastima molbu, da dozvole osnivanje saveza. Opet su vlasti molbu odbile, a dozvolile su osnivanje župa. Tako je bila osnovana prva župa »Župa Tyršova na střední Labi« sa sedištem u Kolínu, a u naredne četiri godine bila je potpuno izvedena župska organizacija.

God. 1889. označuje granicu u sokolskoj historiji. Ove godine konačno je pošlo za rukom dobiti dozvolu, da se osnuje »Česka Obec Sokolska«, koja je udružila sve župe u Češkoj, a tri godine kasnije sledila je »Moravsko-Slezská Obec Sokolska«. G. 1896. ujedinile su se Češka i Moravsko-šle-

Dr. Josip Scheiner,
starosta ČOS i predsediak SSS

ska Obec Sokolska te donjo austrijska župa u »Svaz československeho Sokolstva«, koji je počeo god. 1897. izdavati svoj list »Věstník Sokolský«. Ova ustanova pak je bila god. 1901. promenjena u Savez slovenskog Sokolstva, u koji su ušli svi ondašnji slovenski sokolski savezi.

U to doba sokolski rad već je bio sistematičan i svestran. Rezolucijom praškog Sokolstva god. 1895. osnovan je prosvetni odbor i Sokolska Matice, koja je počela izdavati svetskog rata, kad se je moralo — više ili manje — prestati s radom. 24. novembra

Adam Zamoyski,
starosta poljskog Sokolstva i I. potpr. SSS

1915. raspuštena je Češka Obec Sokolska i »Věstník Sokolský« prestao je da izlazi. Ipak sokolska ideja nije izumrla, potajno se je radilo i dalje. Oni Sokoli pak, koji su morali u rat, prešli su u inostranstvo, gde su se mirali dobrovoljačke legije, koje su se borile za slobodu svog naroda. Slovenstva i čovečanstva. A posle oslobođenja Sokoli su bili prvi, koji su mogli izgradnju Čehoslovačke republike.

U dobi posle oslobođenja pada osnivanje sokolskih društava u Slovačkoj, gde to pod mađarskim režimom nije bilo moguće. Prvo su sva slovačka sokolska društva tvorila jednu župu, iz koje je kasnije nastalo 7 novih župa.

Mnogo radi čl. Sokolstvo na manjinskom polju. Počeci toga rada padaju u godini 1899. Svoju snagu pokazalo je i za vreme balkanskih ratova, kad je skupilo velike sume novca, u korist »Slovenskog Crvenog Krsta«. Sebi pak je u Pragu sagradilo veličanstven »Tyršev dom«, u kojem su danas sokolske savezne kancelarije. U njem se odražavaju i razne so-

kolske telovežbačke i prosvetne škole. Tyršev dom je stajao 25.000.000 Kč. Od velikog značaja bili su sokolski sletovi u domovini i van nje. Čsl. Sokolstvo više puta posetilo je Poljsku, Jugoslaviju, Bugarsku, pa i

František Mašek,
I. zam. staroste ČOS

Milada Malá,
načelnice ČOS

neslovenske prijateljske narode; dvaput posetilo je i Udružene države severoameričke. Kao član Međunarodne telovežbačke unije učestvovalo je i na olimpijadama, gde je kod takmičenja zauzelo veoma časna mesta.

Danas tvori čl. Sokolstvo moguću organizaciju. Na prvog sokolskoj skupštini god. 1862. bilo je prisutnih tek 70 Sokola, a za 10 godina porasao je taj broj na 10.000. Uoči svetskog rata brojila je Češka Obec Sokolska već 1300 društava i odseka sa 110.000 članova i 22.000 članica.

Jadwiga Zamoyska,
načelnice poljskog Sokolstva

Danas broji Čehoslovačka Obec Sokolska 571.999 pripadnika i to muške dece 74.209, ženske dece 85.175, muškog naraštaja 33.447, ženskog naraštaja 32.858; članova 248.812 i članica 97.498.

U početku žene nisu pripadale sokolskoj organizaciji. U Pragu je bilo god. 1869. osnovano društvo »Tělocvičný spolek paní i dívek českých«. Tek god. 1912. bila je u Sokolstvu proglašena jednakopravnost muških i ženskih.

Zivotna snaga Sokolstva vidi se i u brojevima, koji prikazuju učestvo-

jih je bilo došad u Pragu osam. Prvi je bio god. 1882. Na njem je učestvovalo 1600 članova, od toga 696 vežbača. Na drugom već je saradivalo 5832 braće u odori i 2473 vežbača. VI. svesokolskom sletu god. 1912. prisustvovalo je 23.000 članova. Vežbalo je 13.000 braće, 6500 sestara i 7500 mladeži. Kod VIII. svesokolskog sleta god. 1926. išlo je u povorci kroz Prag u odori 36.000 Sokola, 10.400 Sokolice, 14.000 naraštajaca i 13.500 naraštajki.

Starešina ČOS je br. dr. J. Scheiner, načelnik br. dr. J. Vaníček, načelnica sestra Milada Malá, tajnik br. dr. Jar. Urban.

(Literatura: Mašek Fr., Dějinami československeho Sokolstva, »Přednášky« Prag 1929. — Dr. J. Scheiner, Dějinami Sokolstva, »Pamětný list« Prag 1907.).

Dr. Jindřich Vaníček,
načelnik ČOS

Poljsko Sokolstvo

Sokolska misao kod Poljaka pojavljuje se god. 1863., kada su Poljaci pokušavali radikalnijim metodama osloboditi se ispod ruskog jarma. Nosilac sokolske ideje u ruskoj Poljskoj bila je akademska omladina, ali sokolskih društava se tamo nije moglo osnivati, jer je to ruska vlada zabranjivala.

Prvo poljsko sokolsko društvo osnovano je god. 1867. u Lwowu pod imenom »Towarzystwo Gimnastyczne« U prvim godinama društvo je slabo radilo, tek, kada su mu poslali Česi svog prednjaka Fr. Hochmana, onda je započeo sistematski sokolski rad. Brzo su sledila nova društva i prilikom I. poljskog svesokolskog sleta god. 1892. bilo ih je već 46, koja su se ujedinila u »Związek Towarzystw Gimnastycznych Sokół«. U ruskoj Poljskoj utiralo je Sokolstvo teško svoj put, ipak je god. 1893. osnovan u Pruskoj savez »Związeki sokole w Panstwie Niemieckiem«.

Svesokolskom sletu u Lwowu sledili su svesokolski sletovi god. 1894., 1896., 1903., a zadnji pre svetskog rata bio je god. 1913. — Pre svetskog rata bilo je u ruskoj Poljskoj 12 župa sa 164 društva, u austrijskoj Poljskoj bilo je god. 1910. 7 župa sa 218 društava. Oficijelni organi sokolski bili su listovi »Sokol« u Poznanju i Lwowu; njima se je kasnije pridružio »Przegled sokoli« u Krakowu. Za vreme svetskog rata poljsko Sokolstvo borilo se je za oslobođenje i ujedinjenje svoga naroda.

Posle oslobođenja, prilikom svesokolskog sleta u Warszawi g. 1921. osnovan je »Związek Sokolstwa Polskiego« sa sedištem u Warszawi, koji je ujedinio sve sokolske saveze oslobođenih poljskih pokrajina. Njegov zvanični organ je »Przewodnik Gimnastyczny Sokół«, koji izlazi mesečno u Lwowu.

God. 1929. održan je u Poznanju VII. poljski svesokolski slet, na kojem su učestvovali svi slovenski narađi.

Osnivanjem Saveza poljskog Sokolstva u Warszawi poljsko Sokolstvo sve lepše i lepše napreduje. Danas broji savez u poljskoj republici 6 velikih župa (dzielnica) sa 65 okruga. Sedma dzielnica je zagraniczna — francuska, sa 10 okruga. Ukupan broj poljskog Sokolstva je 7 velikih župa, koja broje 75 okruga, 906 društava sa 52.466 članova. Od toga je 12.000 vežbača i 4000 vežbačica. Na jedan okrug pripada prosečno 12 društava sa 754 članova ili na jedno društvo 64 člana.

Van poljske republike i Francuske postoje poljska sokolska društva i u Nemačkoj, gde imaju svoj savez sa sedištem u Berlinu, koji broji oko 2000 pripadnika, dalje u Čehoslovačkoj, Belgiji, Holandiji i severnoj i južnoj Americi

U Čehoslovačkoj postojala su na Tešinskom posle svetskog rata 3 poljska sokolska društva. Kasnije se je osnovalo još nekoliko novih tako, da je god. 1925. osnovan »Zwiazek Polskich Towarzystw Gimnastycznych Sokół w Czechosłowacji«. Krajem godine 1928. brojio je u 11 društava 826 članova, od toga 103 članice, 203 vežbača, 73 vežbačice i 66 naraštajaca.

O poljskom Sokolstvu u Belgiji i u Holandiji malo je poznato. O poljskim Sokolima u Americi govoreći na drugom mestu.

Starešina poljskog sokolskog saveza je br. Adam Zamoyski, tajnik br. Marjan Wolanczyk, načelnik br. F. Fazanowicz, načelnica s. Jadwiga Zamoyska.

(Literatura: Severa dr. Vaclav. Dějiny tělocviku, Brno 1929. — Jugoslovenski sokolski kalendar 1930. — Malaczyski dr. Aleks., Historja Sokolstwa polskiego. »Prednašky«, Praha 1929. — Pata dr. Jos., Sokolstvo a Slowjanstvo, Budyšin 1924.)

Dimitrije Kambulin,
načelnik ruskog pokr. Sokolstva u Jugoslaviji

Rusko Sokolstvo

Kod Rusa pojavljuju se sokolska društva prilično kasno. God. 1883. osnovano je u Moskvi »Ruskoje Gimnastičeskoje Obščestvo«, kojega članovi su bili i L. N. Tolstoj i A. P. Čehov. God. 1891. postao je u tom društvu učitelj telovežbe češki Sokol F. Olšanik. Nešto pre toga, god. 1886. direktor tifiške gimnazije postavio je kao učitelja telovežbe Grumlika, isto češkog Sokola. Isti direktor je osnovao i prvo rusko sokolsko društvo god. 1900. u Tiflisu. God. 1907. rusko Sokolstvo, ma da onda na to ime još nije imalo pravo, sa 117 članova pristupovalo je praškom svesokolskom sletu.

God. 1910. nastojanjem br. G. Žickog i br. Verguna osnovan je »Sojuz Russkago Sokolstva«. Iste godine počeo je u Moskvi da izlazi list »Sokol«. Naredne godine održan je u Moskvi I. sabor SRS, na kojem je bila utvrđena ideologija ruskog Sokolstva i sastavljena ruska telovežbačka terminologija. U istoj godini posetio je SRS i Zagreb, prilikom II. hrv. svesokolskog sleta. God. 1912. učestvuje sa 396 braće i 221 sestara VI. svesokolskom sletu u Pragu. God. 1913. počeo je SRS izdavati »Vjestnik Russkago Sokolstva« i održan je II. sabor, na kojem je zaključeno prirediti ruski svesokolski slet u Moskvi, do kojega pak zbog rata nije došlo. God. 1914. izdavao je Soko II. u Petrogradu list »Žizn Sokola II v Petrogradje«.

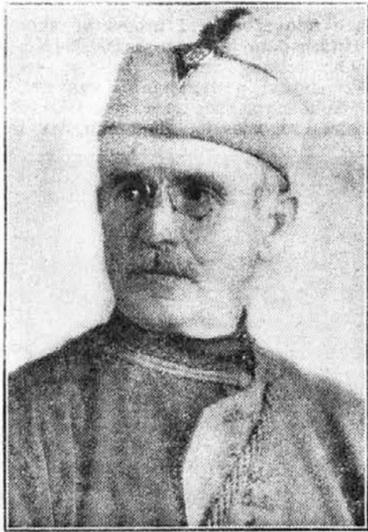
Početkom svetskog rata, koji je prekinuo rad ruskog Sokolstva, brojio je SRS 36 društava, 22 društva u savez nisu pristupila i tako je bilo u Rusiji god. 1914. svega 48 sokolskih društava.

Posle ruske revolucije god. 1917. pokušavalo se ponovo oživeti SRS, a bez većih uspeha. Zbog pregranjanja mnogi su napustili Rusiju i 21. VI. 1920. osnovala se je u Pragu »Inicijativna grupa« za osnivanje ruskog Sokola. Na VII. svesokolskom sletu učestvovalo je 40 predstavnika ruskog Sokolstva. Tako se je započela organizacija ruskog Sokolstva izvan granice i to najpre u Čehoslovačkoj i Jugoslaviji. God. 1922. učestvovalo je već 160 ruskih Sokola I. jugosl. svesokolskom sletu u Ljubljani. God. 1926. osnovana je u Pragu »Ruskaja Sokolskaja Matica«.

Današnji »Sojuz ruskago Sokolstva za granice« ima svoje sedište u Pragu. Starešina saveza je br. prof. dr. Dimitrije Vergun, tajnik br. Lav Magerovskij, načelnik br. Robert Todt, načelnica s. Birzulina. Savez se deli na pokrajinske saveze, u Jugoslaviji, sa sedištem u Beogradu, kojim je st. br. V. Artamanov, nč. br. Dim. Kambulin, na. s. O. Šidlovska; u Francuskoj, sa sedištem u Parizu, st. br. Sizor, nč. br. Petrov; u Bugarskoj sa sedištem u Sofiji, st. br. Rjepnikov, nč. br. Svješnikov, na. s. Kujzeva; u Litviji, sa sedištem u Dvinsku, nč. br. Vasiljevskij; u Poljskoj,

sa sedištem u Poznanju i u Čehoslovačkoj, sa sedištem u Pragu.

(Literatura: N. V. Manohin, Kratkaja istorija ruskago Sokolstva, Prag 1924. — Jugoslov. sokolski kalendar 1930.)

Viktor A. Artamanov,
starosta ruskog pokr. Sokolstva u Jugoslaviji

Nikola Rževskij,
tajnik ruskog pokr. Sokolstva u Jugoslaviji

Lužičko-srpsko Sokolstvo

Najmanja i najmlada grana slovenskog Sokolstva je lužičko-srpsko Sokolstvo. Ono se pojavljuje tek posle praškog svesokolskog sleta god. 1920. ma da se je u srpskoj Lužici već odavno osetila potreba za jednim udruženjem, koje će lužičko-srpsku omladinu oko sebe prikupljati i vaspitavali ju telesno i u narodnom duhu. Daljni važan cilj takvog udruženja jest, da lužičko-srpsku omladinu odvraca od nemačkih Turnvernera, sportskih, i u poslednje doba militarističkih organizacija, koje Nemci bo-

Měrćin Meltka,
zam. nač. Lužičko-srpskog sokolskog Zwjazska

gatim sredstvima osnivaju po svim centrima srpske Lužice. Ali težak narodni život dugo je smetao osnivanje sličnog lužičko-srpskog društva. Već u šesdesetim godinama, za vreme svog studija u Pragu, napisao je lužičko-srpski pesnik Jan Česla u »Lužičanu« članak, u kojem opisiva češko Sokolstvo i predlaže, da se slična organizacija osnuje i u Lužici. Prvi lužičko-srpski Soko bio je Jan Bryl, sada novinar u Budyšinu. On je za vreme svog studijskog boravka u Pragu vežbao kao član Malostranskog Sokola. God. 1907. bio je član sletskog odbora za V. svesokolski slet kao zastupnik Lužičkih Srba. Ali tom prilikom

došao je u Prag samo jedan Lužički Srbin — prof. dr. Arnošt Muka. Posle toga sleta pokušao je br. Marko Smoler osnovati u Lužici Soko, ali ostalo je samo kod dobre volje. Prilikom VI. svesokolskog sleta u Pragu god. 1912. napisao je br. dr. Josef Pata u reviji »Lužica« članak, u kojem poziva Lužičane na slet, ali bez uspeha. Posle svetskog rata skupio je br. dr. Jos. Pata nekoliko studenata koji su studirali u Pragu i upisao ih u Praški Soko. Od njih je student filozofije br. Herman Šleca počeo u lužičko-srpskim novinama da piše članke o sokolskoj ideji i Tyrševoj nauci. Sedmom svesokolskom sletu u Pragu god. 1920. učestvovao je već priličan broj Srba iz Gornje i Donje Lužice, a u zemlji samoj radili su na osnivanju sokolske organizacije braća Jan Skala i H. Šleca. Duševni vođa celog pokreta bio je br. dr. Jos. Pata iz Praga.

Ovoj trojici uspelo je, da osnuju 9. novembra 1920. god. u Budyšinu prvo lužičko-srpsko Sokolsko društvo, kojemu je bio izabran za starešinu br. Jan Skala. Posle njegovog odlaska iz Lužice god. 1921. preuzeo je njegovo mesto br. Marko Smoler. Najviše teškoće zadavalo je mladome Sokolu pitanje sokolane. Budyšinski Soko obratio se je nekoliko puta molbom na opštinu, da dozvoli vežbanje u kojoj od gradskih škola. Ali nemačka opštinska uprava odbila je sve molbe s napomenom, da ima lužičko-srpska omladina dovoljno prilike, da vežba u nemačkim telovežbačkim društvima, radi čega da je Soko potpuno nepotreban. Kasnije dobili su privatnu dvoranu, u kojoj se još danas vežba. Početak je bio težak, ali sokolska misao prodirala je sve više i više među narod. Budyšinskom društvu brzo su sledila ostala Sokolska društva, te je već 1922. god. osnovan »Lužičko-srpski Sokolski Zwjazk« sa sedištem u Budyšinu. Za prvog saveznog starešinu bio je izabran br. Jakub Šajba.

Sokolski rad u Lužici bio je od svog početka veoma težak. Društva nisu imala ni sprava, ni vlastite tehničke terminologije, ni ispitanih prednjaka, ni novaca. Sve to su Nemci dobro videli i znali i zato su svuda, gde je bio osnovan Soko, osnovali i svoj Turnverein te ga bogato opskrblili svim onim, što je Sokolu nedostajalo. Ali lužičko-srpski Sokoli ostali su verni Slovenstvu i Sokolstvu. I što su ih više Nemci napadali, da su plaćani od slovenskih država i da nisu lužička organizacija, već »eine allslawische Kriegerorganisation«, to gušći postajali su lužičko-srpski sokolski redovi. U doba osnivanja saveza počela je užasna borba protiv Sokola. Po novinama diskotovovalo se o ideji sokolskoj, koju su protivnici proglašivali za prostuverku itd.

Jakub Šajba,
starosta Lužičko-srpskog sokolskog Zwjazska

Na saveznoj skupštini 1923. god. izabran je za saveznog starešinu br. Michal Nawka, koji je lužičko-srpskom Sokolstvu ocrtao jasan smer i cilj, što je sokolskoj ideji pridonelo nove simpatije. God. 1924. održan je prvi lužičko-srpski svesokolski slet u Pančicama, na kojem je nastupilo 13 društava sa 104 vežbača, 13 vežbačica i 20 naraštajaca. Oficijno su bili na sletu zastupani Čehoslovačka Obec Sokolska i Savez poljskog Sokolstva u Nemačkoj. God. 1927. pak bio je II. lužičko-srpski svesokolski slet u Wulkem Čisku u srpskoj Gornjoj Lužici. III. slet biće naredne godine prigodom proslave desetogodišnjeg opstanka lužičkog Sokolstva.

God. 1924. osnovane su »Sokolske Listy«, kao savezni organ. Prve godine izlaziše se kao priloge »Serbskih Novyne«, a izašla su samo četiri broja, u kojima je ođstampa sokolsko-tehnička terminologija. Daljnje izlaženje bilo je zbog finansijskih poteškoća obustavljeno. God. 1926. obnovljeno su kao samostalan mesečni list. Prvi urednik bio je br. H. Šleca, a danas ih uređuje br. Michal Nawka, koji je god. 1926. podneo ostavku na mesto saveznog starešine, za kojega je ponovo izabran br. Jakub Šajba, koji sa

veoma lepim uspesima vodi lužičko-srpsko Sokolstvo još i danas.

Kako sam već spomenuo, lužički se je Soko morao na sve strane boriti za svoj opstanak. U novije doba pokušavalo se osnovati »Orla«, što bi zna-

Dr. Dimitrije Vergun,
starosta ruskog zagraničnog Sokolstva

Olga Šidlovska,
načelnica ruskog pokr. Sokolstva u Jugoslaviji

čilo još jače cepanje narodnih snaga, a time i smrt tog malog naroda. Ideja, da se osnuje »Orla« još nije umrla, i zato je treba Soko budno da pazi, da se narodne snage ne razdvoje.

God. 1922. je na I. jugoslovenskom svesokolskom sletu u Ljubljani zastupao Lužičko Sokolstvo br. H. Šleca. Naročita delegacija došla je i god. 1925. na otvaranje Tyrševog doma u Pragu. Uopšte lužičko-srpski Sokol ne propušta nikavu priliku za dokumentovanje, da pripada velikog slovenskoj porodici. God. 1928. letoletio je na jugoslovenski pokrajinski slet u Skoplje i na Kosovo polje. Prošle godine pristupovao je poljskom svesokolskom sletu u Poznanju 21 član i 4 članice sa vlastitim vežbama, a na sletu u Plznju

Jan Meškank,
načelnik Lužičko-srpskog sokolskog Zwjazska

bili su zvanično zastupnici br. Jakub Šajba i br. G. Janak. Našem sletu u Beogradu prisustvovali su do sada još nevidenom broju.

Danas broji Lužičko-srpski Sokolski Savez 3 župe sa 18 društava i 700 članova. Starešina Saveza je br. Jakub Šajba, zamenik starešine br. Jurij Wjela, tajnik br. Gustav Janak, načelnik br. Meškank. Lužičko Sokolstvo postoji samo u Gornjoj Lužici, a izgleda da će se skoro proširiti sokloska misao i na donju Lužicu, koja je već mnogo germanizovana.

(Literatura: Bučar Vekoslav, Lužičko-srpsko Sokolstvo, »Sokolski Glasnik«, Ljubljana 1929. — Zmeškal

Vladimir, Lužički Srbi i Sokolstvo, Prag 1926. — Bučar Vekoslav, Lužički Srbi i njihovo Sokolstvo, Beograd (u rukopisu). — Šleca dr. Herman, Serbski Sokol 1920—1925, »Sokolske Listy«, Budyšin 1926.)

Jugoslovensko Sokolstvo

Slovenačko Sokolstvo. Sokolska ideja se je brzo razširila i na Slovenski jug. I. oktobra 1863. god. osnovano je u Ljubljani prvo sokolsko društvo s imenom »Južni Sokol«; prvi mu je bio starešina dr. Ebin Costa, a načelnik Stevo Mandić. Dne 1. augusta 1867. vlada je društvo zabranila, a 20. februara 1868. bilo je ponovo osnovano pod imenom »Telovadno društvo Sokola« u Ljubljani. God. 1864. brojilo je društvo 200 članova. Južni Soko osnovao je iste godine podružnicu u Kranju, pa i po drugim

Robert Todt,
načelnik ruskog zagraničnog Sokolstva

mestima osnivala su se društva i podružnice, koja pak nisu dugo postojala. Tek od god. 1880. osnivala su se po čitavoj Sloveniji nova sokolska društva. Prvi sokolski slet bio je u Ljubljani god. 1888.; ovoga puta posetili su Ljubljani i češki Sokoli. Pravu sokolsku misao i pravilnu telovežbu po Tyrševom sistemu uveo je u slovenačko Sokolstvo br. dr. Viktor Murnik, koji je god. 1893. stupio u »Ljubljanski Sokol« i god. 1896. osnovao prvi prednjački zbor. God. 1904. počeo je izdavati list »Slovenski Sokol«, koji je izlazio sve do početka svetskog rata. God. 1904. bio je u Ljubljani drugi slet slovenačkog Sokolstva sa utakmicama, a godinu dana kasnije osnovana je »Slovenačka sokolska zveza«; starosta dr. Vladimir Ravnihar, načelnik Josip Smertnik. God. 1907. učestvuje »Slovenačko Sokolstvo« po prvi put na međunarodnim telovežbačkim utakmicama, koje su se vršile u Pragu, prilikom V. svesokolskog sleta. Vrsta postigla je 5. mesto. God. 1908. je bio otvoren prvi sokolski dom u Žirama, a dr. Ivan Oražen izabran za starešinu SSZ. Naredne godine osnivaju se prve sokolske župe. God. 1911. održavaju se prvi župski sletovi; slovenačka sokolska vrsta učestvuje na međunarodnim utakmicama u Turinu i postiže 4. mesto. God. 1912. učestvuju slovenački Sokoli u veoma časnom broju svesokolskom sletu u Pragu, koji je bio I. slet Slovenskog Sokolskog Saveza. Kod utakmica za slovensko sokolsko prvenstvo takmičilo je 8 takmičara, prvo i treće mesto zauzela su braća Stane Vidmar i Karel Fux iz Ljubljane. U višem i nižem odelenu takmičilo je u Pragu još 29 i 46 slovenačkih Sokola. God. 1913. morao se je održati u Ljubljani III. svesokolski slet, kojega je pak vlada zabranila, zbog čega je bio odložen na narednu godinu, ali 20. juna 1914. bio je ponovo zabranjen. Statistika od 1. oktobra 1913. god. prikazuje sledeće stanje slovenačkog Sokolstva: SSZ je brojila 8 župa sa 115 društava i odseka, 6613 članova, 1040 članice, 1761 vežbača, 537 vežbačica, 321 prednjaka, 51 prednjačica, 551 naraštajca, 1064 muške dece i 521 ženske dece. Starešina je bio br. dr. Ivan Oražen, načelnik br. dr. Viktor Murnik. Početkom svetskoga rata bio je sokolski rad prekinut.

Hrvatsko Sokolstvo. Južni Soko priredio je god. 1866. svoj izlet u Zagreb i time uzbudio veliki interes za Sokolstvo. Prvo hrv. sokolsko društvo osnovano je god. 1874. u Zagrebu. Prvi mu je starosta bio Ivan Vončina, a učitelj telovežbe Singer. Veći razvoj u Sokolstvu pojavio se je god. 1876. kad je bio izabran za starešinu dr. Josip Fon, koji je pozvao u Zagreb češkog prednjaka Fr. Hochmanna iz Praga. Po svim većim mestima Hrvatske i Dalmacije osnovana su sokolska društva, a nameravalo se je osnivati i Slovenačko-Hrvatski sokolski Savez, kojega pak vlada nije dozvolila. Hochmann počeo je izdavati god. 1878. list »Sokol«, koji je skoro prestao. God. 1884. bio je u Zagrebu otvoren prvi sokolski dom. Ali je zanimanje za So-

kolstvo — osim u Zagrebu sve više i više slabilo.

Lepši život počinje početkom 20. veka. God. 1903. počinje izlaziti list Hrvatski Sokol, koji je izlazio sve do svetskog rata. God. 1904. osnovan je Hrvatski Sokolski Savez, a za prvog starešinu izabran je dr. St. Miletić, za načelnika Dragutin Sulce. God. 1908. izabran je za starešinu dr. Lazar Car, koji je ostao do rata. 1906. god. održan je prvi hrv. svesokolski slet u Zagrebu, na kojem je nastupilo preko 1000 vežbača. Posle prvog sleta porasao je broj sokolskih društava i osnovala su se sokolske župe. God. 1911. održao se je u Zagrebu II. hrvatski svesokolski slet, na kojem je nastupilo 1456 vežbača: Hrvata, Bugara, Srba, Čeha i Slovenaca. Naredne godine učestvovao je HSS svesokolskom sletu i utakmicama u Pragu; HSS bio je članom Slovenskog Sokolskog Saveza i Međunarodne telovežbačke unije. Uoči svetskog rata brojio je HSS 19 župa, (među njima 2. u Americi), 169 društava, 15.000 članova, 4500 vežbača, 500 članica, 1500 muškog naraštaja, 120 ženskog naraštaja i 500 prednjaka. Svetski rat prekinuo je rad hrvatskog Sokolstva.

Srpsko Sokolstvo. U Srbiji se je osnovalo godine 1857. »Prvo srpsko društvo za gimnastiku i borenje« u Beogradu po Stevi Todoroviću. Osam godina kasnije prestalo je sa radom, jer je Todorović otputovao na studije u Italiju. God. 1882. osnovano je »Beogradsko društvo za gimnastiku i borenje«, koje se je god. 1891. promenilo u »Beogradsko gimnastičko društvo Soko«. Naročito intenzivan rad razvilo je srpsko Sokolstvo posle V. svesokolskog sleta u Pragu, kad se je reorganizovalo 5 župa. Usporedno sa Sokolom radila je u Srbiji i telovežbačka organizacija Dušan Silni, koja je imala svoj Savez sa sedištem u Beogradu. Kasnije (god. 1910.) ujedinile su se obe organizacije pod imenom »Savez srpskih sokolskih društava Dušan Silni«. Starešina je bio Stevo Todorović, načelnik Fr. Hofman (Miroslav Vojinović). Savezno glasilo »Sokolski Glasnik« izlazio je mesečno u Beogradu. God. 1910. održan je u Beogradu prvi sokolski slet, na kojem su učestvovali Česi, Hrvat i Slovenci. Van Srbije postojale su srpske sokolske župe u Srem, Karlovcima, u Za-

ujedinjenja. Ujedinjena sokolska organizacija naziva se Sokolski Savez Srba, Hrvata i Slovenaca. Počinje izlaziti u Zagrebu zajedničko glasilo »Sokolski Glasnik«, pod uredništvom br. dr. Laze Popovića. Sve župe izjavile se za idejno ujedinjenje, jedino župa

za pet godina u Zagrebu, sedište saveznog starešinstva bude u Ljubljani. Za saveznog starešinu bio je izabran br. dr. Ivan Oražen, za načelnika br. Stane Vidmar. U to doba brojilo je jugoslovensko Sokolstvo 16 župa, 254 društava i 40.000 pripadnika. Prilikom

zauzima četvrto mesto, a br. Leon Štukelj postiže svetsko prvenstvo. Od 15. do 18. augusta održan je u Zagrebu pokrajinski slet i II. sabor. Tom prilikom došlo je do razgovora među delegatima češkog, poljskog, ruskog i jugoslovenskog Sokolstva. Zaključeno

god. osnovan je Soko kraljevine Jugoslavije i za starešinu postavljen mu je Nj. Vis. naslednik prestola Petar. Za zamenike pak braća Engelbert Gangl, Đura Paunković, Lacko Križ i P. Mergentaler, za saveznog načelnika br. dr. Viktor Murnik, za načelnicu s. Elza Skalarova. Time je započelo jugoslovensko Sokolstvo svoju novu eru, u kojoj priređuje svoj svesokolski slet.

(Literatura: Bajželj Ivan, Zgodovina Sokolstva. »Prednašky«, Prag 1929. — Bučar Vekoslav, Ze stawiz now juhoslowjanského Sokolstwa, »Sok. Listy«, Budyšin 1929. — Jugoslovenski sokolski kalendar 1930.)

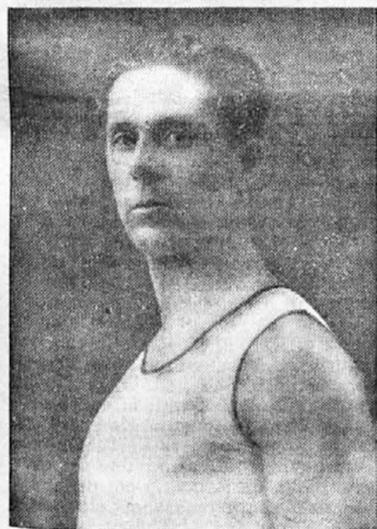
Američko Sokolstvo

Van slovenskih država Sokolstvo je danas najviše razvijeno u Udruženim državama severoameričkim, gde se pojavljuje već u trećoj godini posle osnivanja matičnog društva u Pragu. Prvo sokolsko društvo u Americi bilo je osnovano 14. februara 1861. god. u St. Louis, Mo., pod nazivom »Spolek Sokol«. Tome društvu brzo su sledila druga češka, god. 1887. poljska, god. 1893. slovačka, god. 1908. hrvatska i u narednim godinama još slovenačka, srpska i ruska. U susednoj Kanadi ima nekoliko čeških i slovačkih sokolskih društava. U Južnoj Americi ima ih najviše u Argentini, gde je bilo prvo češko sokolsko društvo osnovano god. 1908. u Buenos Airesu. Svega je tu 7 čeških sokolskih društava. Poljsko Sokolstvo je najviše razvijeno u Braziliji, gde ima oko 15 društava. Jugoslovensko Sokolstvo u Južnoj Americi se je najviše ukoreninilo u Argentini i u Chile, gde ima oko 12 društava.

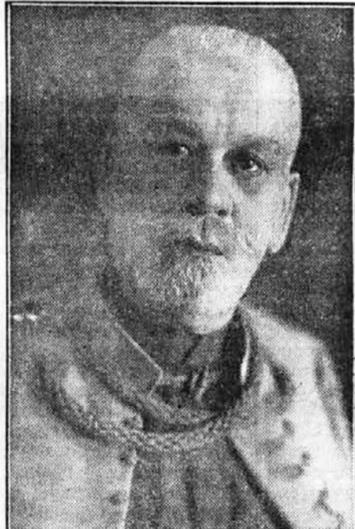
Najjača sokolska organizacija u Udruženim državama severoameričkim je Američka Obec Sokolska, osnovana godine 1917. Sedište joj je u Chicagu, Ill. i predstavlja vrhovnu organizaciju češkog Sokolstva u Americi. U celome broji 7 župa, 117 društava i 11.976 članova, od toga 7204 muških i 4772 žene. Druga najveća organizacija je »Telocvičná Slovenská Jednota Sokol u Spojených Štatoch

Nj. Vis. prestolonaslednik Petar, starešina Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije

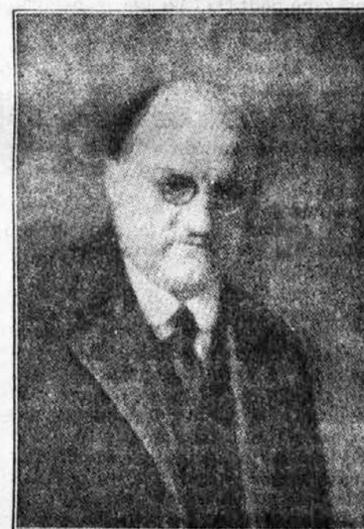
Dr. Pavao Mergentaler, IV. zam. starešine Saveza SKJ

Gjuro Paunković, II. zam. starešine Saveza SKJ

Engelbert Gangl, I. zam. starešine Saveza SKJ

Lacko Križ, III. zam. starešine Saveza SKJ

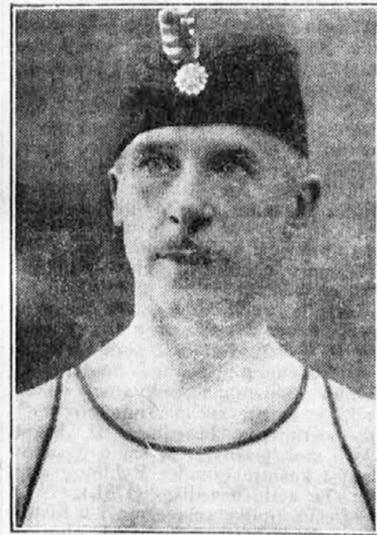
grebu, u Sarajevu za Bosnu i Hercegovinu i u Hercegovnom za Primorje. Neko vreme izdavao je dr. Laza Popović, starešina župe fruškogorske i glavni propagator srpskog Sokolstva, u Srem, Karlovcima list »Srpski Soko«. Kasnije je dr. Popović uređivao »Sokolski Glasnik« u Beogradu. Kraj god. 1913. brojio je Srpski sokolski savez 122 društva, 7940 članova, 3096 vežbača, 465 članica, 329 vežbačica, 2338 muškog naraštaja, 610 ženskog naraštaja, 391 prednjaka i 18 prednjačica. Za vreme balkanskog i svetskog rata ni srpska sokolska društva nisu radila.

Jugoslovensko Sokolstvo. O jedinstvu jugoslov. Sokolstva pravljalo se je već na VI. svesokolskom sletu god. 1912. u Pragu. Zastupnici srpskog, hrvatskog i slovenačkog Sokolstva načelno su se izjavili o ujedinstvenju jugosl. Sokolstva. Ovo su ponovo izjavili zastupnici pomenutog Sokolstva na historijskoj sednici 18. juna 1914. god. u Zagrebu. U tom pogledu bila su primljena zajednička pravila, o svim podrobnostima trebalo je, da se razgovara na svesokolskom sletu u Ljubljani. Ovaj slet pak je austrijska vlada zabranila zbog učestvovanja srpskog Sokolstva iz kraljevine. Svetski rat prekinuo je ovo delo, ali odmah posle oslobođenja opet su se pojavili glasovi za jedinstvo jugoslovenskog Sokolstva. Mnoga društva su se spontano promenila u jugoslovenska. Glavni propagator toga je bio br. dr. Laza Popović.

Temeljni jugoslov. Sokolstvu položen je na zajedničkoj sednici 26. januara 1919., na kojoj je bilo formalno zaključeno ujedinjenje jugoslov. Sokolstva. Župe i društva dobile su poziv da zauzmu svoje stanovišta spram

Zagreb predlaže zajedničku reprezentativnu organizaciju, a kasnije se i ona izjavila za potpuno ujedinjenje. Plemenski sokolski savezi zaključie likvidaciju.

Od 28. do 30. juna 1919. bio je u

Dr. Viktor Murnik, načelnik Saveza SKJ

Novom Sadu prvi sokolski sabor, kojega je temeljni princip bio: Jedna država, jedan narod, jedno Sokolstvo. Prisutnih je bilo 440 Hrvata, 298 Slovenaca i 161 Srbin. Na saboru je bio primljen sokolski ustav i zaključak, da do narednog sabora, koji će biti

VII. svesokolskog sleta u Pragu osnovan je Savez čehoslovačkog i jugoslovenskog Sokolstva. 29. i 30. augusta 1920. bio je u Mariboru prvi jugoslov. pokrajinski sokolski slet sa glavnom skupštinom, koja je zaključila, da se savez naziva Jugoslovenski Sokolski Savez. Za saveznog načelnika izabran je br. dr. Viktor Murnik. Skupština je zauzela principijelno stanovište napram vere i politike. Uvedene su članske legitimacije i civilni znak. Dne 11. marta 1921. umro je prvi starešina JSS br. dr. Ivan Oražen, među Sokolstvom veoma uvažena ličnost i neustrašivi zagovornik jugoslovenskog jedinstva. Iste godine nastane spor između Sokolskog društva u Zagrebu (Wilsonov trg) i JSS, što je imalo za posledicu istup društva iz župe i saveza i osnivanje Hrvatskog Sokola. 28. i 29. juna održava se II. pokrajinski slet u Osijeku, i 30. glavna skupština, koja ponovo naglašava jedinstvo jugoslovenskog Sokolstva. Za saveznog starešinu je bio izabran br. dr. Vladimir Ravnihar. Naredne godine bio je u Ljubljani I. jugoslovenski svesokolski slet sa međunarodnim telovežbačkim utakmicama, kod kojih je bila prva čehoslovačka, a druga jugoslovenska vrsta. 29. oktobra iste godine je bila III. glavna skupština u Zagrebu. »Sokolski Glasnik« izlazi od sada u Ljubljani. God. 1923. osnovana je Jugoslovenska Sokolska Matica i ozledni fond. IV. glavna skupština bila je u Beogradu. God. 1924. je bila V. glavna skupština u Ljubljani, za starešinu je bio izabran br. Engelbert Gangl, za načelnika br. Miroslav Ambržić. Od 27. do 29. juna održan je III. pokrajinski slet u Sarajevu. Jula 1924. god. takmiči se jugoslov. sokolska vrsta na olimpijadi u Parizu, gde

je, da se osnuje Slovenski Sokolski Savez. Pripremni radovi povereni su br. Adamu Zamoyskomu.

Prilikom desetogodišnjice svog opstanka brojio je JSS 23 župe, 443 društva, 36.529 članova, 8319 članica,

Elza Skalarjeva, načelnica Saveza SKJ

9672 vežbača, 2635 vežbačica, 6947 muškog naraštaja, 3986 ženskog naraštaja, 9081 muške dece, 7944 ženske dece, 1992 prednjaka. Dakle sviju pripadnika 72.806. Sokolskih domova bilo je 74.

Soko kraljevine Jugoslavije. Zakonom od 5. decembra 1929.

Američkych, koja je bila osnovana 1896. god. Savez ima 18 župa, 104 društva, 8661 člana, 4060 članica i 8201 naraštaja. Svega 21.468 pripadnika. Početkom ove godine ujedinili su se AOS i TSJS u reprezentativnu organizaciju »Americký Svaz Československého Sokolstva«.

Pored pomenutih čl. sokolskih organizacija u Udruženim državama, postoji još radnička »Jednota Dělnických Amerických Sokolu«, koja je bila osnovana god. 1899. Organizacija je marksistična i broji 13 društava sa preko 900 članova.

Poljsko Sokolstvo Severne Amerike ujedinjeno je u »Zarząd Sokolstwa Polskiego w Ameryce«, koji ima svoje sedište u Pittsburgu, Pa. Delf se na 3 dzielnice i broji 14 župa, 300 društava i više od 26.000 pripadnika. Prvo poljsko sokolsko društvo u severnoj Americi je bilo osnovano god. 1877. u Chicagu.

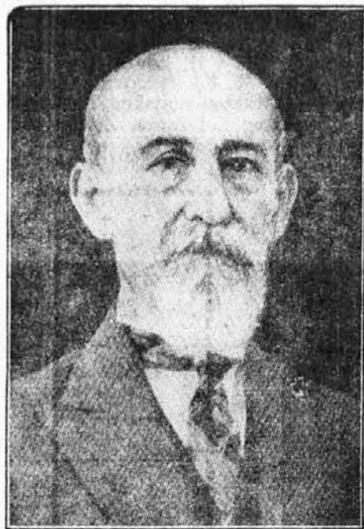
Jugoslovensko Sokolstvo nema zajedničke organizacije. U Chicagu postoji Jugoslovenska Sokolska župa, koja je bila osnovana 29. augusta 1909. god. kao »Prva Hrvatska Sokolska župa Tomislava«. Sadašnje ime primila je kod reorganizacije god. 1921. God. 1929. brojila je župa 9 društava, 3000 članova i članica i preko 1000 naraštajaca. Župa je u prijateljskim vezama sa Jugoslovenskom sokolskom župom na Pacifiku. Do sada je župa priredila tri velika sokolska sleta i to god. 1923. u Chicagu, god. 1927. isto u Chicagu, god. 1929. u St. Louis. Za god. 1933. sprema jugoslovenski sokolski sabor sa namerom, da se tom prilikom osnuje Jugoslovenski Sokolski Savez u Americi.

Prvo društvo »Hrvatski Sokol« bilo je osnovano 20. septembra 1908.

god. u Chicagu, drugo 10. januara 1909. god. u Philadelphiji, Pa., treće 15. maja 1909. god. u Braddock, Pa., četvrto 22. augusta 1909. u Joliet, Ill.

Ova četiri društva osnovala su »Prvu hrvatsku sokolsku župu »Tomislava« sa sedištem u Chicagu. Sledila su daljnja društva i god. 1912. bilo ih je već 12. Jugosl. sokolska župa i Jugosl. sokolska župa na Pacifiku tvorile su neko vreme Hrvatski Sokolski Savez sa sedištem u Chicagu. Samostalno »Dalmatinski Sokole« u Chicagu je god. 1913. stupio u župu »Tomislava«, a god. 1926. promenio je svoj naziv u »Hrvatski Sokole« i kao takav je član Jugoslov. Sok. župe.

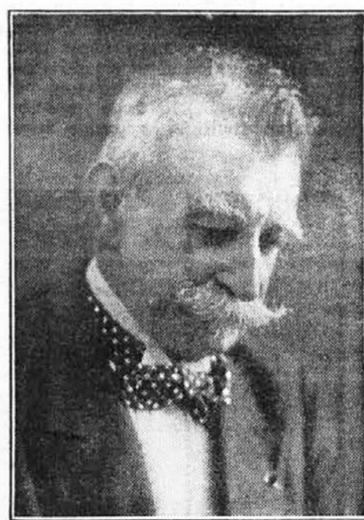
Jugoslov. Sok. župa na Pacifiku osnovana je god. 1912. sa sedištem u San Franciscu (Calif.). Ima 8 društava, od kojih 4 ne radi. U četiri društva, koja rade, ima svega 384 članova, od toga 50 ženskih. Obadve jugoslov. župe osnovali su američki Hrvati, pa ni danas u njima nema još Srba i Slovenaca. Sloveni imaju četiri

društva bez iskakve zajedničke organizacije, ali su u prijateljskim odnosima sa hrv. organizacijama. Američki Srbi imali su pre rata šest srpskih sokolskih društava, za vreme rata su skoro sva propala. Danas postoji još jedno, koje je bilo pre četiri godine u Akron (Ohio) ponovo osnovano.

Rusko Sokolstvo u Americi organizovano je u dva saveza, koja su verska. To su grčko-katolički »Amerikanski Ruski Sokol Sojedinjenja« sa sedištem u Homesteadu, Pa. i »Sokol Sojedinjenja Ruskih Pravoslavnih Bratstva u Americi«, sa sedištem u Pittsburgu. — Pored pomenutih sokolskih organizacija u Americi postoji još češki i slovački katolički Sokol, koji pak sa Sokolstvom nema osim imena ništa zajedničkog.

Već duže vremena radi se na osnivanju Američkog Saveza Slovenskog Sokolstva i izgleda, da će se skoro osnovati.

(Literatura: »Americký sborník sokolský na rok 1930., Chicagu 1929. — Bučar Vekoslav, Američko Sokolstvo, »Sokolski Glasnik« 1930.).

Soko kraljevine Jugoslavije član je Međunarodne telovežbačke unije i Saveza Slovenskog Sokolstva, kojega sačinjavaju Čehoslovačka Obec Sokolska, Savez poljskog Sokolstva, Svoj rusckago Sokolstva za granicej i SKJ.

Levo:

G. Louis C. Dominique,
predstavnik MSF na svesokolskom sletu

Desno:

G. Charles Czalet,
pretsednik Medj. Gimnastične Federacije

DR. VACLAV BURIAN (Ljubljana):

O kulturno - nacionalnim odnošajima između Čehoslovaka i Jugoslovena

Više nego 1000 godina datuju kulturne, literarne i političke veze među Čehoslovacima sa jedne i Jugoslovenima sa druge strane. Prvi plod ovih međusobnih veza bio je procvat crkvenoslovenske prosvete u Čehoslovaku. Jer sa kršćanskom verom donasili bi sv. Ćiril i Metod sa slovenskog juga Čehoslovacima također vrlo važne elemente opće prosvete, kao pismo i bogati književni crkvenoslovenski jezik, a s time i jaku pomoć njihovoj borbi sa kulturnom politikom franko-germanskog zapada. Ćirilova i Metodova crkvenoslovenska prosveta je dakle već u IX. veku za čas vezala Čehoslovake i Jugoslovene do utvrđene mere i crkveno-politički. To sve je ostavilo izrazite jezikovne tragove i u uzajamnoj literarnoj produkciji tog doba (n. pr. kijeovski odlomci, bečki fragmenti, legenda o sv. Václavu itd.).

U tom okviru čehoslovačko-jugoslovenskih odnošaja vredno je također spomenuti epizodično vladanje češkog kralja Otakara II. nad koruškim i kranjskim Slovencima i primorskim Hrvatima g. 1270.—1278. Bilo je to prvi put u povesti, kada je pod češkim žezlom bio spojen i najzapadniji deo južnih Slovena.

Sa tog stanovišta je malo kasnije vrlo važno doba češkog kralja Karla IV., čija vlada nosi izrazite znakove slovensko-kulturne politike. Pre svega zanimala je Karla hrvatska glagolska književnost, te je za to ustanovio u Pragu g. 1347. Emauzki samostan, gde je pozvao i hrvatske glagoljaše. Karlo IV. imao je još opširniji i smeliji slovensko ujedinjavajući naer: u Pragu hteo je da položi temelj crkvenoj uniji sa Jugoslovenima, naročito sa pravoslavim Jugoslovenima, što se jasno vidi iz njegovog pisma svom srpskom savremeniku caru Dušanu (1355). Važno je također spomenuti, da je g. 1354. hteo ustanoviti univerzitet u Čedadu za različite narode, među kojima su spomenuti i Sloveni. Na literarnom polju uskoro se je pokazao lep plod ovih češko-hrvatskih odnošaja u Emauzkom samostanu u Pragu: bili su to prevodi sa staročeške teološke književnosti na hrvatsku-glagolsku (Lucidar, Pasjonal i t. d.), koji su se vršili u 2. pol. XV. stol.

Koncem XIV. i početkom XV. st. nalazimo osobito živo zajedničko uticanje u verskim pitanjima. U to doba opažamo n. pr. jaki upliv jugoslovenskog bogumilstva na husitsko gibanje, naročito u nauci radikalnih Tabora. Izrazite tragove jugoslovenskog upliva moguće je naći i kod Husa, koji je imao prijateljske odnošaje baš s glagoljašima u Emauzkom samostanu. Ali nema sumnje, da se je mnogo više širio češki husitizam među južne Slovene. U glavnom su ga preneli u svoje krajeve hrvatski daci praškog univerziteta, kako to svedoči pismo profesora bečkog univerziteta Sybarta, za grebčkom biskupu (g. 1413.), u kojemu se na njih tuži, da su na putu u svoje krajeve širili u Beču husitsku nauku. Od tih hrvatskih klerika širio se je husitizam i na Slovene. O širenju husitizma kod Slovenaca svedoče nam osobito jasno slovnogradske sinode iz g. 1418. U Sremu i Slavoniji raširio se je husitizam najviše u g. 1430.—37., gde su se po končanim husitskim ratovima zatekli mnogobrojni češki Husiti. Oficijelne oblasti na slovenskom jugu spontano su se oprle husitizmu. Osobito dubrovački biskup Antonius na koncilu u Konstanci oštro je nastupio protiv Husa. Isto tako je kasnije njegov naslednik Jan Stojković osuđivao husitizam na koncilu u Bazelu. Kod Slovenaca su širili protu-

husitsku akciju češki redovnici cisterciaci, koji su se umaknili Husitima te oko g. 1428. nastanili se u samostanu Stična u Kranjskoj. O tome svedoči njihov protuhusitski traktat, koji se je sačuvao u »Štiškom rukopisu«. Protivnik husitske nauke kod Slovenaca bio je također pesnik Nik. Pečahar, koji je na podlozi čeških predloga pisao latinske satirične pesmice protiv Husita. Literarne tragove husitizma nalazimo samo kod glagolskih Hrvata, koji su preveli nekoliko Husovih propovedi (sačuvane su u rukopisima iz 2. pol. XV. stol.). Jasno je dakle, da je i češki husitizam gazio put slovenačkoj i hrvatskoj reformaciji u 2. pol. XVI. stol.

U to reformacijsko doba došlo je do mnogo užih veza među Čehoslovacima i Jugoslovenima, nego što se je do sada mislilo. Slovenačka i hrvatska reformacija bila je dosledno ute meljena na Luterovoj nauci, ali usprkos tome nalazimo u njoj kraj jakog nemačkog uticaja i vidne tragove češkog upliva. Slovenac Primož Trubar, koji je baš ovu reformaciju započeo u Nemačkoj, služio se vrlo često češkim reformacijskim knjigama, kao Nirnberškog biblijom iz g. 1540. Husovim spisima i nekim poliglotnim češkim rečnicima, što je razvidno iz njegovih mnogobrojnih čehizama u prevodima sv. Pisma i u njegovom spisu o crkvenoj agendi (Cerkovna ordninga 1564.).

On je bio u tesnoj vezi ne samo sa luterancima, nego i sa Češkom braćom, naročito oko g. 1560., kada je od njih dobio mnogo čeških knjiga. Baš tako je služila češka biblija kao jezikovna pripomoć i njegovim prijateljima u Ljubljani, kao što su bili od Slovenaca Klombner, Krelj, Bohorič i Dalmatin, od Hrvata Jurčić, Konzul, Dalmata i Cvečić. Zaštitnik ovih čehoslovačko-jugoslovenskih reformatora i njihovog skupnog rada bio je češki kralj, kasnije car Maksimilijan II., na čijem je dvoru živio glasoviti Hrvat Dudič i Ugnadov sin Ljudevit.

Osobito je uske veze sa češkom reformacijom podržavao primorski Hrvat Flacius (Vlašić) Iliricus, koji je živio u Nemačkoj i bio strogi pristalica Luterove nauke, a protivnik mladog Melanctonovog smera. Njemu baš pripada zasloga za proširenje Husovih spisa u Nemačkoj, koje je izdao u Nirnbergu g. 1558. pomoću čeških naučnjaka M. Kollina i Petra Kodicilla. Naročito je bio oduševljen za racionalističku nauku gore spomenutih Tabora, kao što je jasno razvidno iz toga, da je g. 1568. izdao direktno iz rukopisa njihovu »Apologiju«. Iz početka se je prijateljski družio i sa Češkom braćom, jer ju je hteo predobiti za svoj luteranski smer, ali kasnije je nastupio polemično proti njih očitujući im, da njihova nauka nije izvorna. Njegovo mišljenje nije promenila niti osobna intervencija češkog J. Blahoslava, koji ga je g. 1556. posetio u Magdeburgu i predložio mu spis o izvoru i nauci čehoslovačkoj, iako je Flacius već posedovao sve te knjige. Ipak je Flacius u jednom pravcu mnogo uplivao na daljnji razvoj Češke braće očitujući im, da su protivnici više naobrazbe, da ne poznaju klasične jezike in da im škoduje preterana pobožnost. Kasnija reorganizacija Češke braće, koju je proveo Blahoslav, u mnogo je prozročena tom Flaciovom kritikom. Od njegovih učenika istakao se je samo Slovenac (Sb. Krelj), koji je za svoj katehizam (Otročja biblija) iz g. 1566. mnogo radio iz čehoslovačkog nema-

kog Gyrkovog katehizma iz g. 1554., kako se to jasno vidi iz kapitule »Božje postave«, gde je potpuno podlegao čehoslovačkoj ideologiji, postavljajući na prvo mesto zakon o kršćanskoj ljubavi prema bližnjemu.

Osim Flacia su imali još i direktnih odnošaja sa Česima Sloveni Adam Bohorič i Jurij Dalmatin. Kod Bohoriča se to jasno ističe u njegovoj gramatici »Arcticae horulae«, koju je izdao g. 1584. u Vittembergu u Nemačkoj. Naročito njegovu slovensku orijentaciju treba združiti sa njegovim češkim izvorima, među kojima moramo istaknuti uticaj češkog humaniste u Bazelu Zikmunda Hruboga (Gelenia), onda Dubraviusovu Historiju. Hájekovu Kroniku, Veleslavinov rečnik »Dictionarium« i M. Benešovskoga Gramatiku i t. d. Češki »Oče naš«, koji se nalazi u njegovoj gramatici, je također uzet iz češkog izvora i to iz Blahoslavovog »Novoga zaveta« (1564. ili 1568.). Slične veze je imao sa Česima J. Dalmatin, koji je za svoj prevod »Starog zaveta« (1584.) jezikovno vadio i iz češke Nirnberške biblije. I njegove crkvene pesme na mnogim mestima pokazuju čehoslovačku provenijencu.

Tu čehoslovačkom saradnju u pravcu reformnih religioznih pitanja pratila je istinita savest slovenske srodnosti, koju je učvrstila s jedne strane humanistična znanost, s druge direktne osobne veze u nemačkoj sredini. Naročito su to bili gradovi Vittemberg, Nirnberk, Regensburg, Urah, Magdenburk i Bazel, gde su se sastajali Česi i Jugosloveni, te su se u međusobnoj vezi uveravali o svojoj jezikovnoj srodnosti.

U celim masama sa delovima jugoslovenskog naroda susretali su se osobito Slovaci u Podunavlju, gde su se bili već od XV. stol. počeli nastanjivati Srbi iz južne Ugarske, kasnije i kajkavski i čakavski Hrvati, bežeći pred Turcima. Obratno su u dodir sa Jugoslovenima u južnoj Ugarskoj dolazili češki husitski i čehoslovački emigranti.

Baš u to doba pada i nekoliko čeških prevoda od jugoslovenskih pisatelja o turskom problemu; uzrok tih prevoda treba tumačiti aktualnošću turske opasnosti. Na prvom mestu treba navesti »Historii neb Kroniku tureckom« Srba Mihala Konstantina iz Ostrovice iz kraja XV. stol., koju su Česi preveli već početkom XVI. stol. i to iz poljskoga, i našampali u Litomišlu g. 1565. (2. izd. 1581.). Tom izdanju dodao je češki nakladnik i priču o junaku Skenderbergu Kastriotiću. Drugi jugoslovenski pisac, od kojega su Česi uzimali zgodbe o Turcima, bio je katolički Hrvat Bart. Georgijević, takozvani »jeruzalemski putnik«, od čijih su latinskih spisa Česi preveli najvažnije. Najinteresantniji je prevod Moraviovog (Prag 1567.), koji sadržava prevod i srpsko-hrvatskih tekstova iz knjige »De afflictione«, što je veoma važno, da je to uopšte prvi direktan prevod sa srpsko-hrvatskog.

Istovremeno je među Česima živio i radio drugi Jugosloven, i to Slovenac Jakob Gallus (Petelin), koji je nekako oko g. 1574. došao u češke krajeve. Bio je izvrstan kompozitor, a svoja je dela izdavao u Pragu. Najvažnije mu je delo »Sellectiones quaedam missae« (16 kompozicija) koje je izišlo u Pragu g. 1580. Vas njegov rad sastoji se iz 517 kompozicija. Gallus se je proslavio kao tvoritelj novih muzikalnih smerova. Uzivao je velik ugled među Česima i Moravcima. Njihovom podporom razvio se je

do potpunog umetnika, što daje lep dokaz kulturne čehoslovačke saradnje i među katolicima.

Oko g. 1600. bila je slovenačka i hrvatska reformacija tako rekuć istrebljena. Sa njenim prestankom bili su čehoslovačko-jugoslovenski odnošaji ponešto oslabljeni, ali nisu se posve prekinuli. U direktan dodir sa Jugoslovenima dolazili bi s vremena na vreme samo češke vođe carskih poslanstava turskom sultanu, kao što su n. pr. bili Heirich Lichtenstein, Václav Vratislav iz Mitrovic i Hařman Černín iz Chudenic. Naročito u putopisu Václava Vratislava »Zgodbe« iz g. 1591. nalazimo nekoliko zanimljivih podataka o južnim Slovenima; tako n. pr. spominje Bugare, da govore »slovenski«, i na dva mesta govori i o kraljeviču Marku, čije je ime promenou u »Marka Karlovice«.

Posle poraza Čeha na Beloj gori dolazili bi ponovo čehoslovački emigranti u dolnju Ugarsku i s tim opet u dodir sa jugoslovenskim ljudstvom. Po 30 godišnjem ratu, t. j. za vreme ponovne turske navale, borili su se Čehoslovaci i Jugosloveni zajednički protiv Turaka. Istovremeno beležimo također veću kolonizaciju Čehoslovaka u južnoslovenske gradove, kao i dolazak nekih čeških redovnika, n. pr. čeških diskalceata u Ljubljani. Osobito žive su se veze podržavale u to doba među slovačkim i hrvatskim katolicima u slovačkim gradovima Požunu i Trnavi, gde bi se često štampavale i hrvatske knjige: u Požunu — današnji Bratislavi — n. pr. Krajačevićeve »Molitvene knjižice« g. 1640., u Trnavi pak Petretičev »Evangelistar« g. 1694. Također u Trnavi, gde je bio katolički univerzitet već od g. 1635., studirali su od Hrvata oba leksikografa Habelić i Jambrežić, Baltazar Milovec i Petar Zrinski.

I na literarnom polju nalazimo dokaze uzajamnog uticaja; osobito se to vidi u leksikografiji i historiografiji, u kojima je i protureformacija sadržavala reformacijsku nacionalno-slovensku orijentaciju. Najpre se to opaža u češkoj književnosti, n. pr. sedamjezičnom rečniku Petra Lodereckera iz g. 1605., koji sadržava i srpsko-hrvatski jezikovni materijal, uzet iz Vrančićevog rečnika iz g. 1595. Drugi takav dokaz je knjiga Šimona Lomnickoga »Put u nebo« (1621.), koja je prevod iz latinskog spisa »De institutione bene beateque vivendi« (1511. i 1519.) splitskog teologa i pesnika Marka Marulića. Nešto sličnog nalazimo u književnosti južnih Slovena tek od 2. pol. XVII. stol. n. pr. u hrvatskom rečniku Jakoba Mikalja »Blago jezika slovenskoga« (1651.), u kojem je uvršteno i dosta čehizma, uzetih preko Megiserovog »Thesaur« baš iz Veleslavinovih čeških rečnika. Kod Slovenaca hteo je obogatiti sa sličnim čehizmima pokvareni slovenački jezik pre svega Anonimov rečnik »Kranjsko besediše« iz kraja XVII. stol. (sačuvan je samo u rukopisu) i kasnije također Pohlinov rečnik »Tu malu besediše« (1781.).

Češke uplive susrećemo i u historiografiji i to naročito kod obojice slovenačkih povestičara Jana Ludovika Schönlebera i Jana Vajkorta Valvazora. Među češkim izvorima Schönleberov »Carniolica« (Ljubljana 1681.) nalazimo u prvome redu Dubraviusovu Historiju, Pešinov »Mars Moravicus« i Balbinova »Epitome«. Iz čeških izvora Valvazorove »Ehre« (Ljubljana 1689.) vredno je još spomenuti Balbinove »Miscellanea«. Osobito Valvazor se je slagao sa svojim češkim izvorima u naziranju o poreklu

Slovena i njihovom imenu. Isto tako i hrvatski historičar Pavao Ritter Vitezović zastupao je to češko stanovište o poreklu i proširenosti Slovena, koje je uskoro doslovice crpao iz pregovora Rosove gramatike (Čehoslovačka 1672.), kao što se jasno vidi iz njegove »Kronike« (Zagreb 1696.). Obratno su opet češki historičari poznavali već od reformacijskog doba osobito spise slovenačkog historičara i diplomate Sig. Herbersteina (Rerum noscovitarum com. 1556.). Iz nekato ličke češke književnosti prodro je Jugoslovenima samo J. A. Komenskoga spis »Orbis pictas«, koga je počeo već početkom XVIII. stol. prevadati slovenački redovnik Hipolit (odlomak pevoda sačuvan samo u rukopisu).

Od 2. pol. XVII. stol. postaje Beč i Požun središte čehoslovačko-jugoslovenskih veza. U Beču se je sa Čehoslovacima osobno sastajao Slovenac diskalceat Marko Pohlín i tu treba tražiti uzrok njegove češke orijentacije, koju je naročito izrazio u svojoj gramatici slovenačkog jezika (Kranjska gramatika, Ljubljana 1768.), na pisanoj po uzoru češke Rosove gramatike iz g. 1672. U glavnom je iz Rosovog predgovora vadio svoje rodoljubno — prosvetiteljske ideje. Među ostalim njegovim češkim izvorima potrebno je još navesti Pohlinovu gramatiku iz g. 1756. ili 1764., Dubraviusovu Historiju i Středovskoga spis »Sagra Moraviae historia«. Češki jezikovni materijal, koji je uvršten u svoje rečnike, uzimao je iz spisa Komenskoga »Janua linguarum« i iz Veleslavinovih i Vusinovih rečnika. Vredno je spomenuti i to, da je podržavao prijateljske veze sa patrijarhom slavistike Jos. Dobrovskim. Njegovu smelu i prvu obranu slovenačkog jezika i njegove prosvetiteljske ideje treba pripisati baš češkom uticaju.

Od Hrvata, koji su se u to vreme za neki čas nalazili u Beču i tamo donekle i potpali čehoslovačkom uticaju, bio je Baltazar Krčelić, koji naročito u svom spisu »Annuse« (1767.) i u svojoj kritici političkih i socijalnih prilika u tadašnjoj Austriji mnogo vadio iz spisa Čehoslovaka Adama Franca Kollara, osobito iz njegove knjige »De originibus et usu potesta tis legislatoriae« (Beč 1764.).

Doba Marije Terezije osobito je važno, jer se je u to vreme vršila velika kolonizacija Čeha i Slovaka u južnu Ugarsku i to u Slavoniju, Srem i Banat, od koje su postale današnje čehoslovačke manjine u Jugoslaviji. U to vreme postao je grad Požun kulturno središte ne samo između Slovaka, nego i između Slovaka i Jugoslovena.

Kao što je iz svega navedenoga razvidno, trajale su čehoslovačko-jugoslovenske veze neprekidno od IX. stol. čak do duble preporoda, te su u velikoj meri utrole put mnogobrojnim odnošajima novoga doba.

Tek na prelazu XVIII. i XIX. stol. iskršava novodobna slovenska kultura na uzajamnost, koja je savestno utemeljena na međusobnom zamenjivanju svih kulturnih (dakle literarnih i umetničkih) vrednota. Veliki patrijarha slovenske znanosti Čeh J. Dobrovski dao joj je čvrst i realan temelj i program koga su domišljale slovenska znanost i sve slovenske literature, naročito češka sa Kollarovom teorijom praktične slovenske uzajamnosti. Od tog vremena dobivaju i veze između Čehoslovaka i Jugoslovena svoj čvrst sistem. Nije moguće na tom mestu u tome kratkom pregledu potanko opisati sve izjave ovih literarnih, kul-

turnih i političkih veza među Čehoslovacima i Jugoslovenima od početka XIX. stol. To je uopće veliki broj znamenitih čehoslovačkih i jugoslovačkih ličnosti i radova, koje su u teku jednog stolecia dovele čehoslovačko-jugoslovačku ideju do potpune realizacije. Ali na jednu od tih mnogobrojnih komponenata, koja je za ovo ustvaranje čehoslovačko-jugoslovačkog zblizavanja već 70 godina delovala i još deluje, hoću na ovom mestu još osobito da upozorim. To je sokolska ideja!

U celom XIX. stol. bila je čehoslovačko-jugoslovačka uzajamnost skoro doslovce stvar znanosti i književnosti, uglavnom teoretična i platonika. I u tome je baš veliko značenje sokolske ideje i dokaz marljivog i promišljenog rada Sokolstva, da je ova čehoslovačko-jugoslovačka uzajamnost prodrila kraj literature i u praktičan život i to u najšire slove naše naroda. Nema sumnje, da je to bio velik zadatak, koga je češko i jugoslovačko Sokolstvo častno i uspešno izvršilo već od doba svog postanka, naime od 60 godina prošloga stolecia. U povesti ovog skupnog sokolskog rada vredno je skrenuti pažnju na pomoć češke braće koja su baš u doba postanka Sokolstva kod Jugoslovena, pridobili velike zasluge. Kod Slove-

naca na primer, kod kojih se je ustavnio Soko već g. 1863. stekli su za slugu za njegovo širenje i njegovu organizaciju Česi, naime prof. Jan Vavru, čija je slovačka sokolska terminologija. Jan Veselý, koji je bio prvi učitelj sokolske telovežbe u Ljubljani. U Hrvatskoj se je proširio Soko g. 1874. Prvim učiteljem mu je bio češki brat Franjo Hochman, koji je ustanovio i hrvatsku sokolsku terminologiju. Srpsko Sokolstvo se je najpre razvilo u kraljevini Srbiji, gde je bio u Beogradu g. 1882. utemeljen prvi Soko isto tako pomoću češkog Sokolstva. Razvitkom Sokolstva kod južnih Slovena razvijala se je praktično ne samo čehoslovačko-jugoslovačka kulturno-nacionalna uzajamnost, nego i ideja skupnog jugoslovačkog ujedinjenja. Da je današnja čehoslovačka i jugoslovačka, kulturna i državna sloboda u glavnome plod Sokolstva i sokolske ideje, neće nitko sumnjati, ko pozna slovačku historiju zadnjih decenija. Isto tako nema sumnje, da još i danas pripada Sokolstvu u našim slobodnim državama veliki zadatak ujedinjavanja, koji će ono sigurno, također i časno ispuniti. I tom njegovom poslanstvu u razvitku nove čehoslovačko-jugoslovačke solidarnosti kličem iskreno:

Na zdar! Zdravo!

DR. FRAN ILEŠIĆ (Zagreb).

Molitva poljskog hadžije

Pre sto godina ju je molio. Molio ju je ne u crkvi, koju su ju postavili ljudi, nego pod vedrim nebom, koje je stvorio Bog.

Bez doma je bio, a dom je tražio. Bio je to Adam Mickiewicz, pesnik-prorok, veliki poljski emigrant. Još se nisu bile smirile duše onih, koji su se kroz decenije borili za slobodu, više za slobodu drugih, nego za slobodu svoju, po poljanama i planinama Evrope i Amerike, Italije, Francuske i Španjolske i u redovima Karadževićima (1806.). Kako bi se bile smirile, kad su im tela pala u grob, pre nego su mogli stupiti u zavetnu zemlju svojih otaca.

I već se je razleo svetom novitilas nesretnika. Krvava Ostrolenka (1801.) poljskim osudenicima, prognanicima napunila je Sibiriju, emigrantima Francusku i druge zapadne zemlje.

Onda je Mickiewicz — u knjizi, izdanoj prvi put u Parizu 1832.: »Knjige naroda poljskoga i poljskog hadžijuka« — molio ovu molitvu poljskog hodočasnika:

»Gospode Bože Svemoguću! Deca naroda vajnoga dižu k Tebi neuzdrane ruke iz raznih krajeva sveta. Vapiju k Tebi iz dubokih rudnika sibirskih i iz stepa algerskih i iz Francuske, zemlje tude. A u otadžbini našoj, verjnoj Tebi, nije slobodno vapiti k Tebi! I stari naši, žene i deca mole se Tebi potajno, sa mišlju i sa suzama.

O Bože Sobieskih, o Bože Kosciuszka! Smiluj se našoj otadžbini i nama! Dozvoli nam da se molimo Tebi opet po običaju preda naših, na polju bitke sa oružjem u ruci, pred oltarom stvorenim iz orlova i zastava naših! A porodici našoj dozvoli moliti se u crkvama naših gradova i sela naših, a deci na grobovima našim! Ipak neka se vrši ne naša, nego volja Tvoja. Amen!«

Daleki je bio to glas, glas poljskog hadžije-putnika, a čuo ga je netko kod nas. Čuo ga je soko sivi naše jugoslovačke prošlosti, Stanko Vraz.

Zabarikadirala se je bila Austrija protiv svakog lahora duha svetoga te zabranjivala ulaz i Mickiewiczem knjigama, ali je Stanko Vraz ipak uspeo da dobije molitvu poljskog hadžije te ju prevede na slovački. (Prevod se nalazi u Vrazovoj literarnoj ostavštini. U Lwowu su potajno 1833. ponovno natisnuli Mickiewiczovu knjigu i to je izdanje valjda Vraz dobio u ruke).

I molio se je plemeniti Jugosloven zajedno sa Poljakom.

Osećao je poljsku tragediju, a možda mu se činjaše, da ni Jugosloven nije imao domovine, iako je sedeo na svojoj zemlji, te je i zato bio Poljaku drug.

Putnik-hadžija bili su jedan i drugi.

Mickiewiczovu »molitvu poljskog hadžije« molio je oko 1833. Jugosloven Stanko Vraz — tiho, u duši svojoj ju je molio — ta glasno se moliti sa Poljakom u ono doba u Austriji nije bilo slobodno.

Po veka kasnije opet se jedan poljski hadžija molio, ali taj je motiv molitve uzео od jugoslovačkog hadžijuka.

Bio je to znameniti borac slovačke i opšte slobode Zygmunt Milkowski (1824.—1915.), poznat pod pseudonimom: Tomáš Jež.

Čitav je život bio litalica-putnik-hadžija, tražeći put za slobodu naroda, za slobodu poljske domovine.

Rođen na Podolju, gde se poljski svet sljubljuje sa Ukrajinom, osećao je vitešku krv svojih otaca te se 1848. borio u Ugarskoj sa Košutom protiv Beča, onda otišao sa poljskom legijom preko Dunava u Srbiju, gladovao u Angliji, u vreme krimskog rata (1854.) peške propustovao Srbiju i Bugarsku, preobučen u prosjaka, bio (posle 1858.) sada u Carigradu, sad u Pragu i Londonu, sad u Galiciji (1863. hoće da od donjeg Dunava pomogne poljskom ustanku), opet dolazi u Carigrad, Turin i Moldaviju, dok ga Austrija u Lwowu ne aretiraju i pošalje u Bavarsku.

Ponovo putuje Milkowski Evropom te konačno stane u Beogradu. U junu 1864. stigao je tamo jedan drugi ukrajinski Poljak, Izidor Kopernicki. U zahvalnoj uspomeni na taj svoj boravak u Srbiji Kopernicki i Milkowski izdali su 1889. u Krakovu knjigu: »Na Vidov-dan« (1389.—1889.) te je poklonili narodu srpskome na njegovu petvekovnu slavu, poljske prevode naših narodnih pesama o Kosovu...

Kad se je na Berlinskom kongresu (1878.) uređivao Balkan, Milkowski je u Zenevi držao predavanje o Berlinskom kongresu i južnim Slovenima, i to u ime »Internacionalne lige za mir i slobodu«, zagovarajući balkansku federaciju i »Ujružene države Evrope«.

Eto drugog poljskog viteza, putnika-hadžije! I on se je molio Bogu. Molio se je u raspravama te svojim brojnim pripovednicima. O uskočima našim, o Zrinskom i Frankopanu, o harambašama i turskim dahijama pričao je on Poljacima. Njegove je pripovesti o oslobodilačkom pokretu balkanskih Slovena gurala poljska omladina — još nedavna ih je čitala — te tako od njega naučila našu prošlost, gledajući uvek u težnjama i naporima južnih Slovena nešto kao alegoriju svojih vlastitih poljskih ideala.

Čula je u svojoj duši ovakvu molitvu Milkowskoga: Ježa, putnika-hadžije:

»Gospode Bože Svemoguću! Slušaj pesmu gusala, kako dršće uz zvukove gusala! Deca naroda vajnoga vapju k Tebi iz vilajeta turskih i iz Austrije, zemlje tude!

O Bože Lazara, Jugovića, Oblića, Kosančića i Karadorda, smiluj se njihovoj deci i nama! Dozvoli njima i nama, da se molimo Tebi opet po običaju preda naših, na polju bitke sa oružjem u ruci... A porodicama našim dozvoli moliti se u crkvama naših gradova i sela naših...

Neka se vrši volja Tvoja, koja je naša volja. Amen!«

I izvršila se volja Božja i uskrnujla je Poljska i rodila se Jugoslavija. I deca vajnih naroda, poljskoga i jugoslovačkoga, mogu se slobodno moliti u crkvama svojih gradova i sela svojih...

Čujemo krila Sokola sivih, kako lepršaju nad našim domovima i svetinjama krijući ih od svijuz Srda-Zlopegleda...

Mickiewicz je 1855. svršio svoj sokolski život u zemlji tuđoj, u Carigradu, a Milković-Jež 1915., u vreme velikod rata, u Lausanni, u Švajcarskoj...

Putnik-hadžija stigao je na zavetni cilj...

Molitva poljskog putnika-hadžije je besmrtna...

Njzinu lepotu osećaju danas uz Sokole Karadževića i jata svih slovačkih Sokolova...

DR. NIKOLAJ PREOBRAZENSKI (Ljubljana):

Najino bratstvo

Dejstva govori za se, in ni treba naštevati zaslug, katere ima Sokolstvo pred Slovanstvom, a zastaviti si moramo vprašanje o vzrokih tega uspeha. Izvirajo iz sokolske misli, vendarne načela in duše našega gibanja. Za sokolsko telovadbo značilna ubravnost, spomin na estetično duševnost njenega utemeljitelja, univerzitetnega profesorja zgodovine umetnosti, je dosegla mednarodno priznanje. Stalno delo jo ohrani na višku zahtev, ki jih stavi telesni vzgoji sodobna znanost o ustroju in delovanju človeškega telesa. Utemeljitelji Sokolstva so posvetili posebno pažnjo skupnemu delovanju, in naša disciplina ni omejena zgolj na zidovje telovadne dvorane.

A telovadba je vendar le sredstvo v dosegu ciljev. Rusko Sokolstvo si to mora posebno zapomniti, če hoče pravilno umevati svoj nalog. »V kolikor smo znani z zgodovino našega pokreta« — piše Tyrš — »so najprej in najbolj čisto umirala baš ona društva, ki so smatrala telovadbo od kraja in načelno zgolj za postranski posej: slična društva so nastajala samo za to, da bi se postavljala o znanih slavnostnih prilikah. Ponosni smo na naše uspehe, a zakaj nas je tako toplo sprejelo ljudstvo? Zato, ker je odgovarjalo naše delovanje začetnemu poslanstvu, ker je slutil narod pod sokolsko srajco sokolsko misel pa moč, ker je takoj razumel nacionalno pomembnost sokolstva«. Vsakdanje in vztrajno sokolsko delo je usmerjeno k idealu, ki je očetu Sokolstva narekoval navdušeno veroizpoved: »Sokolska naloga pomeni telesno in duševno vzgojo ter plemenčenje celotnega naroda, dvig njegovih moči, poguma, junaštva, vztrajnosti. Naš končni cilj je, zaključiti v našem krogu vse ljudstvo. Od uspehov tega gibanja so odvisni naš razcvet in uspehi, sploh vsa naša bodočnost. Življenje človeškega rodu je stalni boj za obstanek, v katerem mora podleči in izumreti vse nesposobno. Tudi najslavnejši narodi so padli kot žrtev tega zakona, čim so obnemogli pa nehali korakati naprej. Ne preteklost, na najbo še tako sijajna, temveč edino delavna in zdrava sedanjost narodom utegne zagotoviti bodočnost. Slaherni narod je podlegel, ker je bil sam tega kriv. Noben narod od vseh, ki so živeli na svetu, ni poginil v razcvetu njegovih sil in duha. Vedno se je približal propadanju samo potem, ko je postajal slaboten, telesno propadel in npravstveno popačen.« To je bilo zapisano pred 70 leti. Sodobni historiki ne delijo več sličnih romantičnih nazorov, če razpravljajo o vzrokih velikih katastrof. A tudi zdaj se moramo spoštljivo odkriti pred vročo domovinsko ljubeznijo, ki je Tyršu narekovala njegove besede. Sokolska telesna vzgoja je slej ko prej neločljiva od njegove morale, njegove nacionalne miselnosti. To je glavni in najbolj dragocen nauk, ki ga bomo odnesli iz emigracije v prerojeno Rusijo. Naj obudijo vsi ruski bratje, ki pridejo v sedanjih slavnostnih dnevih v Beograd, spomine, ki so merodajni za našo bodočnost.

Začetkom za slovaško neodvisnost usodnega XII. stolecia nastopa najstarejši ruski, tzv. Nestorjev letopis kot oběduvanja vreden glasnik našega bratstva. Slovaška zavest tvori temelj ruske zgodovine. Kijevski menih, ki je iz balkanskih cerkveno-slovaških virov zajemal svoje splošno zgodovinske podatke, je dobro znal: »A se ti te Sloveni; Horvate Belij i Serbij i Horutane.« Slovaštvo je bilo edino: »Apoštol Pavel učil Ilirik... tu beša Sloveni perveje... i nam Rusi učitelj je... Sloveneski jezik i rusjski edin.« Torej je stopila Kijevska Rusija v svetovno zgodovino kot član slovačke družine, in jugoslovaški kulturni vplivi niso prenehali tudi takrat, ko je naposled podlegla v dolgem boju s stepnimi razbojniki. Čim se je otrešel ruski narod tristoletne tatarske probe, in je nastala na severu Moskovska država, za katero se je po krvavem padcu Carigrada pričel zanimati ves kristjanski svet, so oblikovali zopet jugoslovaški pisatelji (Srb Pahomij in dr.) nove nauke o njenem zgodovinskem poslanstvu. Pisma pskovskega igumena Filofeja o Moskvi-Tretjem Rimu odsevajo koncem XV. stolecia slavo od turške premoči pogazene junaške Srbije. Koncem XVII. stolecia je odšel v malo poznano Rusijo apostol slovačke vzajemnosti, hrvatski dominikanec Jurij Križanič kot preprosti »Srbini Jurij Ivanović« ne samo zato, ker se je hudo bala pravoslavna Moskva »latinskega lokavstva«, temveč tudi zato, ker mu ni bilo veliko za bogoslovske spore. Klical je rajši »najslavnejše slovaško carstvo«, naj pomaga »pod čestitim carja Alekseja Mihajloviča vladanjem« ostalim slovaškim bratom, da se rešijo tujege, predvsem nemškega jarma: »Nemci nas jasejo kakor živino, nas imenujejo svinje in pse, sami

se imajo za bogove, nas pa za bedake.« — Pod Petrom Velikom, sinom carja Alekseja, je pričela Rusija novo dobo. Kot imperij je postala vplivni politični činitelj, in zopet srečamo slovaško misel med njenimi vodilnimi mednarodnimi načeli. Moramo sicer upoštevati, da je vplivala stara verska zavest na novo nacionalno se do konca XIX. stolecia. A noben nepristranski zgodovinar ne bo tajil, da je vodila Rusija razen navadnih obrambnih in napadalnih tudi idealne vojne. Med slednjimi je predvsem turška vojna iz leta 1878. in tudi nemška vojna leta 1914. je bila označena v carjevem prestolnem govoru kot boj za osvoboditev Slovanov zoper Nemce.

Rusko ljudstvo se ni nikoli izneverilo slovaški zavesti, ki je od početka naše zgodovine oblikovala rusko politiko. A kljub temu vemo vsi, ki smo po svojih skromnih močeh pred vojno pomagali graditi rusko Sokolstvo, da je hodilo trnjevo pot. Nova nacionalna misel je mukoma trebala v gosto metafizično meglo zaviti pragozd podedovanih političnih predsodkov. Slovanofilstvo, os naše nacionalne misli, je bilo predvsem izraz ruskega mesianizma. Če so sanjali brata Aksakova, Kirejevski in Homjakov o novih, izvedravnih socialnih oblikah, so bili istočasno prepričani, da ima ruski narod svetovno poslanstvo kot glasnik ljubezni, resnice namesto siljenja in postave. A isti mesianizem je značilen za druge, nasprotno mislilce. Tudi Herzen, zapadnik in prvi socialist, je pisal o slovaško-grškem imperiju s Carigradom: bil mu je edina rešitev zoper oba glavna sovražnika — katolištvo in absolutizem. Z Bakuninom vred je bil Herzen ponosen na ruski prirojani anarhizem. Tudi sicer trezni Černiševski je mislil, da bo utegnila Rusija baš vsled kulturne zaostalosti prej nego Evropa postati dežela idealnega socializma. Njegovi pristaši so mislili na slovaško federacijo. Ni treba ruskemu razumništvu očitati nedostatek politične treznosti. Protidržavna miselnost je bila posledica dolge politične nedelavnosti. A vsled tega zgodovinsko umljivega razvoja se je združila pri naših očetih in dedih njih požrtvovalna ljubezen do ljudstva z usodno politično brezbriznostjo napram domovini. Slovanofilstvo slučajno je moralo nastopiti pod neugodnimi okoliščinami. Sodobniki so ga stalno zamenjavali s tkzv. »oficijalnimi narodnimi« nauki Pogodina in Sevrirova. V resnici niso imele visoke npravstvene zahteve Aksakovih in Homjakova ničesar skupnega s kultom tedanje državnosti, a pomirjenje in razjasnitev sta izostali do poznejših let. Taka je dobila lepa Lermontovova »Domovina« (1841.) pomen nekakega manifesta novega neodvisnega patriotizma. Prav za prav ni pesem tako značilna za pisateljevo nacionalno čuvstvanje: saj nam je zapustil isti Lermontov tak biser kot »Pesem o Grozniem carju in junaškem Kalasnikovu«. »Domovina« je spisana še v slogu klasičnega optimizma, na kmetih vidi samo prijazno, zadovoljno življenje: polni skedenj in prazničen ples s peketanjem in življenjem. Kljub temu ja je opveličeval Dobroljubov, ki je takrat vodil javno mnenje, (v »Sovremenu« 1858.) kot »čudovito pesem«, in sicer radi prve kitice: »Očino ljubim, to pa je ljubezen svoja — in ne prestvari jo razsodek moj. — Ne slava vznikla iz krvi in boja — ne poln ponosnega zaupanja pokoj — ne temne davnosti svetinje in povesti — duha do rodoljubne ne vznese prelesti.« (I. Mencingerjev, po meni popravljen prevod). »Pesnik se je res dvignil nad vse predsodke« — ga hvali Dobroljubov, »in radi čiste ljubezni do ljudstva pusti vnmarr slavno preteklost pa moč domovine.« Torej je bila za takratno napredno javnost slična domovinska ljubezen nenaravna pa premalo iskrena. Ista logika je rodila za ruske revolucionarje značilno sovraštvo do ustave in evropskega političnega življenja. Po umoru šefa žandarrov Mezenecva leta 1878. je ponudil Stepnjak-Kravčinski vladi, naj dovoli teroristom, Bakuninovem učencem, prosto vojno zoper kapital pa buržuje in jih ne preganja za izvršene atentate. Zato so svečano obljubili »pustiti vlado pri miru«. Napisali so na svoji zastavi »Smrt za smrt!« in niso razumeli, da niso umori posameznih osebnosti nobeno nadomestilo za potrebne politične reforme (Deutscheji spomini)... Videli bomo, da ni izumrla protidržavna domovinska ljubezen tudi po zadnjih udarcih usode; še vedno se na novo poraja v najbolj nepričakovanih sestavah. Torej so vredne posebnosti dosedanjega razvoja ruskega nacionalnega čuvstva slej ko prej zanimanja, ker sicer ne bi razumeli težko, ki jih mora premagati. »Posameznik na željo lahko ostane brez dečičev — je pisal slavni historik V. O. Ključevski — a ni v stanju shajati brez prednikov«. Toda ostanimo ne-

pristranski in ne bomo ponavljali sedaj priljubljen očetek, da je imela ruska inteligenca premalo patriotizma. Nasprotno! Saj je pisal celo Belinski, slovanofilski načelni sovražnik (v »Pogledu na rusko književnost 1846.): »Mi, Rusi, nimamo vzrokov, da bi dvomili o naši politični in državni pomembnosti. Izmed vseh slovaških plemen smo ustvarili samo mi veliko in mogočno državo. Sicer je predčasno ugibati, katero geslo in misel bo ruski narod prinesel vesoljstvu. A vendar lahko upamo, da ni ta misel neutemeljena, v kolikor se naglašja brez bahavosti in nestrpnosti.« Še Sahtikov-Šedrin, žolčni satirik, ki je neusmiljeno razkrinkal nedostatke stare Rusije, nam je zapustil tako globoko lirčne izjave, kakor n. pr. v »Pošežonski starini«, svojem predsmrtnem delu (1889.): »Mi je drag rojstni kraj: pesek, jelke, močvirje in predvsem — nekam obupano, kot nad pretežno nalogo zamišljeno ljudstvo. Ta dežela je revna — moramo jo ljubiti.« Mladi Lev Tolstoj, od kraja izredno samostojni pisatelj, se tudi ni ogreval za slovanofilske politične ideale. A njegovi junaki v Sevastopoljskih in Kavkaških povestih ter celo Levin v »Ani Karenini« kljub temu odgovarjajo nazorom Konstantina Aksakova in Apolona Grigorjeva, ki sta povzdigovala skromno in globoko kristjansko pričanje ruskega ljudstva. Zato je nad vse pomembna znamenita označba ruske ljubezni do domovine (v »Sevastopolju decembra 1854.«) kot »čuvstva, ki se redko kaže, je sramežljivo, a leži pri vsakem v globini duše«. Opustiti moram nadaljnje podatke o razvoju globoko iskrene in požrtvovalne ruske nacionalne zavesti. Omenim samo, da je tudi v letih najbolj gorečega patriotizma (med Krimsko vojno 1853.—56. in turško vojno 1877.—78.) ostala prožeta z značilno željo pomagati zamenarjenemu ljudstvu, »poplačati dolg«, ki ga je izobražencem nalagalo njih boljše življenje. Morebiti je ta zatajena skromnost — v nasprotju s francoskim teatralnim domoljubjem, ki ga je tako osmešil Lev Tolstoj — splošna slovaška poteza. Saj čitamo n. pr. v Iv. Cankarjevi visokoškolski povesti »Ottakring« (1914.): »Pavel Negoda je bil Slovačen. To se pravi, da je nosil domovino s seboj. Ne samo v vseh svojih mislih, temveč v vsaki kapljici svoje krvi, v vsakem utripu svojega življenja, v vsakem pogledu, vsakem koraku. Kako ljubijo domovino drugi, ne vem. Tisti Nemec, ki ga poznam — morda poznam najslabšega — ne ljubi domovine; baha se z njo, poveličuje jo z ogabnim napuhom: podoben je nes pametnemu zakonskemu možu, ki svojim vinskim bratom pripoveduje o doti in lepoti svoje žene ter jo na tak način sam peha med vlačuge. Prava ljubezen je sramežljiva, tiha, obzirna; skrila bi se rada sama sebi. Kdor razkazuje po križpotih svojo pobožnost, je Judež; kdor je davi na očitni cesti prepeval hvalo svoji domovini, jo bo drevi zatajil; kdor je na tešče z imenitnimi besedami razkladal ljubezen ter prisegel zvestobo svoji nevesti, bo tisto noč v bordelu spal. Domovinska ljubezen Slovačen je stvar čisto brez primere in podobe; ne da se nikakor opisati, ob nji se neha moja in vsaka umetnost. Primerjati bi mogel to ljubezen kvečjemu z ljubeznijo do matere; do mrtve matere, ki ne sliši več nobene zakasnele molitve, nobene prošnje za tolažbo in odpuščanje.« Nepričakovano rusko-jugoslovaška paralela je tem bolj ganljiva, ker je

Ako podnosi odu, podnosi i Lux

Za sve fine tkanine!

bila predvojna Rusija rešena vseh skrbi za nacionalno samostojnost. V ruski književnosti ne bomo našli onega ogorčenega, socialno obupanega nacionalizma, ki je bil značilen za neravni boj drugih slovanskih narodov in se zrcali v H. Sinkievicem »Barteku zmagovalcu« ali »Slezjskih pesmi« Petra Bezruča. Rusko slovanofilstvo kot široko javno gibanje tudi ni bilo dolgotrajno in je razcvetelo kmalu sledil zapad. Kljub strastnemu občutku socialne krivice je bila idealna ruska ljubav vendar samo pasivna. Sovraštvo do vlade je prehajalo v ravnodušnost k usodi domovine. Saltikov-Ščedrin v »Teško letu« sklepa pikro karikaturno sliko šolskega zgodovinskega pouka z obupno izjavo: »V slavnostnih letih in na delavnih mora biti misel na domovino enako bliska njenim sinovom. Človek se nje mora jasno zavdati, da pridobi pravico do označbe — državljan. Rusi niso imeli slične zavesti. Ne jasno smo si predstavljali domovino, in torej ni bilo govora o skupnem navdušenem delovanju.« »Teško leto« je bilo vojno leto 1855. Malo pozneje (1859.) je spisal I. Turgenjev roman »Na predvečer«, povest idealne Jelene. »Smuknila je kakor ribica v vodo« in odšla z Insarovom v Zadar, ker ni našla na Ruskem pravih mož, in ni mogel biti panslavist Insarov — Rus. »Osvoboditi domovino! Ali ni grozno izgovoriti te besede? Tako veliko pomenijo!« je zapisala za slovo Jelena v dnevnik. Seveda čitamo zopet pri Dobroljubu (»Kdaj bo že napočil prvi dan?« 1860.), da ni bilo težko Insarovu streljati na Turke, če je ugrabil in zaklal turški aga njegovo mater, pa dal ustreliti očeta. »Večje žrtev bi moral doprinesiti oni turški aga, ki bi hotel oprostiti Bolgare in dvignil orožje zoper lastno vero pa narod. Res je nam, Rusom, težko razumeti pravo junaštvo. Kot svobodni in velik narod ne potrebujemo mi nobenih sličnih junakov.« Dobroljubov piše o potrebnosti reform in neprimernih tisočih notranjih sovraženih, poudarja torej brezpomembnost slovanskih vprašanj v primeri z domačimi ruskimi zadevami. Ta ozkosrčnost je značilna za svojo dobo, a ne zmanjša zgodovinskega pomena romana: Jugoslovani zopet nastopi v ruski literaturi kot učitelj pravega patriotizma. Pokolenja ruske mladine so občudovala z Insarovom vred požrtvovalnost ubogih dalmatinskih ribičev, ki so vstalem v Bosni poklonili za krogle svinčene uteže od svojih mrež in se niso ustrašili lakote, da bratom pomagajo v boju za svobodo. Po smrti Insarova se ni povrnila Jelena na Rusko. Nadaljevala je v novi domovini njegovo delo: naučila se je srbsčine pa bolgarščine ter odrinila k narodni vojski v Hercegovino...

Nimam prostora za nadaljnja izvajanja, katerim je namenjena moja dosedaj nenatisnjena disertacija o zgodovini ruskega nacionalizma. Samo na kratko povem, da se je pričelo njegovo ozdravljenje — kakor vedno v zvezi z zunanjimi dogodki — pred 25 leti po zgodovinskem prelomu na koncu nesrečne japonske vojne. A. Kupri nova povest »Kapitan Ribnikova« (1902.), zgodba o japonskem vohunu v Petrogradu, odseva globoko zavist, občudovanje junaške požrtvovalnosti, ki jo je kazala japonska vojska v boju za domovino, dočim je bilo pri Rusih premalo navdušenja. Ta napeta povest je prvi pozitivni klic. Izvenel je iz onega žigosanja vzrokov poraza, ki se ga je udeležila vsa javnost od socialista V. Veresajeva (»Zapiski vojnega zdravnikarja« in do nekdanjega revolucionarja, prepričanega monarhista L. Tihomira. (Njegove novinarske spomine objavlja zdaj moskovski »Krasni arhiv«). Še revolucionarji iz leta 1905. ne kažejo več nekdanje protidržavne neizprososti. Veliki roman »Trije bratje« znanega V. Ropšina (Savinkova) je nepričakovano nepriestranski. Njegov junak Andrej se ne more znebiti čudnega občutka, ki mu ne dovoli, da bi se veselil ruskih porazov pri Cusimi in Mukdenu. »Ruski poraz bo vendar obenem poraz absolutizma, in japonska zmaga tudi naša zmaga,« je stalo v revolucionarnem katekizmu. »Toda Rusija, naša Rusija trpi in prinaša krvave žrtve...« L. Andrejev, avtor poznejšega obupnega protesta zoper boljševike »Na pomoč! — S. O. S.« (1919.) je že v teh letih kazal za ruski simbolizem značilno slutnjo naraščajočega viharja. V podlistku »Baltijsko morje« (1902.) prvič srečamo obupno refleksijo pri popisu sprejema nemške vojne ladje »Steine« v Rigi. Ruski Nemci so jo pozdravili z »Wacht am Rhein« — pesem je donela vedno bolj močno, in mi je postalo hudo, hudo žalostno. Kajti jaz bi tudi rad zapel, a nisem vedel — kaj bi. Med prvo revolucijo (1905.) je pisatelj bolelo, da nimajo ruski uporniki svoje himne: »primorani smo shajati z Marseljezo, odpadki z evropske mize«. Med vojno mu je bilo hudo, da »hočejo biti vsi otroci pri igri samo Japonci, ki jih njim tudi starši stavijo za vzgled... Vendar je ruski narod kljub vsemu velik narod.« Ta pisatelj razvojev je dosegel višek v povesti »Inozemec« (1906.), katere »Baltijsko morje« slišno oblikovan zaključek ubere povsem novo struno. Njen ju-

nak, bolehen visokošolec Čistjakov, vztrajno se je učil nemščine in z urami nabral 400 rubljev, da bi odšel v Berlin, kamor ga je davno vabil prijatelj. Čistjakov je globoko preziral barbarsko rusko življenje in lene, vedno na pol pijane tovariše. Slednji so mu sicer nadeljeli primke »inozemec«, a so bili tudi ravnodušni napram domovini, jo radi kregali in sami pravili, da bi se odšli učiti na tuje, če bi le imeli denar. Stašna žrtev te družbe je bil mali, suh in žilav Srb Rajko Vukić, čudak, ki je tako hvalil svojo malo ubogo Srbijo, da so hoteli vsi počiti od smeha. Tudi Čistjakov se je žalostno smehljaj in misli, kako je revnata deželica. Mali Rajko se mu je smilil in bi ga rad s seboj vzel v inozemstvo, da bi videl pravo razumno življenje... Čistjakov je že pripravil denar in se je res zbiral v Berlin, ko se je odigral posebno šumen večer. Rajko je to pot pripovedoval, da se zopet zaklali Turki ob meji nekega Bojovića. Od plesa upehani, vinjeni Vanjka se mu je malomarno zasmel: »Velika reč! Še dosti vas je ostalo!« Rajko je prebledel in odgovoril z rezkim, kovinskim glasom: »Ti si slepar! Čemu plesiš narodni ruski ples, če nimaš sploh domovine! Ti si svinja!« A namesto Vanjke je odgovoril Čistjakov zamolklo in mirno, kot da bi bil očiitek nje-mu namenjen: »In ti, Rajko, ali imaš Srbijo rad?« — »No da, imam jo rad,« in Rajko je pograbil okrogli namizni nož, ga na vso moč zagnal v zid ter divje zaklical: »Ubil bom... Joj, kako me boli srce!« pa je odšel... Pol ure pozneje je stopil Čistjakov k malemu Rajku, ki je tako ljubil svojo malo, preganjano domovino. Ponudil mu je celo svoj dragocen denar, da bi se peljal v Srbijo. A Rajko ga je zavrnil: »Pojdi k svojim. Ne moti me, prosim te. Hudo me boli srce.« Ostal je sam v temni, nerazsvetljeni sobi in je pel zamolklo, z divje, po volje žarečimi očmi o daljni, trepeti Srbiji. Čistjakov se je vrnil v svojo sobo in se je vsedel na oknico kakor Rajko. Strastno bi rad zapel kakor Rajko in tudi o domovini. Veliko donečih besed mu je zablisalo v možganih, a med njimi ni bilo nobene, da bi z njo nagovoril mater-domovino. Slutil je, da je ta beseda blizu. Skoro je videl to besedo. Vedel je, da so vse druge ploske in revne kakor berač pred cerkvijo, dočim je ona polita s solzami in svetla kakor nebeski plamen. Občutil je, da je ubog in reven... »Moj Bog! — je v grozi šepetal. Zmislil se je, da ho menda prej našel ono besedo, če bo pisal. Besno je sunil z mize na tla nemško slovnico, in omahujoče roke so zapisale na papir: »Domovina, odpusti mi!« Čistjakov je povesil glavo na papir in se je zjokal. Zgrozil se je pri misli, da bi lahko odšel na tuje. Razumel je zdaj, da ne more nihče živeti brez domovine pa biti srečen, dokler je ona nesrečna. Mogočna radost kakor tisoč plamtčih sre je vzvalovala njegova prsa. Z vročimi solzami polit je rekel: »Vzemite me, o, domovina!« Dol pa je zopet zapel Rajko, ter divje svobodni in pogumni so bili srdito obupni zvoki njegove pesmi. Torej zopet je bila jugoslovanska vroča ljubezen do domovine za kažipot ruskega nacionalizma, da se reši iz krize. Krog je sklenjen. Slovanska zavest, ki je kumovala ob rojstvu ruske politične misli, se je oglašila tudi pri njenem preporodu.

Pristaži najrazličnejših struj vsi po svoje radi izenovijo zgodovinski proces. Ni vredno zavračati tkzv. »nacionalne boljševike«. Ključnikova, Ustrjalova in dr., ki trdijo, da je »rdeči imperializem — zadnja oblika ruske državnosti, izraz nacionalnega protesta zoper francosko in angleško sebičnost« (Zbornika »Smena vech« in »Na velikem istoričeskom pereputju«, Berlin in Praga, 1922.). Nasprotni tabor ni nič bolj zmeren. Vodile: konzervativni publicist, grof A. Saltikov je mnenja, da pomeni ruski prirojeni anarhizem še večjo nevarnost nego boljševiki sami. Ruska zgodovina se prične z usodno izjavo poslancev slovanskih rodov, ki so odšli leta 862. preko morja k inozemskim knezom in jim rekli: »Naša zemlja je velika in obilna, a ni v njej nobenega reda. Pridite kneževati in vladati k nam.« Skandinavski vikingi so ustanovili države tudi v Britaniji in Siciliji, a noben narod ni kazal toliko odsotnosti narodne zavesti. Samo ruski kmet si je nadel univerzalno ime »krestjanin«, t. j. kristjan. Slovanofili so odgovorni za razpad ruskega imperija, ker so ustvarili iz tega protidržavnega mišljenja svoj filozofski nauk v »vsečloveški duševnosti« ruskega ljudstva. (A. Saltikov. Dve Rossiji. »Milovida«, Monakovo, 1924.). Beseda »krestjanin« se je najbrž od kraja nanašala na cerkvene podložnike, in jo torej ni treba smatrati za osamljen pa usoden pojav. Dobila je pozneje širši pomen morebiti zato, ker so imeli samostani — kakor povsod — razsežna zemljišča. (P. Struve. Naimenovanije »krestjanine« v Zborniku ruskega instituta v Pragi, 1929.). A četudi ne moremo deliti stališča grofa Saltikova, ga lahko razumemo. Ruski mistiki še vedno pišejo o filozofski vezi revolucije z ljudsko dušo. Tako čitamo v znanih dialogih S. Bulgakova (»Na piru bogove,

Sofija, Rusko-bolgarskoje knjigoizdateljstvo, 1921.), da »ne prenese, hvala Bogu, ruska duša militarizma, in je leta 1917. protestiral pod zverinsko boljševiško krinko zoper vojno vendar ruski človek. Baš v tem vidim pečat veličanstva našega naroda, da nima povprečnega patriotizma. To je na svetu edin narod z vesoljno zavestjo, ki je tuj nacionalizmu.« Lahko sočustvujemo z ruskim mesijanizmom ali ga odklanjamo, moramo pa dvigniti glas, če se navaja v dokaz naše politične nezmožnosti. V sovjetskem romanu Pantelejmona Romanova »Rusija« (Moskva, 1925.) srečamo izjavo naprednega moža v letih pred vojno: Kdor brani nacionalizem, zagreši veleizdajo napram človeštvu. Avtor rabi to geslo, da pokaže, kako se je pravljala revolucija in rušila Rusija. A vsi niso bili tega mnenja. Zato ne moremo brezpogojno deliti Masarykovo mnenje, glasom katerega »še niso zavzeli Rusi nacionalnega stališča. Ljudstvo je obvarovalo versko-cerkveni svetovni nazor, izobraženci pa — v kolikor so dovezetni za socialistične nazore — pogrešajo nacionalno čuvstvo. (»Nova Evropa«.) Videli smo, da se je porajala na Ruskem kljub

DURA P. BRZAKOVIĆ (Beograd):

Za nas Sokole narodno jedinstvo nikada nije bilo problem, koji je trebalo raspravljati, već fakat, koji se ničim nije dao oboriti. Za nas je uvek bila nepobitna istina, da smo mi jedan narod i da su nas samo prilike u prošlosti bile geografski razdvojile i uticale da se kulturno razvijamo ne jednako. Jedan deo te velike etničke celine pao je bio pod uticaj zapada, a drugi pod uticaj istoka i otuda su se površnom oku činile one male, spoljne nijanse u kulturi kao velike i bitne razlike, koje bi bile dovoljne da pojedini delovima naroda dadu obeležje posebne nacionalne jedinke. Međutim ono, što je pretežno u duhu i karakteru narodnom, ono što čini srž nacionalnu ostalo je jedno, isto.

Mnogi naši trezveni umovi s jedne i s druge strane uvidali su jasno tu veliku istinu i u spletu ondašnjih događaja isticali je i propovedali sa žarom nacionalnih proroka. Ali teške i nespretne prilike u kojima se narod nalazio i svakodnevnne borbe za opstanak, činile su da vera u ostvarenje jedinstva pokadkad malakše. Pred ogromnim težkoćama, koje su imale da se savladaju — da se svrši jedna vekovna carevina — pa da se braća nađu zajedno, činilo se kao da se do toga nikada neće moći da dođe. Nu događaji od 1912. godine naglo su i odjednom digli duh nacije i zatalasali dušu naroda u svima krajevima. Osećalo se, kao pred velikom olujom, da su krupni i sudbonosni događaji na pomolu i da se čas ostvarenja vekovnog sna naglo približuje. I kad su na kraju krajeva skrhane međe, koje su nas delile i kad su se široke mase narodne našle zajedno posle toliko vekova u svojoj kući slobodne, namah su osetile da su jedno.

Sokoli pak, mnogo pre ovih dana i momenta bili su ubeđeni propovednici ove ideje i na svojim sastancima posle bratskih razgovora donosili rezolucije i radili živo na njenom ostvarenju dok najzad nisu dočekali da je vide ostvarenu.

Sa tog stanovišta, stanovišta jedinstva, mi posmatramo celu našu prošlost sa svima događajima u njoj i smatramo je kao našu zajedničku baštinu, ma kome kraju ona pripadala. Mi držimo da je svaki od tri brata dao zajedničkoj kući po nešto veliko i vredno i da svaki ima prava da sve

ANTE BROZOVIĆ (Beograd):

Sokolstvo u radu za narod

Sokolstvo od prvog dana svoga postanka živo je naglasilo, da je ono za narod, naime da je sav njegov rad uperen onamo da služi narodu i nikome drugome. Bez da se upuštamo u velika tumačenja ili dokazivanja dovoljno je spomenuti da je Tyrš u svom poznatom govoru, kojeg je držao 2. maja god. 1869. naglasio: »Svaki neka radi sa požrtvovanjem na narodnoj grudi svoga naroda; putevi mogu biti različni, ali svi imajmo jednako jaku volju!«

To je u ostalom Sokolstvo u svojoj skoro 70-godišnjoj opstojnosti kazalo svim svojim delima i čitavim svojim radom. Naposeb pako naše Sokolstvo, koje se na svom prvom novosadskom saboru ujedinilo, udarilo je baš tim ujedinjenjem najjaču osnovu rada za narod. Naše Sokolstvo nije se ujedinilo na tom saboru iz kakvog trenutačnog oportuniteta ili jer bi to iziskivala državna nužda; naprotiv So-

vsem zaprekam nova zavest. Jamči nam za bodočnost, in tu se mora pričeti sokolsko delo nad oblikovanjem novega umevanja domovine. Naša pot ni lahka, toda rusko Sokolstvo je vajeno borbe. Če so po prevratu umevnje razpustili boljševiki Sojuz ruskega Sokolstva, ni bil to prvi udarec. Pred vojno je moralo Sokolstvo od kraja premagati sovraštvo na Ruskem zasidranih nemških Turnvercinov, ki so resno-mislili voditi vse telovadno gibanje. Vlada »iz političnih vzrokov dolgo ni marala imena Sokol, in je bilo prepovedano do leta 1907. Še leta 1914. so bili po vojni napovedi nepričakovano internirani kot »avstro-ogrski državljani« številni češki prednjaki, med njimi tudi za vestno delovanje ponovno odlikovani br. F. Erben, večletni vodja Glavne oficirske Gimnastično-Sabljaške šole vojnega ministristva v Petrogradu. (Te dogodke popisuje »Kratkaja istorija ruskega Sokolstva« br. N. Manobina, Praga, 1924.). Pred vojno so nam ošabno trdili važni javni činitelji, da ne potrebuje Rusija Sokolstva, češ, da je dobro samo za male zatirane narode. Mladina pa je govorila: »Pri vas nimamo kaj iskati!«, če so zaigrali pri ka-

Vidovdan

to skupa smatra kao zajedničko dobro i da se time diči i ponosi.

Sva naša prošlost, kao što znamo, ispunjena je borbom i burnim događajima, koji su bili od velikog uticaja na sudbino samog naroda. Jedan od tih sudbonosnih događaja koji je izazvao najteže posledice i ostavio najdublje traga u narodnoj duši jeste Vidovdanski događaj na Kosovu. I vredno je danas, kada se mnogobrojna sokolska jata sa svih strana i krajeva sleću na svoje velike svečanosti, da se setimo tog velikog i značajnog dana iz naše davne prošlosti, da se setimo iz naše davne prošlosti Vredno je osvrnuti se na taj dan, koji je jedan od najznačajnijih datuma naše istorije i koji se održao jedan junački slet, koji je pokazao divovsku snagu njegovih učesnika i nevidnu hrabrost. I danas kadgod se pomene Vidovdan misli se na kosovski tragediju, koja se za čitavih nekoliko vekova nije mogla zaboraviti, jer je kroz pesmu osvežavana.

Svojom izbudljivom tragičnošću, događaj je izazvao vrlo dubok bol u narodnoj duši, ali bol koji nije slomio duhovne moći već ih je šta više pojačao i dao inspiracije za jedan epos od velike vrednosti i retke celote. Narod nije osetio ovu pogibiju kao svoju slabost, pad i slom, već kao privremenu nadmoćnost neprijateljske sile od koje se nije zaplašio. Kosovski sudar dao je maha da se herojstvo i veličina duše našeg naroda izraze u svom najvišem obliku. Samopregovaranje, požrtvovanje, hrabrost i ljubav prema domovini dostigli su vrhunac u ovom strašnom i kobnom boju. I sva ona uzvišena svojstva, koja krase čoveka i dižu ga na stepen heroja do obožavanja, izrazila su se u punoj meri u ovom krvavom događaju. Kosovska pogibija iznela je junake klasičnih osobina. Oni zadivljuju podjednako i fizičkom i moralnom lepotom. Neka nebeska lepota i božanska snaga kao da su bile sišle u ove heroje. Oni su lepi, stasiti, snažni, neustrašivi borili su se kao lavovi i padali kao borovi olujom skrhani. Nadahnuti najdubljim osećajem rodoljublja ginuli su sa tvrdom verom u nebesko carstvo. Oni su najdivnije žrtve, koje je zemlja nebu posvetila da se večno carstvo zadobije!

Ako ostavimo epos na stranu, pa sam događaj i njegovo zbiranje dublje

terikoli sokolski slavnosti v navzočnosti častnih gostov poleg slovanske tu di rusko himno. Kakor L. Andrejev v »Baltijskem morju« niso vedeli, kaj bi peli. Kolikokrat smo morali dokazovati, da ne gre domovino istovetiti z obsovrženimi ministri... Zdaj se je vse to maščevalo in postalo preteklost. A še vedno srečamo ruske socialiste, ki trdijo, da ne potrebujemo fašizma (kot da bi imelo slovansko Sokolstvo kaj sličnega z fašizmom, od katerega bi prav malo ostalo, če bi zopet odprle Zedinjene države vrata italijanski emigraciji!) Na drugi strani slišimo iz desničarskih krogov, da pomeni Sokolstvo nevarne spletke mednarodnega masonstva... Kakor vedno, se ne bo Sokolstvo zmenilo za napade. Nadaljevalo bo nadstrankarski vzvišeni boj za nacionalni prepored. Nova Rusija bo postala velika slovanska država, ker je tesno vezana naša narodna zavest na zgodovinsko slovansko vzajemnost.

Naj se spomnijo o priliki beograjskega zleta vsi ruski bratje na prastare stike in nove nauke, ki nas rešajo v bratski Jugoslaviji. Vse, česar se tu lahko naučimo, bo nam prav prišlo v prebujeni domovini.

osmotrimo ulazeći u suštinu vrednosti, koje su se u njemu ispoljile, naći ćemo tu jedan visok, božanski moral, koji blista i zasenjuje svojom uzvišenom čistotom. Voda Vidovdanskih vitezova, car Lazar nije se u kritičnom momentu privoleo carstvu zemaljskome već nebeskom, on je i po cenu stradanja odbacio ono, što je obično, zemaljsko, prolazno i odlučio se za ono veliko, večno, nebesko. Iako je znao da će pasti na Kosovu, jer je turska sila bila mnogo veća, imao je duhovne snage da sačeka tu ogromnu vojsku da se bori s njom i da padne. S njim zajedno izginuli su svi njegovi junaci i sva njegova vojska. Žrtve strahovito velike! Starodrevni Termopili sa svojim hrabrim Spartancima izostaju daleko iza Kosova po veličini pogibe i tragičnim posledicama!

Po onome što se dogodilo na Vidovdan, a naročito kako se odigralo, mi Sokoli imamo prema ovom znamenitom danu naročiti kult. U Vidovdanskome događaju mi gledamo uzore svih vršina, koje Soko treba da postigne. Zar igde možemo naći lepše primere požrtvovanja, samopregora, junaštva i ljubavi prema domovini — nego u Vidovdanskim žrtvama! Stoga je u sokolskim redovima Vidovdan važan dan, dan sećanja na ono, što je nadčovečanski veliko i božanski lepo, što krepi naš duh i diže u visinu iznad svakdašnjice!

Vidovdan je jedan od najznačajnijih dana u našoj prošlosti, on je naš nacionalni dan, dan celokupnog naroda. On je simbol visokih duhovnih kreposti narodnih. Toga dana se je rešila sudbina najvećeg dela našeg naroda i od tada su nastale muke i stradanja, koja su čeličila narodni duh te je mogao sve podneti i održati se do Voždovog ustanka na Orašcu, kada je se podigao i otpočeo borbu za oslobodenje.

Vidovdan ne možemo nikada zaboraviti, jer nas je on kroz vekove ropstva bodrio na borbu, pozivao na dužnosti, upućivao na ideale i doveo do Jugoslavije, velike moćne i slobodne naše otadžbine. Sakupljeni danas u velikom broju na našem stadionu sjedinjeni u jednoj misli i jednom osećanju mi smo ispunjeni dubokim pijetetom prema vidovdanskim Sokolima, našim večnim uzorima.

Tome nas uči i to za nas znači Vidovdan.

konsolidaciji. Da je pako taj posao obavljen zdušno i savesno pokazao je drugi sokolski sabor, koji je bio kritički obračun petgodišnjeg rada.

Na ovom drugom sokolskom saboru izpoljila se sva jačina i vrednost našega Sokolstva. Na ovom saboru sastali su se svi oni, koji su u Sokolstvu našli uspeha i zadovoljstva, kao i oni, koji su doživeli razočaranja i poniženja, pa ipak svi sa jednom željom da se porazgovore o prošlosti i da stvore načrte za budućnost.

I u tom čitavom raspravljanju od nekoliko dana, kako u pojedinim odsecima, tako i u plenumu, osecala se jedinstvena jaka nota, da je jugoslovansko Sokolstvo ovde da služi narodu i da ono treba sav svoj rad da udesi tako, da od toga rada naš narod dobije neke blagodati. Taj rad pako dobiva tim više na svojoj važnosti, kada znademo da je on određen za čitav narod bez razlike vere i plemena,

Zahtevajte u Beogradu

čuveno

VAJFERTOVO EKSPORT PIVO

koje proizvodi

Prva Srpska Parna Pivara
Djordje Vajfert A.D. u Beogradu

a nije udešen samo za jedan deo naroda i možda čak protiv drugog dela naroda. U tome leži velika moralna vrednost Sokolstva, jer ono je po svojim idejama i radu jedino kadro da okupi sav narod i da ga povede onom konačnom cilju, koji smo stavili životnom zadaćom na prvom sokolskom saboru.

Istorija našega naroda i Sokolstva ističe se jednom karakteristikom, a ta jest, da su gotovo svi najvažniji događaji vezani na tragiku. Svi znamo da je osnivač velike sokolske organizacije Tyrš na tragičan način završio svoj život, a rekbi da je usud htio da ga tako završi, jer je na taj način svojom tragičnom smrću posvetio veliko delo Sokolstva. Ono se posle njegove smrti stalo sve više širiti i samo u braće Čehoslovaka, nego je prodrlo u sve one krajeve, gde je bilo Slovena, kako u Rusiji, tako i k nama na jug. Tyrševa ideja odgoja čoveka, a po njemu čitavog naroda, kako bi bio snažan u borbi za svoj opstanak, našla je velikog razumevanja baš u naš južnih Slovena, koji smo u teško doba gospodstva tudina i te kako osećali potrebu da što jače izobrazimo svoje fizičke i duševne sile i da ih spremimo za onaj čas, kada će biti moment konačnog obračuna.

Drugim rečima: Sokolstvo u naš južnih Slovena imalo je za cilj da radi na nacionalnom polju. Videli smo to u sva tri plemena: Hrvata, Srba i Slovena. Svi ovi osnivali su Sokolska društva, da budu jake kule za nacionalnu borbu. Pa kad je tome bilo tako u predratno doba, onda treba da bude i sada u poratno doba. Neka se govori i piše koliko se god hoće da je Sokolstvo samo telovežbena organizacija, ako jest i tome se oteti ne može, a da ne bude u prvom redu nacionalna organizacija. I Tyrš nije drugačije shvaćao sokolska društva. On je otvoreno rekao: »Ako i stoji da su naša društva škola telesnog uzgoja, time ni iz daleka nije iscrpljena njihova svrha. U njima se hoćemo ojačati u bratstvu, u disciplini, u istrajnosti i neustrašivosti, u čistoci značaja i ljubavi k domovini kojoj s radosnim oduševljenjem prinašamo na dar krv i imu-tak«.

No čemu da se uvek pozivljemo samo na Tyrša, kada imade zato mnogo lepših i jačih dokaza. Promotrimo telovežbene organizacije neslovenskih naroda, pa ćemo videti u kolikoj smo prednosti pred njima. To ne znači kao da ove organizacije ne bi u telovežbenom pogledu imale uspeha. Šta više razne gimnastičke utakmice pokazale su da se u tom s nama jedva pokriva-

vaju. No nešto je drugo što nam daje prednost pred njima, a to je onaj naš veliki cilj: nacionalna sloboda, dobrobit naroda, koju ali postizavamo pomoću telovežbe.

Češki Sokoli decenijama i decenijama jačali su svoje mišice po sokolanama i zato ih svetski rat zatekao spremne te su mogli onako oduševljeno da zahvate u borbu za slobodu i slavu češkog naroda i države. I kod nas na jugu bivše Austrije decenijama se vežbalo po sokolanama, ali čini mi

Ante Brozović, tajnik Saveza SKJ

se, da se pored običnih vežbi pre malo vežbalo u ljubavi do slobode. Za to i ta golemu razliku kada hoćemo povući paralelu između čeških i naših sokolskih bojovnika u svetskom ratu. Triumf češkog Sokolstva posle rata bio je velik, a naš malen. Najboljim je to znakom, da odgoj predratnog plemenskog Sokolstva nije bio potpun, a nije bio potpun, jer se u tom odgoju zaboravilo na temeljnu Tyrševu sokolsku misao: »Sokoli se ne smiju samo veseliti u veselicama narodnih praznika, nego moraju znati također umreti za čast, slobodu i slavu svojega naroda«.

Toga nam je evo manjkalo u predratnom Sokolstvu. No što je manjkalo onda u pojedinim plemenskim Sokolstvima, ne smije manjkati u sadanjem jedinstvenom Sokolstvu. Baš gornje Tyrševne reči najbolja su opomena nedovršenog rada. Za prošlost više ne pitamo. Uz nas je sadašnjost, a na-

našim je potoncima budućnost. I zato, ako hoćemo da budemo pravi sledbenici Tyrša, dostojni sinovi Sokolstva, onda trebamo da uz našu telovežbu, podignemo jaku nacionalnu misao u narodu. U pridignuću ove velike nacionalne misli, treba da gledamo realizaciju našeg sokolskog programa.

Ovakova realizacija danas je najpotrebnija našem narodu, koji je nastao ujedinjen iz triju plemena, koji su se svaki za sebe razvijali pod raznim životnim odnosima, a koji su bili rek bi nebahjni za sve, a to s razloga, jer su se nalazili pod tuđinskim uticajima. Pa napokon čemu da obmamljemo? Ti tuđinski uticaji i danas su još ostavili svojih tragova. Ma da je proteklo toliko vremena od ujedinjenja, naš čitav narod još uvek nije ispravno shvatio misao narodnog i državnog ujedinjenja. Jugoslovenska misao, koja je imala tome najbolje poslužiti, ona danas nije uhvatila jakog korena u širokim masama, a sve pod pritiskom nepoštenosti, sebičnosti, beznačajnosti. Jugoslovensko Sokolstvo kao najpozvaniji nosioc ove ideje, danas mora da izdržava borbu sa svim porocima od kojih se najjače ističe potpuno neshvaćanje ideje jedinstva naroda i države.

I zato se našim Sokolstvu silom prilika sama od sebe nameće zadaća, da baš ono bude jednim od najjačih nosioca nacionalne misli. U našim redovima može se i dalje pročišćavati pitanje čiste telovežbe, usavršavanje telesnog uzgoja, ali jedno stoji da kod svega toga mora svaku reč, svaku misao nadkriljavati samo jedna misao, misao narodna! Misao ova jest srčevita sokolske organizacije. S ovom misliju naše Sokolstvo živi i umire!

Mi danas vidimo da se među našim narodom nacionalna svest lagano razvija, da u širokim masa nema pravog razumevanja, već da još uvek kolovodi demagogija. A kad to vidimo, onda način našeg rada i odgojivanja kako pojedinaca, tako i naroda, treba da bude udešen tako, da sve ovo zlo suzbijemo. Naša je dužnost da odlučno i sa svom silom segnemo u razvoj događaja i da pod svaku cenu povedemo svoju nacionalnu volju. Mi ne smemo da se u našem radu suzimo samo na vežbaonice, već treba da zadememo u narod. Nama ne treba Sokolstvo parada i propovedanja, već Sokolstvo rada. Samo onda, kada će sveukupno Sokolstvo biti prožeto tom potrebom, onda će njegovo delo biti okruženo s uspesima. Mi u našim redovima već jednom moramo prestati da favoriziramo ove ili one s obzirom na prošlost, položaj ili zvučno ime. Ne, u našim redovima treba da zavladaju volja iz našeg Sokolstva učiniti ono, što treba da bude, a to je borbeno organizacija. Kada ćemo svoj rad striktno udesiti u tom pravcu prestati će sve nesuglasice, koje se tu i tamo javljaju u našim redovima. Istina da će usled takovog određenja pravca rada otpasti nekoji, koji danas u Sokolstvu traže zaštitu svojim osobnim ambicijama, ali sokolska organizacija ostati će čista i čvrsta.

Skrajnje je već vreme da se odlučimo na jak i složan rad u pravcu borbenog Sokolstva.

Mnogi događaji dali su nam dovoljnu lekciju baš s obzirom na ovo. A ako ikada, sada, gde je potreba za naše ideje najveća, treba da mi kao nosioci jugoslovenske ideje, čistog i nepatvorenog patriotizma zađemo na to polje, a jer je delovanje naših protivnika jako, zato treba da bude naš istup odlučan i — uspešan! Ne treba imati bojazni, jer u tom radu biti će sa Sokolima svi Jugosloveni. U toj borbi putevi mogu da nam budu različiti, ali jedan nam mora biti cilj, jedna volja i težnja!

Plivanje - pravi ženski sport.

Malo koja telovežba upliviše na razvitak ženskog tijela toliko kao plivanje. Dobre plivačice imadu uvijek lijepe forme tijela i — ako su oprezne, finu kožu. Prejako sunce i voda neće nikada škoditi finoj koži, ako je njegujete sa oba Elida krema.

Prije kupanja, sunčanja i pred spavanjem Elida creme de nuit (Coldcream) daje koži potrebnu masnoću.

Poslije kupanja i kroz dan Elida creme de chaque heure čuva kožu i najbolja je podloga za puder.

ELIDA KREMOVI

nog hrasta — selo naše — maćehinski prepušta samom sebi ili uticaju nižih sila. Sokolstvo ovim putem ne može i ne sme dalje ići, jer ono će tek biti istinsko pravo i narodno Sokolstvo, kad i narod sela oseti blagotvorni njegov uticaj, a to će biti onda kada Sokoli predu sa reči na dela i kad oni mali po znanju, a veliki po ljubavi spram bližnjeg, podu u selo poput Hristovih apostola, da toplinom svoje sokolske duše i vatrene bratske ljubavi zagriju hladne grudi zaboravljenog brata na selu.

U tom zaboravljenom našem selu živi srž budućeg Sokolstva bez koga nema nacije niti otadžbine naše, pa kakvo nam selo bude, takva će nam i budućnost biti, a i vrednost među narodima.

Put koji vodi u selo nije nimalo ravan, on je pun oštih uzbrdica i Sokoli idući njime, ili će pasti pobedjenim manom bezkrvnog građanskog življenja, koje se sve više razvija u pravcu zabavnog provođenja i telesnog izživljavanja života, ili će oprati znojem lica svoga sve iz njega iznikle grehovne mrlje i saznati da je ljubav prema narodu i sitnom radu u njemu lepša, silnija i uzvišenija od svih znanja i položaja, bogastva ili stručnih sprema.

Ulazak sokolski u selo mora biti zabilježen u istoriji našega naroda, kao najveći događaj njegov, jer će imati epohalni značaj neizmjerne važnosti za budućnost naroda i otadžbine.

Zbog toga rad i pohod u selo mora biti planski i zasnovan na apostolskom samopregoru sokolskih radnika, koji će oni izvoditi pretežno, kroz seosku omladinu.

Plan rada u selima mora biti proveden kroz organizovanje sokolskih četa na osnovi preporadanja svake lične sokolske jedinice. Za ovaj rad u selu, Sokole treba izborom odrediti, jer Soko koji živi životom običnog građanina, koji pije alkoholna pića, koji igrom stvara rasonodu bezciljnog života, i koji provodi kavanski jalovi život tonući u modu luksuznog življenja, nije sposoban za veća dela niti smije ići u selo. Jer oni, koji ne žive životom mudrosti, radnim, štednim i trezvenim s ciljem, da pomognu celini, opasniji su po narod od najstrašnije epidemične bolesti. Pralja, koja misli platno da ubeli mora najpre sebi ruke da opere.

Ali organizovanje sokolskih četa nije isto što i njihovo osnivanje, zato osnivanje četa ne sme se dozvoliti svuda i svakom. Osnivanje sokolskih četa isto je što i sijanje na neuzoranu njivu ili bolje reći, što i loženje čobanske vatre od sirova granja, koja se odmah istrne čim je čobanin napusti. Organizovanje sokolskih četa je sasvim drugi i uzvišeniji posao, koji se dijametralno razlikuje od osnivanja četa. Osnivanje sokolskih četa traje vremenski vrlo kratko i svak je sposoban za to, dok organizovanje traje tako dugo dok se kroz preporadanje pojedinaca ne osposobi za samostalan rad u četi svaki član njene uprave, a u tom radu mogu učestvovati samo oni, koji služiti znaju i onda, kada treba zapovedati.

Osnivati sokolske čete u selu samo zbog većeg broja članstva ili vežbača — dok drvena ralica naša polja ore, ili dok bolesnik u jazbinama leži i pljuje oko sebe na sve strane među sitnom decom ili dok čovek pije vodu koju ni vo piti neće, ili dok osmo lice samoučki trideset slova uči da može »pozovku« pročitati — najveća je zabluda ili posao zidanja Skadra.

Sokolski rad u četama treba obavljati u tri etape:

U prvu, kao najvažniju spada sav rad koji obuhvata higijenska pitanja sela, u drugu sav rad oko njegova prosvetavanja, a u treću, privredno podizanje sela.

U higijenska pitanja sela spada pitanje alkoholizma, koje treba najradikalnije rešiti i postaviti rad Sokola na osnovu trezvenosti. Bez trezvenosti u Sokolstvu sav rad je sličan zidanju zgrade na pesku.

Telesna sokolska vežba, kao sastavni dio higijenskog rada u sokolskim četama, ostaće zbog zaostalosti sela, za dugi niz godina pri viteskim igrama — lakoj atletici — slobodnim vežbama i vojničkoj obuci. Ovaj deo Tyrševog sistema služi četama kao sinteza celokupnog delovanja i rada u razbijenim seoskim naseljima, i kao sredstvo za osvežavanje i pokretanje organizovanih jedinica ka postavljenom cilju.

U prosvetna pitanja sela spada na prvom mestu, osim pobijanja nepismenosti, kod članova četa, stručno obaveštavanje i spremanje seoske omladine za modernu zemljoradnju ističući uvek, da je zadrugarstvo osnov za ekonomski preporod sela.

Što se tiče ekonomskog podizanja sela, ono dolazi kao nužna posledica gornjeg rada.

Na taj način sokolske čete postaju kao narodni univerziteti specijalnog tipa u kome omladinu spremamo za praktičan život i buduće radnike za vođenje zadrugnih ustanova, koje Sokolstvo smatra za jedini spas budućeg seoskog uređenja, koje će da ublaži i otkloni sve one teške i mnoge društvene razlike i nepravedne odnose.

U ovom uzvišenom i nada sve spasonosnom radu na selu treba, da nama jugoslovenskim Sokolima posluži kao najbolji primer apostolski rad Sv. Save, koji ostavlja raskošne carske dvore i ide na teški put u narod da seljaka uči svetiteljskim primerom ne samo prosveti, već kako će zemlju orati i platno tkati.

Kao što je ovaj naš nacionalni viličan svojim sitnim radom u narodu i apostolskim samopregorom postao veličanstvena voštanica, koja svetli i svetličje večno svima onima, koji ljube i poštuju svoj narod i rade za njega, tako treba i Sokoli da postanu žive voštanice, koje će svojom svetlošću pokazivati i osvetljivati puteve pri izvođenju iz mraka u svetlost našeg seljaka.

Hoće li Sokoli zaista postati žive plamenne voštanice, ili će postati sveće u zlatnom čiraku bez žarkog plamena u organizovanju zapaštenog sela, koje mora biti naš najveći ideal, pokazati će bliska budućnost.

ČEDO MILIĆ (Mostar):

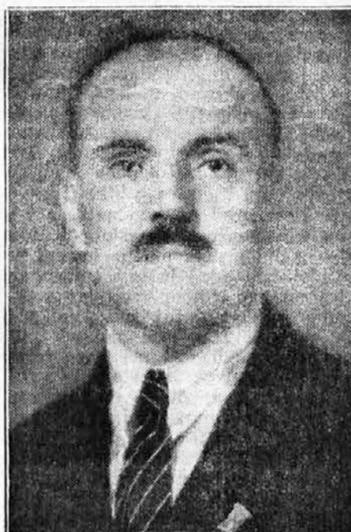
Selo naše — najveći sokolski ideal!

Dosta je tapkanja na mestu, treba otvoriti gradske kapije koje su zaključane starim zardalim bravama i izbežati u prirodu, u selo, da bi time osvežili i rasplamtali Sokolstvo, kako bi novim radom kroz selo stvorili narodnu veličanstvenu budućnost.

Poput gvozdene čelija zeničke apsane, koje ubijaju u kažnjenu duh i svaki smisao za lepoto pravoga života, tako isto i naši gradovi što su god veći to sve jače, maglom obavije životne ciljeve čoveka i dotukoše ideal viteškog življenja naše omladine. Zbog toga i Sokolstvo naše, nosi čamotne bore na svome licu zbog neprilodnog življenja njegovih članova u gradskim čelijama, koji se štetno razvija po celinu u većnom kietanju od ulice, kina, do korza i kavane.

Pode li se dalje sledom ovih misli i uzme li se u obzir da naša država broji nešto više od dvanaest milijuna stanovnika, a da Sokola jedva imamo 75.000 i to sviju kategorija, tuga nas mora da obuzme, jer ni stoti deo naroda ne uspesmo organizovati kroz ovo dugo vreme u sokolske redove.

Dok je tako kod nas, dotle Italija za ne pune četiri godine dana rada

Čedo Milić, starešina Sokolske župe Mostar

u sličnom pravcu, uspela je među omladinom da organizuje i odgoji u duhu velikih nacionalnih ideala preko milijun balila i nešto više od 650.000 avangardista!

Ovo brojno upoređenje s našim stanjem dovoljno je pa da svakom pravom Sokolu čast ranjena izazove krik... dosta je tapkanja na mestu, razbijemo teške gradske kapije i podimo u selo, u taj izvor viteške mudrosti da spasimo dušu zatrpavanjem jaza, koji deli gradove od sela, i da time stvorimo potomstvu sokolskog imena dostojnu budućnost.

U selo ne treba ići samo zbog toga što nas prijatelji mnogi okružuju, niti što tamo živi osam desetina našeg naroda, niti što je selo izvor narodnih snaga, već u selo treba ići zbog toga, što su gradovi prezasićeni raznovrsnim potrebim i nepotrebnim, korisnim i štetnim institucijama, dok selo naše — narod naš — provodi dane viteške nevolje bez ijedne prosvetne ustanove, a čak i bez osnovnih škola svojih.

Sokolstvo na sebi nosi veliki pečat greha, jer služi manjini, koja se uspavljuje u tobožnjim uspesima dvadesetog veka, a koren velikog narod-

ROSIJA-FONSIER ♦ DRUŠTVO ZA OSIGURANJE I REOSIGURANJE ♦ BEOGRAD

DR. HUGO WERK (Zagreb):

Zadnji dani „Hrvatskog Sokola“ u Zadru

Bejaše to pod kraj prve desetine ovoga veka, kada je Zadarsko Sokolsko društvo, kao sastavni deo tadašnje „Hrvatske Sokolske Župe Ban Palizne“, sokolskom voljom i slogom svih narodnih činilaca u Zadru, bez razlike stranačkog opredeljenja, procvetao i postigao do tada nezapamćenu bujnost života. Sokolsko društvo bejaše svetionik, koji je bacao svoje svetle zrake na čitavu zadarsku narodnu sredinu, izdužujući se nad sitnicama svakodnevnog stranačkog političkog života; sitnice, koje su imale da kasnije, u prvome redu, skrivaju gubitak Zadra. Da nije bilo tih, ponajviše ličnih, sitnica, narodni deo Zadra bio bi, pre rata, osvojio zadarsko protunarodno opštinsko zastupstvo i time za uvek pokopao i zadnji ostatak tuđinske protunarodne primese. Nedostajao je zadnji, snažni zamah narodne volje, da sruši tu grdu anomaliju, osnovanu na anacionalnoj, društvenoj i anagrafskoj laži. Taj zamah nije došao, ne zato, što ne bi bilo narodne volje, već zato što nije bilo narodnih voda.

Stranačkih voda je bilo; bilo je dobrih Hrvata i Srba, ali narodnih voda nije bilo.

Bilo je dobrih Hrvata i dobrih Srba, koji su čuvali tada postojeće tradicionalne narodne osećaje i osobine, šta više onih, koji su u tim osećajima i osobinama videli alfa i omega svake političke mudrosti i najjači element izgrađivanja buduće državne zajednice, a nisu bili u stanju da vide, kako je to bilo samo sudbonosno naivno ekperimentisanje nedoraslih partijskih voda u korist trećega a protiv prirodnog razvoja solidarnosti i unutarnje konsolidacije.

Uvidavniji narodni ljudi, koji nisu bili zaslepljeni plemenskim antagonizmom i koji su bili ubeđeni, da dobar Jugosloven ne mora biti i dobar Hrvat i dobar Srbin u smislu plemenske dezintegracije, sakupili su se u Sokolskom društvu, kao jedino podobnom da u takovim prilikama vrši savršeno nacionalnu zadaću. Soko je shvatio poziv, prihvatio ga i postao rasadnikom narodne sluge i narodnog otpora, na ustuk protiv narodnih činilaca i nesloge u narodnim partijskim redovima. Stisnuli su se redovi, radilo se je svim silama i punom požrtvovnošću, iako je taj rad često ličio Sisifovu radu. Zalibože bilo je prekasno: tok povesti nije ni ovoga puta hteo da čeka, dok političke vode hrvatske i srpske steknu potrebitu političku zrelost.

Propade Zadar u korist fantoma, za kojim se je poveo raznarodni deo njegove ulice i nekolicina doseljenih Talijana.

Ovo navodim, da se vidi kakovu je krupnu ulogu vršilo Sokolstvo u Zadru. Sem svog poziva, ono je vršilo i reprezentativnu ulogu, a jednovremeno, služilo je merilom snage narodne svesti. Kada se je ova, zaboravivši na čas na sve umetno spremljene provalije i prepone jalovih stranačkih programa, i na postojeće tradicionalne plemenske osećaje i osobine, okupila od Raba do Spiča oko Zadarskog Sokola, te istupila kao jedinstvena celina i protiv austrijske vlade i protiv otudnog opštinskog predstavnika tadanjeg glavnoga grada pokrajine, izvoštala je u tren oka slobodu iskrcanja i kretanje svim dalmatinskim Sokolovima na prolasku kroz Zadar na slet u Zagreb, onu slobodu kretanja i iskrcavanja, koju su dotle svi politički vođi uzalud tražili. Kada se je pak, ta ista narodna svest još jednom razdrobila i povratila tradicionalnim plemenskim osećajima i osobinama po austrijskim vlastima osiguranog i garantovanog antagonističkog hrvatstva i srpstva, dovela je teškom mukom

sabrane narodne snage do bednog, kobnog i sramotnog poraza pri zadnjim predratnim opštinskim izborima u Zadru. Konačna rezultanta tih jalovih stranačkih borbi onoga časa bila je apstinencija od tih izbora!

Nadošla je usudna godina 1914. Treznom motricu prilika o Vidovdanu te godine nametnuo se je zadatak:

Dr. Hugo Werk,
član uprave Saveza SKJ

održati na okupu sokolsku organizaciju — društva i župu — za vremena i prilike koje su, pre ili kasnije imale da nadodu. Budno oko austrijske policije, brižnije no igda, pratilo je rad Sokolova u Zadru i na ostalom području Sokolske župe Bana Palizne. Trebalo je nadmudriti austrijsku vladu, sprečiti raspust župe i društava a u isto vreme izbeći ponižavajućim iskušenjima ratnih vremena, koja su se neodoljivom snagom pomaljala i strelovitom brzinom približavala. Talijansko društvo „Bersaglieri“ bilo se je već na prvu uzbunu ponudilo austrijskim vlastima, da će čuvati javne zgrade i vojničke objekte i tom svojom služničkom gestom stvorilo nadmetanje navise drugih talijanskih društava i udruženja! Pevala se je po ulicama Zadra austrijska himna na talijanskom jeziku i gomila izroda, predvođena izrodom inteligencijom, davala je bučnog izražaja austrijskom patriotizmu. Razularena ulica uzela je na svoj osobiti nišan Jugoslovene pravoslavne vere, i baš hrom sudbine, koja katkada zna biti i duhovita, naročito one, koji su joj do jučer bili saveznici ili pomagači protiv jugoslovenski nastrojenoj boljoj dela stanovništva, koji nije hteo da vodi računa o veći i plemenskoj pripadnosti kao o kakvim — prosti Bože — odlikama ili porocima!

Soko nije smeo da dode u priliku da svojom apstinencijom podvuče austrijski patriotizam zakrbljenih Talijana.

Što da se radi? Jednog vedrog dana početkom jula pošao sam kao tadašnji starešina župe i društva u Sokolanu, praćen od društvenog tajnika, brata Grge Čalet, kojemu nisam saopštio svoje nakane, sve dok nismo stupili na prag Sokolane.

Zatvoriti društvene prostorije tobože zbog nužnih popravaka do daljnog narednja starešinstva i time predusresti raspust društva sa strane austrijskih vlasti. To je bila moja odluka, stvorena sat pre nego ću da sa bratom Čaletom uđem u Sokolanu.

Zatvoriti društvene prostorije i odmah zatim zamoleti policijsku vlast, da izvede premetačinu u istima.

Trebalo je zadržati inicijativu u svojim rukama i držati je do kraja rata, kojemu se, po mojem sudu, nije moglo izbeći. Augusta meseca 1914. godine nije se moglo znati, kako će eventualni rat svršiti. Moglo se je želiti stanoviti njegov završetak! Mogao se je želiti raspad Podunavske Monarhije i naše narodno oslobođenje i ujedinenje. Quod erat in votis. Ali, ono što se je u tome času moralo učiniti, ono što je bilo do nas i u našim silama, bilo je, da se zadarski Soko održi tako, da po završenom ratu uzmogne nastaviti svoje nacionalno integrativno delovanje. To se je moralo učiniti, jer je Sokolstvo Zadra i okolice bilo sastavni deo narodnog patrimonijuma, koji se je morao očuvati.

Radi toga, a da nisam sazvao ni odborske sednice niti se s kim svetovao, ob summum periculum in mora, odlučio sam se na diktatorski čin svojevoljnog zatvaranja Sokolane i prekidanja društvenog rada radi nužnih popravaka! Na to me je ponukovao i poverljivi razgovor, što sam dan pre imao sa tadašnjim povernikom državnog redarstva u Zadru drom. Zorcem, koji me je sub rosa obavestio, da će Soko biti raspušten. Trebalo je, dakle, bez vidne uzbune, predusresti tu meru austrijskih vlasti i učiniti ju suvišnom, što se je moglo postići jedino svojevoljnim povremenim zatvaranjem društvenih prostorija i svojevoljnim povremenim prekidanjem društvenog života. To sam i učinio a za Sokolom su se povelja i ostala jugoslovenski obojena narodna društva u Zadru, kojima je pretila ista pogibelj. Austrija nije se bojala ni Hrvata ni Srba, dok su se između sebe borili: bojala se je, i te kako, i progonila svaki jugoslovenski nacionalistički pokret. Nije se bojala ni najradikalnijih političkih programa držanih u okviru Austro-Ugarske Monarhije, ali se je bojala onih nacionalnih pokreta, koji su stajali izvan i protiv tok okvira. Nije se bojala starodrevnih državnih prava, koji su u XX. stoleću ličili historički s nacionalnim pretfaktima, ali se je bojala narodnog prava, koje se ne traži niti nalazi u starostavnim paktovima i ugovorima, pergamenama i inkunabulima i sličnim tradicionalnim osećajima i osobinama, već u snazi, volji i šaci celokupnog naroda kao nacije.

Cilj je bio postignut: austrijske vlasti nisu razpustile ni Sokolsko društvo u Zadru niti Sokolsku župu Bana Palizne. Konac godine 1918. našao je na životu i društvo i župu ali samo efemerno, na čas, jer najpre talijanske okupatorne čete, zatim talijanski arditi, a konačno talijanski fašisti zaposedoše Zadar, a sa njim i društvene prostorije!

Nadode Rapallo da sankcioniše tu okupaciju, Rapallo koji je na zidovima jugoslovenske nacije zapisao velikim pismenima veliku opomenu zaveta »Mane, Tekel, Upharsine«, da samo Jugoslovenstvo, kao integrirajuća sila svih zdravih narodnih snaga, može da izvrši poziv Jugoslovena u povesti civilizacije i čovečanstva i da će ono tek onda biti obezbeđeno kao nacija dostojna života između jednakopravnih naroda, kada bude eliminisalo one doista časne ali svedjeno sitne tradicije, osećaje i osobine plemenskog dezintegrirajućeg partikularizma i time dalo prirodnim razvojem solidarnosti i unutrašnje konsolidacije, kompaktnost celine prema vani!

Da je u Zadru bilo manje dobrih Hrvata i manje dobrih Srba, a više Jugoslovena, Zadar bi bio ostao naš! Patriote perdidere Jaderam!

Počet ću navodeći pojedine momente iz moje najranije mladosti. Bio sam tek stupio u gimnaziju, kada se na Sušaku osnovalo Sokolsko društvo. Stupio sam odmah u sokolski pomladak i tako postao član velike sveslovenske organizacije. Istina je, tada nisam bio svestan ni potpuno osvedočen o tome, što to znači za mene; ali se u mom kasnijem životu potpuno dokazalo, da je svest došla u mene i napunila moja osećanja kroz sokolsko vaspitanje u Sokolskom društvu i sokolskom duhu. Blagodareći sokolskoj ideji tom nepresahalom vrelu najbistrijih misli i najsvetlijih osećaja, moja je duša svakoga dana primala novu snagu oslanjajući se na sokolske vrline plemenitosti osećanja, izgrađujući u meni čvrstu volju za samopregranje i najveće žrtve.

U mome srcu budio se nov život beskrajnih vidika i na krilima Sokola letio sam u najviše sfere etičkog shvaćanja životnog morala. Kroz vrelu krv sve jače je razbuktio plam vatrene ljubavi domovini i narodu i zdravo telo uvek je bilo spremno na borbeni stav u odbranu pravde i slobode, u odbranu slovenskog imena i svog naroda protiv svih onih nasilja, koja su nas tada pritisakala. U društvu sa Dr. Lekčevićem, Krznarićem, Engliherom i drugima, mi smo, kao deca naše predrevolucije, počeli po našim primorskim mestima paliti prve luči u znak uzbune i poziva na borbu. Dosljedniji sokolskom pozivu i u svojim mladenačkim dušama, čisti od svakog zlog uticaja, širili smo bratsku ljubav među našim mladim drugovima, povedajući veru Jugoslovenstva i pri tome nastojali uvek, da primerom od sebe samoga uzgojimo generacije onih, koji će biti spremni, da zajedno s nama pođu na barikade.

Sećam se kao danas, kada sam prvi puta bio kažnjen sa 16 sati zatvora zajedno sa ostalim drugovima sušačke gimnazije zato, što smo bili organizatori »Jugoslavenske ujedinenje nacionalne omladine« i »Jugoslov. dačkog ferijalnog Saveza«. U meni se je javio neki osećaj ponosa i muške svesti, a potvrdu o tome, da je moj rad već u tim najranijim godinama bio na mestu, dao je najbolje moj poč. otac, koji mi na to i ako inače dosta strog nije ni reči prigovorio.

Polazili smo dalje u život i zvali su nas nove dužnosti. Palile su se vatre u svim dušama naših mladih generacija i u generalnom štrajku srednjoškolske omladine protiv komesarijata, onome, koji bar danas znade oceniti prilike, potpuno se razuru

Lujo Lovrić

konture kasnijeg dobrovoljačkog pokreta. U svetskom ratu nakon svih peripetija jednog mladog revolucionara, ili kako su to u Austriji nazivali političkog sumnjivca, ja sam prešao k Rusima. Moj sokolski poziv bio je ostvaren i moja zakletva na sokolsku zastavu izvršena, jer sam smesta stupio u redove dobrovoljaca. Nastupili su željno očekivani momenti borbe. Svaki od nas kao Soko nastojao je, da od sebe da sve za spas i slobodu svojega naroda i Slovenstva. Jasno je bilo svakome od nas, da delo oslobođenja i ujedinjenja zahteva velike žrtve i da je baš narod podneo najveće žrtve za postignuće zlatne slobode. Narodna sudbina namenila je i meni jedan mali zadatak i ja sam trebao, da se sa svojom četom žrtvujem i odbranom težak položaj našeg puka i naše divizije. I ja sam zadatak potpuno izvršio, ali sam pri tome teško ranjen i za navek izgubio svoj očni vid. Mnogi su držali, da sa gubitkom vida za mene i moj život ugasio i da ću bez cilja ostati izgubljen u životu velikih događaja i revolucije. Međutim ja sam isto toliko, koliko sam bio svestan teškog udara što mi ga je sudbina zadala, još više bio svestan onoga, što mi je narodna sudbina namenila i što mi nalaze moja sokolska svest ko sinu, koji se dobrovoljno zakleo, da nikad ne će izneveriti svoju

KOLINSKA CIKORIJA

je jako priljubljen pridaček za kavu!

otadžbinu. I dok su ostali strepili za moj život i za moju budućnost, ja sam ih tešio i bodrio i kad su u moru ruske revolucije moji drugovi obuzeti pesimizmom nazirali slab ishod naše borbe, ja sam još sa zavojem na glavni obilazio naše pukove i iskrenom bratskom i sokolskom reči nagoveštavao novu zoru boljih dana. Jednom u našem puku u razgovoru o meni, kada su se oficiri čudom pitali, odakle je moguće u meni tolika čvrstoća volje i životne snage, jedan brat Čeh vrlo tačno je primetio: »Brat Lujo je Soko, a pravi Soko se tako lako ne odriče svog visokog poziva.« Njegova primetba bila je apsolutno tačna. Moj rad posle oslepljenja, pun poleta i volje za život, koji uleva snagu i drugima nije nikako rezultat mojih nekih ličnih osobina, već je to u prvome redu rezultat sokolskog vaspitanja, svesti i dosledno shvaćenog sokolskog poziva. Ja sam hiljade puta rekao i danas to opet ponavljam: Kada sam kao Soko dragovoljno dao za kletvu na vernost Kralju i otadžbini, Slovenstvu i napredku, kao borac protiv reakcije i grubog nasilja, onda me gubitak vida i ako vrlo težak, nenaodoljiv i neuporediv, ne može osloboditi mojih dužnosti i ljubavi domovini, Slovenstvu i čovečanstvu, jer ja sam se dobrovoljno zakleo ne do prvih rana, već do poslednjeg iskucanja mog srea, do poslednje kapi moje vrela slovenske krvi. U radu za dobro naroda i napredak naše zemlje i što bolje zblženje i upoznavanje svih Slovena, ja sam u sebi izgradio toliko prostran jedan život, da ga obični ljudi i nisu u stanju oceniti. U mome radu moje duševno zadovoljstvo predstavljja za mene jedno tako neizmerno bogatstvo osećanja i daje mi toliko životnog smisla, da ga ne bi nikad ničim dao zaminiti. Moja duša na sokolskim krilima svojim duševnim pogledom, kome se ne može postaviti nikakova zapreka ni u prostoru ni u vremenu, crpe svoju snagu na vrelu istine, pravde i ljubavi i kao pravi Soko pun bratskog osećanja i jednakosti, ja sam se toliko saživio sa narodom i Slovenstvom, da se u borbi protiv svega onoga, što je natražnjačko, nenarodno i protuslovensko osećam toliko jak upravo jači, nego li to u opšte može zamisliti ljudska priroda.

Sokolski program postavlja svima nama zadatak složnoga rada, koji svi mi treba da savesno izvršavamo. Pravi sokolski rad nije delo pojedinca i još manje neki rad u kome treba da ima nečeg svoga, ličnoga. Po sokolskoj ideologiji Soko pripada svome narodu i Slovenstvu i kao takav pun altruizma, lepih vrlina i dobre volje treba da radi ne gledajući na samoga sebe i za sebe. »Ni za slavu ni za korist.« rekao je naš veliki učitelj brat Tyrš. Kao jedan od stotine hiljada njegovih sledbenika kažem ovo: Shvatao li istinski svoj sokolski poziv i prigrlimo duboko u srcu i duši svetu ideju Sokolstva i Slovenstva, onda će naš život, unatoč najtežih udara svoj sudbine, predstavljati život pun duševnog zadovoljstva i iskrenog rada, kome ćemo veselo prijanjati u svakoj zgodi i na svakom mestu, pa makar se od nas tražile najveće žrtve. Moj primer nije jedini ni poslednji, ja sam jedan od one generacije, koja je kao Soko podnela prve i najveće žrtve u vreme naše nacionalne revolucije.

Pred kraj navesti ću ovde dva momenta iz nedavnog našeg sokolskog života kao dokaz gornjih navoda. U proleće 1929. g. otvoren je na Sušaku u mom rodnom mestu na svečan način novi veliki Sokolski dom. Prisustvoval sam tom svečanom činu kao delegat naše, beogradske župe. Braća Sušačani pitali su me preko brata starešine Polića, dali želim da govorim. Ja sam to odbio s razloga, što je moja duša u svom prevelikom zadovoljstvu i zanosu bila u nemogućnosti da svedoča erupciju svih mojih osećaja i beskrajnog veselja. Dok su drugi na mojim očima videli suze radosnice sve

LUJO LOVRIĆ (Beograd):

Idejno shvaćeno Sokolstvo je najveće duševno zadovoljstvo

Kroz ovo poslednjih dvanaest meseci u našem životu u Sokolanu i vanje čuje se jedna jedina reč: Slet! Istodobno u našim dušama razgara se večiti plamen neugasive ljubavi uzvišenoj sokolskoj ideji i osećaj pobeđe naše sokolske misli i osećaj pravde zavetna su misao svijui nas, a bratska ljubav je ona snaga, koja nas vezuje u jednu neslomivu volju, da celome svetu dokažemo, kolika je ogromna moć i važnost ove velike sveslovenske organizacije. Za one, koji nisu Sokoli i koji život Sokolstva nisu dublje proučili, slet predstavlja jednu

vidnu manifestaciju punu estetskih slika i zdravlja; ali za nas Sokole slet je samo jedna vrsta erupcije svih naših sposobnosti i mi u njima, ostavljajući po strani vezbe i rezultate utakmica, jasno vidimo sve vrline slovenske duše, vrednost sveslovenske uzajamnosti i veličinu sveslovenske porodice. Na sletovima ponovno dobivamo potvrdu našeg dubokog verovanja, da smo kao Sokoli jedna nepobediva snaga, koja se prostire daleko van granice naše otadžbine i da su imena slovenskih reka, mora, gora i ravnic jednako mila svima onima,

koji kao braća pripadaju sveslovenskom sokolskom Savezu. Varamu se dakle oni, koji gledajući kratkim pogledom života smatraju, da je Sokolstvo u glavnom zasnovano na vidnoj manifestaciji i da ono ne utiče mnogo na duševni razvitak i moralne osobine naroda i čoveka kao pojedinca. Ne volim govoriti o sebi, ali ovde slučajno smatram, da ne će biti zgorega, ako iznimno govoreći o sebi iznesem najjače dokaze o tome, što znači sokolska ideja, od kolike je važnosti i sa kolikom doslednošću pravi Soko treba da je ispunjava.

ALGA SOKOLI! ALGA

za masažu

čanog ganuća, moja je duša na sokolskim krilima lako preletela s onu stranu Rečine, da zagri celovom sreće i narodne vere onu našu braću, koja tom svečanom činu nisu mogla prisustvovati. Svi su toga časa gledali na Dom s ove strane, puni veselja na njegovu iskičenu fasadu, samo sam ja u duši bio na drugom delu toga Doma. Pošao sam do onih zidina te kule svetilje života našeg naroda, koje ljube vali naše Rečine. Tu sam pregledao mesto na kome su u temelje uzidana dva svetla oka, i poljubivši ih rekao im, da verno bde nad zemljom naših otaca i da svetle kao žizak nade za primer onima, koji preko umetne granice žive u tami mrskoga ropstva.

Kud veće radosti za mene i za dovoljstva i kud većeg ponosa za našačko Sokolsko društvo, kada se može reći, da su u temelje njihovog Sokolskog doma položena dva svetla oka Sokola, koji živi samo za to, da služi domovini i Sokolstvu.

Osvanuli su dani naše sletske radosti i početkom ovoga meseca pristupili smo izvođenju naših sletskih dana. Prva je došla na slet naša srednjoškolska omladina i ispunila životom radosti, zdravlja i snage naš ponosni Beograd i naše sletišta. Za mene su nastali novi dani svetlih radosti i moje prostreljene oči svakoga dana izdaju suje radostnice, a duša puna vedrog ushita i beskrajnog zadovoljstva kliče sa ostalom braćom naš sokolski pozdrav — Zdravo! I dok drugi gledaju beskrajne povorke i prekrasne vežbe, koje izvode hiljade omladinice, ja očima svoje duše, koje me nisu nikad prevarile, malo dalje zagledam, dalje od našeg sletišta i vidim budućnost našega naroda. Moj pogled, jasan i pun najlepših osećaja vidi pred sobom sliku sretnoga naroda i vidi te iste generacije sokolskog naraštaja u našoj skorijoj budućnosti u dobi našeg punog napredka i najveće snage. To je ono sretno doba, koje dolazi, kada se niko neće pitati kako se zove, odakle je i kad će se daleko preko svih naših gora i van naših granica čuti gromki povik jednog naroda:

Zivila Jugoslavija!

Treba bez ikakove bojazni i zamerice izneti punu istinu.

Prvi i glavni uzrok da Sokolstvo brojčano daleko zaostaje za očekivanjem nije u tome što ne bi imalo svoje važnosti za državu i dotičnog značenja svog dejstva, već nažalost činjenica, što se tu pojavljuju na delu izvesne potajne sile, koje idu za tim, da onemoguće i obeskrepe požrtvovan rad nesebičnih sokolskih radenika. U ovakvim okolnostima čovek se samo čudi i pita, da li je nadležnim ovakovo rovarenje poznato, tim više kad se zna da je Sokolstvo ipak državna institucija. Poznato je tako n. pr. da jedan župnik negde na Dolenjskem vrši pritisak na svojtu mladih ljudi da ne smeju stupati u Soko ili pak, ako su već

Jurju ob J. Z. I baš škole bi mogle da donesu Sokolstvu najveći prirast i uzgojiti za rad oduševljene Sokole, koji bi bili najsvetniji propagatori sokolske ideje među seljačkim narodom i tvorničkim radnicima.

Druga velika prepreka za potrebnu hitrost razvoja i porast Sokolstva jest materijalne prirode. U mnogim krajevima nema sokolske vežbaonice, srca sokolskih jedinica. Drugde opet su naime sokolski domovi, koji su pak negde tako prezaduženi da je ugrožen njihov opstanak. Prirodno je da ovakove prilike slabe sokolski rad i onemogućuju društveni razmah. Sem toga mnogim sokolskim jedinicama nedostaje sposobnih prednjaka, tako da bitna strana sokolskoga rada ostaje u celini ili delomice neprovedena.

Ipak također i netom pomenuti nedostaci dadu se nadomestiti ili barem ublažiti. Kao što je obavezna nastava besplatna i vrši se u prostorijama podignutim od opštine i države, tako bi se morali podignuti posvuda, gde je to potrebno, sokolski domovi na inicijativu i trošak opštine i države ili barem uz izdatnu potporu tih faktora. Jer u sadanjem razmerno vrlo malom broju članova sokolskih društava sa također najvećim idealizmom pojedinaca ne može se zahtevati ni očekivati dovoljno prinosa za nužne potrebe Sokolstva.

Na isti način imao bi da bude postulat javne skrbi da se sposobnim Sokolima i Sokolicama u dovoljnom broju omogući potrebna izobrazba za vođenje svih sokolskih poslova ili barem sokolskog uzgoja. Tole socijalno pravičan čovek ne sme od nikoga zahtevati, da bi pored gubitka zaslužbe snosio još i višednevne ili gotovo višednevnice troškove za neophodne životne potrebe izvan svog stalnog boravišta. Zato neka se osnuje permanentna prednjačka škola za celu državu sa internatom za besplatno stanovanje i svu opskrbu učitelja i učenika.

I što da kažem o pštoj obaveznoj članarini? Ta je u sadanjem obliku nepravedna i veoma štetiže sokolskim interesima. Odbija naime od Sokolstva mnoge, koji uistinu teže za sokolskim odgojem, ali koji pak uz najbolju volju bez osetljive žrtve ne smazu za članarinu. Jasno pak je, da bi bilo bolje, da se slabo imućnim omogući besplatno stupanje u sokolsko društvo, nego da samo radi siromašnosti ostanu izvan. Kako je širenje sokolske misli i uzgoja u eminentnom interesu opštine i države, mora se za takav rad da pruže u slučajevima gde je neophodna nužda i potrebna novčana sredstva. Sigurno je, da bi takovi opštinski ili državni troškovi nosili najviše kamata.

Za zdrave prilike župskih uprava prema svojim jedinicama bio bi potreban što težnji doticaj između župske uprave i u njoj učlanjenih društava, odseka i četa. Taj doticaj bi imao da bude živ, a ne mrtav i na papiru. Župski funkcionari morali bi više puta na godinu posjećivati jedinice svoje župe, osobno se na mestu uveriti o njihovom radu te ih svestrano podupirati. Ima za to dosta zgodnih prigoda. Ipak ovakove posete pri neimućnom članstvu ne mogu da se vrše po potpunosti na vlastite troškove. Barem skupni putni izdaci morali bi se pokrивati iz župske blagajne. Pa da također i ta ne bi obolela na hipertrofiji, morali bi sokolski funkcionari imati slobodnu važnju barem kad putuju u sokolskom službenom poslu.

Pored svega toga bi se morala vršiti intenzivna sokolska propaganda, naročito u pokrajini i u industrijskim centrima među radništvom. Kako je već pre spomenuto, bili bi za taj posao veoma sposobni učenici, naročito daštvo srednjih i visokih škola. Za tu svrhu potrebno je za Sokolstvo prido biti svu omladinu. Školska omladina svih osnovnih i srednjih — državnih i privatnih — škola morala bi biti inkorporirana u kojem sokolskom društvu ili odseku. Učiteljstvo bi moralo primernim uplivom reći i dobrim izgledom usadivati u neza bića ljubav i oduševljenje prema Sokolstvu, koje je, pored vojske, pozvano da bude obrana otadžbine i najjači graditelj njene moći i slave.

U srednjim školama trebali bi sokolski funkcionari da drže propagandna predavanja, koja bi se vršila za vreme škole obavezno za sve učenike (učenice) pod nadzorom učiteljskog zbora ili barem razrednika. Takova predavanja uzgojila bi brojne sokolske prijatelje, koji bi u praznicima širili zanimanje za Sokolstvo među najšire

JOZE SMERTNIK (Celje):

Manjinsko pitanje i narodno-obrambeni rad Sokola

Po prevratu uzdrman je ceo život u Evropi do temelja. Narodnost je uskipela kao nikada dosad u istoriji i sve evropske države pokazivahu s narodima očitu i jasnu svedodžbu da nisu mogle rešiti narodnosno pitanje. Zato je morala propasti Austrija, morala je pasti i Ugarska, morala se okrenuti Nemačka i Rusija. Podigle su se nove narodne države. Narodi, koji su se silom nalazili u okviru Austro-Ugarske monarhije, zadnji dan njenog postojanja proslavili su kao početak svoje slobode, svog oslobodenja.

Međutim istorija nije se ustavila pri svojem početku. Uz velike narode svetski rat probudio je i male i na šarolikom zemljovidu Evrope nastalo je jedno od najvećih savremenih gibanja za stolicu oko prostrtog stola prirode. Također i mi smo se primakli. Ali našao se je netko, koji je radi svojega »sacro egoismo« pomutio naše veselje i u času punu radosti uleo gorkost. Okrnjena Dalmacija i Istra krvave iz teških rana. Neprijateljski mač zarinuo im se u srce. Tužni, ali krasni Koroštan tone u valovima tudega mora...

Primer velikih naroda, koji i gubitak od nekoliko milijuna njihovih sunarodnjaka ne bi tako osetljivo i živo pogadao, kao što je za nas gubitak nekoliko stotina tisuća, ima da nam bude opomenom, da ne smemo bezbrižno gledati, kako u ropstvu gine naš rod.

Najpopularniji razlog stupanja Nemačke u Društvo Naroda bila je želja, da Nemačka po Društvu Naroda najjače uplija na brojne nemačke manjine u drugim državama. Nemci imaju 26.000 društava, koja rade na korist nemačkih manjina, u Stuttgartu imaju poseban institut, u Monakovu akademiju znanosti.

Za Nemce u Danskoj podarilo je hamburško gradsko veće godine 1926. iznos, koji bi u našoj vrednosti odgovarao od Din 135.000, a učenici dviju srednjih škola sabrali su u istu svrhu Din 13.000. Nemački učitelji i nemačke pogranične organizacije predlagale su berlinskoj vladi, da sve inozemne nemačke škole preuzme na državni trošak. Nemački Schulverein, Südmark, koji je propašću Austro-Ugar-

ske izgubio svoju glavnu interesnu sferu, godine 1926. iskazao je preko 38 milijuna šilinga dohodaka. Razaslao je na stotine tisuća propagandnih knjižica, kalendara, razglednica i t. d. Glavno polje njegova rada proteže se tamo, gde obitavaju slovenske narodne manjine, na Korušku, a na drugoj strani na nemačko školstvo u Jugoslaviji.

Manjinsko pitanje uopšte je evropsko pitanje. Skoro nema države, gde ne bi postojalo manjina. Oko 40 milijuna ih je rasijano po Evropi, stoga nije ni čudo, da se je taj problem istakao kao prvorazredno međunarodno pitanje, o kojem se je među manjinama prvi put raspravljalo na manjinskom kongresu u Zenevi godine 1925. pod predsedanjem tadašnjeg rimskog državnog poslanika, našega sunarodnjaka iz Trsta, brata dra. Vilfana. Također ni na tom kongresu nisu se mišljenja potpuno rasčistila. Kome imaju da služe manjine: sebi ili državi u kojoj žive, ili narodu iz kojega potiču. Da li za saradnju u državi ili za irendtvo?

O toj konferenci profesor Förster pisao je: »Uvek i uvek dolazimo sve više k svesti, da se narodne manjine nalaze u nekom naročitem i teškom položaju, koji bi se lako poboljšao samo tada, zavlada li što moguće veća lojalnost prema državi i narodima. Na žalost prestavnicima nemačkih narodnih manjina nije bio jasan taj učinak. Radi toga zamenjuju pitanje narodnih manjina sa irendtom, potiču na nacionalizam i time izazivaju nepoverenje drugih narodnosti.«

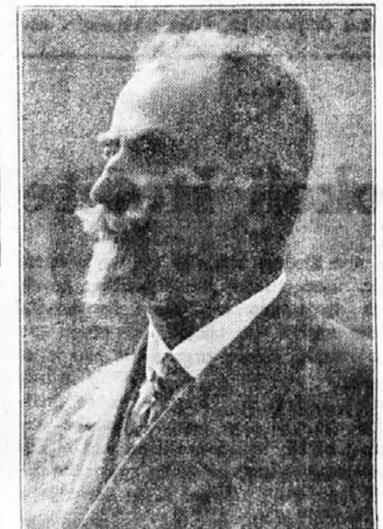
Naše manjinsko pitanje problem je naše vanjske politike, jedan za Primorje — drugi za Korušku, koji pak mora također da okupi mišljenje našega naroda jednom stvorenom odlukom: što zahtevamo tu, a što tamo.

Pored toga pak imamo pune ruke narodno-obrambenog rada unutar međa naše države. Napominjem samo za primer naše severne pogranične krajeve. Tko pozna pravo stanje, istorijski razvoj odnarođivanja i pre svega gospodarski položaj našeg severnog pograničnog kraja i njegovog stanovništva, ne će se čuditi, što nas ne za-

dovoljavaju uspesi dvanaestogodišnjeg rada nacionalnog buđenja tih krajeva. Temeljni uzrok svih neuspeha gospodarska je ovisnost naših ljudi od Nemaca i ponemčenih. Kad ne bi bilo te ovisnosti, ne bi Nemcima nikada pošlo za rukom da ostvare svoje postojanke usred kompaktnih slovenskih krajeva i da podjarne toliko slovenskih duša. Od prevrata do sada, u celom tom severnom našem kraju, promenilo se je samo to, da mesto nemačkih škola i učiteljstva i mesto nemačkog državnog činovništva i namještenštva nadošlo je slovensko. Gospodarske pak prilike pre oslobodenja upravo su još i danas takove, dvanaest godina nakon propasti Austrije. Središta te tuđinske moći su: Maribor, Ruše, Fala, Sv. Lorenc na Pohorju, Brezno, Marenberk, Muta, Vuzenica, Dravograd, Slovenjgradec, Guštanj, Prevalje, Mežica i Črna, daleke najvažniji pogranični krajevi. Nisu osamljeni slučajevi da mučne obitelji iz ovih krajeva šalju svoju decu čak u osnovnu školu u Grac, stalno ne za to, da bi se tamo napojili ljubavlju prema Jugoslaviji.

Tome slične gospodarske i nacionalno-političke prilike vladale su po prevratu također u Dalmaciji i Vojvodini; razvijale su se približno isto tako kao na našoj severnoj granici.

Ove prilike ne mogu se preko noći obrnuti u našu korist. Trebaće za to mnogo ustrpnog i ustrajnog uzgojnog rada. Najveću važnost moramo polagati na uzgoj omladine. Kakova bude omladina, takova će biti i budućnost države. Omladina pak biće takova, kako ju sami uzgojimo. Naša pogranična sokolska društva prava su žarišta nacionalno-obrambenog rada. Da li u istinu samo pogranična? Ja tvrdim, sva! Ako u našim sokolskim društvima uzgojimo stotine i stotine tisuća muževa, krepkog tela, plemenite duše, odlučnih, odvažnih, zadojjenih neugasivom ljubavlju prema našoj jugoslovenskoj domovini i našem kralju, muževa, koji će na svaki poziv biti srž, naše hrabre narodne vojske — mislim, da ćemo time učiniti veliko narodno-obrambeno delo i za — naše manjine!

Dr. Josip Pipenbacher, staršina Sokolske župe Ljubljana

članovi, da moraju istupiti. Njegova smelost pak ide tako daleko da sa propovedaonice poziva vernike da smeju stupati samo u društva, koja su na strogo verskoj podlozi. Kako možemo da tumačimo smelost drugog duhovnika, koji ne preza da se izrazi, da su sokolski rad i časopisi zanj u školskim prostorijama provokacija i da gotovo kani da radi toga kućnog predstojnika prijavi višoj vlasti? Ovakove treba ukloniti i time preprečiti ovaj protu-državni rad. Teško je pomisliti da bi netko svojom moćju i autoritetom mogao da ovo zaštićuje. U ovim navedenim slučajevima, kojih uostalom ima još sličnih, ne zrealili se upliv tajnih uputa, kako treba da se radi protiv Sokolstva? Također mi ne znamo, kakav duh vlada prema Sokolstvu u nekim privatnim školama, naročito med ženskim učiteljstvom i zbog toga također među učenicima i učenicama.

Odmah po ustanovljenju SKJ počele su vežbaonice da se pune vežbačima, koji nisu bili članovi staroga Sokola. Ali gde čuda! U mnogim krajevima ovi su opet nestali iz sokolskih redova i iz vežbaonica. Tko bi bio tako kratkovidan, naivan ili smeo, da bi mogao da tvrdi, da se je to već spontano dogodilo, a ne na pritisak vidljive i nevidljive ruke! Što da kažemo za slučaj, da se je oružnicima neke stanice potajno zabranilo da budu Sokoli? Jer niti možemo niti smemo pomisliti, da bi vrhovna žandarmerijska komanda mogla izdati (delomičnu ili opštu) odnosno zabranu, jasno je onda da se je sokolski protivnik usudio da krši svoju službenu dužnost, ne bojeći se zaslužene kazne za svoj protuzakoniti čin uperen protiv vitalnih interesa države!

Umesno bi bilo, da bi sve državne i autonomne vlasti preporučale svim svojim pripadnicima da stupaju u Soko kao aktivni ili potporni članovi i time dale vidan izgled narodu za dotično ravnjanje. Što nas preči u takvoj odluci? Ništa. Što joj ide u prilog? Državni interes. Kako je najviši zakon dobrobit države, morao bi svak biti toga svestan i u svom radu. I Sokolstvo bi u kratko doba uzraslo u snažno drvo, koje bi odolovalo i najžešćem vohoru. Koliko škola je do sada pristupilo u celosti ili s pojedinim razredima u sokolsku organizaciju? Samo dva su mi poznata slučaja, vredna svakog priznanja: Državna rudarska škola u Celju i Kmetijska škola u Št.

Ograničujem se na Sokolstvo slovenačkih krajeva, jer se nadam, da su prilike za sokolski porast drugamo mnogo utešnije.

DR. JOSIP PIPENBACHER (Ljubljana):

Razvoj Sokola kraljevine Jugoslavije u Sloveniji

Nije svrha ovim rečima podati statističnu sliku Sokolstva po ustanovljenju Sokola kraljevine Jugoslavije, već da se u kratkim rečima iznesu okolnosti, u kojima se nalazi Soko u Sloveniji (Dravskoj banovini).

Svi Sokoli, kao i njihovi prijatelji, živeli su u prijatnom uverenju i očekivanju, da je za razvoj Sokolstva po ustanovljenju novoga Sokola nastupilo ako ne već zlatno doba, a ono ipak zdrava i čista atmosfera, u kojoj bi se sokolska organizacija mogla da snažno razvija, nesmetana od protivnika so-

kolskih težnja i odlično potpomognuta od svih, kojima je poverena skrb za dobrobit i sreću otadžbine.

Nažalost, moram odmah da naglasim, da smo se u mnogome iznenadili i u neku ruku doživeli izvesno razočaranje.

Istina je naime, da se je broj sokolski jedinica skoro u svakoj župi prilično ojačao. Ipak promotri li se broj članova kod pojedinih društava, opaziće se negde da nema nikakovog porasta, što više ukazuje se nazadak. Jasno je pak, da će Sokolstvo moći

vršiti ispuniti svoju visoku misiju jedino ako u sebi združi barem većinu stanovništva, u koliko sokolski val ne bi zahvatio njegovu celinu. Društva, odseci i čete u pokrajini sa 50—100 članova svedoče naime o plemenitom nastojanju nekoliko požrtvovnih ljudi i omladinaca, ipak ako vitko drvece ne uhvati jakog korena u narodu, nezan rast osuđen je na samo životarenje i uvek izvrnut opasnosti da ugine.

Gde su uzroci, zbog kojih Sokolstvo u Sloveniji* živi na tako nesigurnom tlu.

krugove i najudaljenije krajeve. Preplavili bi svu domovinu buđeći iz mrtvila indiferentno ljudstvo sejujući plemenito seme svetlih sokolskih ideala bratstva, svestrane tolerancije, poštenja, pravičnosti i otadžbeničke ljubavi. Tako bi tisuće i tisuće sokolskih apostola gorećim ognjem omladinskog oduševljenja vršili propagandu s velikim uspehom u slatkoj svesti, da već dobu mladosti posvećuju plemenitom radu kulture. I Soko će postati divan ljubimac bar mlade generacije. Sveži lahor sokolskih kreposti u najkraćem času bi pak ohladio i letom poneo vruće strasti međusobne mržnje i mrsokoga neprijateljstva, koje je jedno od najvećih zapreka istinskom napretku kulture i materijalnog blagostanja. Broj članova sokolskih društava dosegao bi onu visinu, koja bi vidno svedočila da Sokolstvo ne životari, već da se kreće na onom stupnju razmah, koji jamči za njegovu trajnost i veličinu za dobro otadžbine i čovečanstva.

Uslovi za potrebnu hitrost uspešnog razvoja Sokolstva uopšte, posebice još u Sloveniji sledeći su:

1. Svaka škola mora da ima vežbaonicu; telovežbu podučava po sokolskom sustavu sokolski izobraženi učiteljstvo, gde toga nema, neka se za širu okolicu postavi sokolski prednjak kao učitelj telovežbe.

2. Svaka škola — dakle također i privatna — mora biti sa svim učenicima učlanjena u izvesno sokolsko društvo.

3. Gde se pokaže potreba sokolske vežbaonice (odnosno doma), treba da je izgradi opština ili država; gradnja sokolske inicijative ima da od opštine ili države bude pomognuta izdašnom pomoćju.

4. Zadužene sokolske domove treba potpuno razdužiti ili im udeliti došću potporu opštine ili države.

5. Župski i savezni dugovi staroga Sokola bez iznimke treba da se otpišu.

6. Glede poštarine i železničke vozarine Sokolstvu treba podeliti najveće povlastice, koje imaju već nekoja društva i korporacije, koje po važnosti i značenju za državu ne nadilaze Sokolstvo.

7. Siromašni članovi opraštaju se svih plaćanja.

8. Prednjačka škola ima da se ustanovi u Beogradu, Zagrebu ili Ljubljani i da bude toliko vremena permanentna, dok na državne troškove ne pruži dovoljan broj odgojenih prednjaka za sve sokolske jedinice cele države.

9. Svako protivljenje Sokolstvu ima da se po zakonu najstrože kažnjava.

Izvedeni navodi sile me na skrb za lepšu budućnost Sokolstva i ljubav prema domovini, koja ima najveću korist od uspešnog sokolskog rada. Prigovor, da bi sa pomenutim izlaganjem i uslovima hteo da bez nužne potrebe odvalim materijalno breme s ramena Sokolstva, te na neki način, hoteći ili nehotično, stvoriti nekakvu duševnu dispoziciju, koja isključuje ve-

like čine, već unapred odbijam sa posvuda veoma oštro pokazanim dejstvom, da potrebni razmah Sokolstva preči u prevelikoj meri pomanjkanje sredstava materijalnog značaja. Nije mi potreba da naročito ističem, da ispunjenje odnosnih uslova ne će uštediti sokolsku požrtvovnost i ne će stegnuti dobrovoljne priloge sokolskih dobrotvora. Pače oboje će se vršiti sa udvostručnim silama, jer će brzi razvoj i željeni razmah obuhvatiti Sokolstvo novim veseljem i povećanim oduševljenjem za pospešene postizavanja plemenitih sokolskih ciljeva.

U još većoj meri što preči da Soko ne može da potpuno raširi svoja krila jesu oni, koji u svojoj slepoj strasti zapostavljaju najviše interese domovine drugima.

Jedno i drugo treba predusresti, da bi se izbegao opravdani prekor radi nedovoljne skrbi i pažnje onih, koji su pozvani da rade na tome, da se i za našu državu poštuje najviši zakon, dobro kralja i naroda i moć i slava otadžbine.

Nadam se i uveren sam, da će baš polako posvuda prodirati potrebno razumevanje za težnje i sokolske ciljeve. Tako će se na slećem svesokolskom sletu u Beogradu moći ponosno da kaže: Također iz Slovenije je po hitalo u Beograd nebroj sokolskih jasta. Donesoše najlepše biserje za venac slave Sokola kraljevine Jugoslavije.

PROF. BRANKO ŽIVKOVIĆ (ZEMUN):

Prvi posao posle sleta

Zakonom o osnivanju Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije omogućen je pristup u sokolske redove svim neporočnim podanicima naše države, a povlastice, koje taj isti zakon daje vojnim obveznicima u odsluženju vojnog roka, otvoriće put Sokolstvu u sve slojeve našega naroda.

Nema dvojbe, da će se naš narod koristiti ovom blagodat u punoj meri i da će s početka prilaziti u Sokolstvo iz čisto praktičnih razloga, ali kako je obdaren svim sokolskim vrlinama, to će ubrzo postati idejni Soko, i mi ćemo moći reći — pre nego što i mislimo: Tko je Jugosloven, taj je Soko!

Kako i na koji način ćemo to postići, neka tome posluži ovo nekoliko misli.

Računajući na izdašnu moralnu i materijalnu pomoć države vaspitanje sokolskih voda i učitelja moglo bi se sprovesti na ovaj način.

Savez Sokola kraljevine Jugoslavije imao bi početkom iduće školske godine otvoriti jednogodišnju saveznu školu za vaspitanje nastavnika-ca gimnastike u srednjim školama, na kojima također oskudjevamo, a koji bi imali biti pravi rasadnici sokolske ideje i Tyrševog sistema među srednjoškolskom omladinom. Ovu bi školu polazili nastavnici i nastavnice osnovnih škola, kojima bi Ministarstvo prosvete odobrilo jednogodišnje osustvo sa svim prinaldežnostima, a uz uvet, da se kvalifikuju kao nastavnici-ge gimnastike za srednje škole i da saraduju o Sokolstvu.

Na taj bi način za godinu dana imali toliko nastavnika, da bi mogli popuniti sva prazna mesta učitelja gimnastike na srednjim školama.

Pored ove škole imao bi Savez da održi iste godine 4 dvomesečna savezna prednjačka tečaja, koje bi opet u prvome redu polazili nastavnici osnovnih škola, kojima bi Ministarstvo prosvete odobrilo dvomesečno osustvo sa svima prinaldežnostima, te lica, koja se žele osposobiti za župske i društvene vode. Ovim bi Savez imao naknaditi putne troškove i dati besplatan stan i opskrbu za vreme trajanja kursa. Broj polaznika svakog tečaja imao bi se kretati od 30—40. Tako bi za godinu dana dobili 120—160 vrsnih prednjaka, koji bi preuzeli vodstvo u župama i društvima.

Sem toga imali bi se održavati u svima sadanjim župama godišnje po tri jednomesečna prednjačka tečaja, koje bi polazili društveni prednjaci o saveznom trošku i nastavnici-ge osnovnih škola iz onih mesta, gde postoje ostali uslovi za osnivanje Sokolskih društava, a kojima bi Ministarstvo prosvete dalo jednomesečno osustvo sa svim prinaldežnostima. Broj prolaznika ovih tečajeva ne bi smeo biti manji od 20. Na taj bi način sadanje 14 župe osposobile za godinu dana hiljadu četrdeset četrdeset društvenih prednjaka i sokolskih učitelja.

Tek sa ovim kadrom od šesdeset nastavnika gimnastike, 160 župskih i 1440 društvenih prednjaka može se pristupiti organizaciji Sokolstva. Pre toga bi svaki rad bio bezuspešan i štetan, jer bi se samo gomilao balast, koji bi sprečavao rad Saveza.

Prvi posao zvanih bio bi dakle, da odmah posle sleta izrade tačan nastavni plan i program za saveznu školu, saveznu i župske prednjačke tečajeve, da osiguraju za saveznu školu prostorije i ove opreme sa potrebnim učilima, da raspisuju konkurs za polaznike savezne škole kao i polaznike saveznih i župskih tečajeva, da izrade raspored polaska saveznih tečajeva, te kada će i gde koji polaziti župski tečaj, uzimajući pri tom, da se svaki polaznik upućuje na tečaj u najbližu mu župu.

Sve ovo treba izvršiti u toku ovih školskih praznika, tako da bi savezna škola kao i tečajevi mogli otpočeti rad 15. septembra o. g.

Sem toga treba u učiteljskim školama posvetiti veću pažnju gimnastici, tako da bi svaki nastavnik osnovnih škola već za vreme svojih pripravnčkih studija stekao punu sposobnost, da u svom mestu može preuzeti vodstvo sokolskog duhovnog i fizičkog vaspitanja svojih meštana.

Samo na ovaj način možemo dobiti za kratko vreme dovoljan kadar sokolskih radnika, a tek onda kada to budemo imali, onda ćemo moći razviti jaču organizaciju Sokolstva.

Zato odmah na posao!

Prof. Branko Živković, pretsednik gospodarskog odeska Saveza SKJ

Svesokolski slet, koji će celoj našoj javnosti pokazati da je Sokolstvo izraz narodne snage, svih njegovih vrlina i lepota i da je ono pravi nosioc narodne i državne misli kao i čuvar narodnog i državnog jedinstva, ubrzaće tempo pristupanja u sokolske redove toliko, da se posle sleta može očekivati jedan jaki pokret za osnivanje sokolskih društava u mestima, gde ih još nema, odnosno pristupanje članova u već postojeća društva.

Ovakov pokret u drugim prilikama bio bi sa veseljem dočekan, ali u našim sadanjim prilikama izazvaće mnogo neugodnosti i nezadovoljstva, jer Savez radi kratkoće vremena i radi toga što je celo vreme od svoga postanka bio okupiran poslovima organizovanja svesokolskoga sleta, nije stigao da vrši najvažnije pripreme za jedan jači organizatorni rad, a specijalno da reši jedno pitanje, o kojem ovisi sav daljni rad u Sokolstvu.

Da se može osnovati sokolsko društvo sa izgledom na rad i napredak, moraju biti ispunjeni mnogi uslovi, a u prvom redu mora biti osigurano sposobno vodstvo za tehnički i vaspitni rad. — To je ono, što je nama uvek nedostajalo, a što nam i danas fali. U nedostatku sposobnog vodstva moralo se i ranije mnogo puta odustati od osnivanja nekih društava, a u koliko su se gde i osnovala, takova društva nisu mogla napredovati i postala su za Savez štetan balast. To je bio i jedini razlog, da bivši Juoslovenski Sokolski Savez nije mogao proširiti Sokolstvo u šire slojeve našega naroda, a specijalno u selo.

Stoga, ako hoćemo da našoj omladini omogućimo, da se koristi povlasticama koje joj zakon daje, i da udovoljimo intencijama onih, koji žele da preko Sokolstva sprovedu duševno i telesno vaspitanje našega naroda, onda pre svega moramo poraditi svim silama, da u što kraćem vremenu vaspitamo jedan kadar sokolskih voda i učitelja.

FRAN SCHWARZWALD (Zagreb):

Sokoli štedite!

Statut Sokola Kraljevine Jugoslavije kaže:

§ 15. Zadatak Sokolstva Savez postizava... točka 14.) potpomaganjem pokreta protiv alkoholizma, propagandom za štednju i narodno zdravlje u najširem smislu riječi.

Štednja je važni uvet za poredak i opstanak čovečanstva na onoj visini, na kojoj se danas nalazi. Prvi primer štednje pruža nam priroda, jer prirodni zakon, kojeg nije stvarao čovek, isključuje rasipnost, a ne poznaje niti škrtnost. Taj zakon dozvoljava trošenje i umnažanje samo u tolikoj meri, koliko je potrebno za pravilan razvitak. Rasipnost i škrtnost izmislilo je čovek kao i sve ostale poroke na svetu. Da je čovek ostao veran prirodi u njezinom primitivnom ruhu, ne bi niti upoznao u životu borbu za opstanak. No čovečji mozak, koji nije natprirodan, ipak tera čoveka u skoro nedokučive sfere, što nosi sa sobom kao posledicu: razočaranje, propast i stradanje bilo pojedinca bilo čitave skupine ljudi odnosno naroda. Priroda, koja se pobrinula za svemirske kolose i nevidljive mikrobe, vodi računa i o čoveku i zato ga u stanovitim časovima sprečava u njegovom samosvesnom srljanju u neizvesnost. Čovek pak, da se od raznih iznenađenja osigura, pristupa štednji kao sredstvu, koje će mu pružiti u slučaju neuspeha naknadu, potrebnu za dalnji život. Tako je i nastala narodna poslovice: »Čuvaj bijele novce za crne dane.«

Štednjom počeo se gomilati kod pojedinca kapital, koji je u vrlo mnogo slučajeva postao mrtav i neplodan. Tada se počelo skupljati kapital poveravati drugim ljudima uz neku nagradu ili oštetu. Ovi pak sakupljači kapitala (štedionice) predavali su ga 'dalje trećim licima, koji su ga iskoristili i učinili produktivnim. Pojedinac, čim imade više prikupljenog (prištedenog) kapitala, smatra se danas jačim, sigurnijim, samostalnijim i neovisnijim od drugih. Što vredi za pojedinca, vredi za njegovu obitelj odnosno za njegov celi narod.

Za neupućenog na oko izgleda, da je štednja uvrštena u sokolski program samo zbog toga, da taj bude potpuniji. No na stvari nije tako. Svaki Soko treba znati, da odgoj za štednju ne zaostaje po važnosti ni u koliko za odgojem nacionalnim. Pretpostavivši, da opstanak države ovisi o blagostanju, koje vlada među narodom, onda je neophodno potrebno, da se blagostanje stvara odnosno povećava. Stvarati pak ili povećavati blagostanje naroda ne može se lepim frazama niti rasipnošću, već razumnom štednjom i zato su Sokoli dužni štednju propagirati, kao među sobom tako i među širim slojevima naroda.

Štednja je vrlo širok pojam, te se ne sme ograničiti samo na novac i privredu, već je mora svaki Soko primenivati na sebi samome: na svom telu i svom zdravlju. Pa što je telovežba? Zar

to nije štednja zdravlja i čovečje energije. Ljudi znadu, da telovežbom čovek jača svoje telo t. j. pravilnije razvija svoje mišićje, a također regulira sve svoje ostale telesne organe. Pa kad je to postigao, svestan je, da poseduje neprocenivi kapital do kojeg je došao štednjom zdravlja i to putem telovežbe. Rezultat bi bio sasna protivnik, kad bi čovek mesto telovežbe vodio razvratn život odnosno rasipavao svoje zdravlje.

Propagandu za štednju susrećemo na svakom koraku, pak se može sa zadovoljstvom konstatirati, da ista nije uzaludna. Prištednje širokih narodnih slojeva rastu kod štedioničkih ustanova svakim danom. To je radosna pojava, jer narod i država tim putem postaje sve samostalnija i neovisnija od stranog uticaja. Stoga štedimo i propagirajmo štednju, a vidljivi rezultati ne će izostati.

Napred navedeno imade općenito nacionalno značenje, a sada nekoliko reči braći Sokolima u njihovom ličnom interesu.

Jedan od najvažnijih uveta za moralni, a i materijalni uspeh sokolskih sletova jest bez sumnje, što brojniji odziv sa strane Sokolova. Uz volju i oduševljenje potrebno je u tu svrhu u prvom redu novaca. Nije svakome moguće, da od jedamput odeli od svojih sredstava tako znatnu količinu gotovine. No tome bi se dalo pomoći. Jednom na oko nezatnom svoticom, koju može bez velikih poteškoća pojedinac dnevno staviti na stranu, omogućeno bi bilo svakom i nemućnom Sokolu sudelovanje svake godine na jednom velikom sletu, a da ne bi kod toga pao niti na teret sokolske organizacije, a niti bi sam osejio težinu tako velikog izdatka.

Kako se sokolski sletovi pojedinih slovenskih naroda obdržavaju svake pete godine i to obično tako, da svake godine pada jedan veliki slet, to treba prema tome i udesiti štednju na taj način, da svake godine bude pripremljen potrebit iznos. To se dađe urediti sledećim primerom:

Pojedinac osnuje u bilo kojoj štedionici 5 uložnih knjižica, te uštedi dnevno na svaku knjižicu jedan dinar ili za svaku knjižicu 30 Din mesečno odnosno za svih 5 uložnica 150 Din mesečno. Suma to nije velika, a pogotovo ne ako se ona sastavlja dnevno od uštede na cigaretama ili na kojim drugim nepotrebnim izdacima. Knjižice se mogu označiti sa imenom ulagačelja uz oznaku brojeva od I. do V. Redovitim ulaganjem na svih pet uložnica po dinar dnevno, odnosno kako je to napred spomenuto, dobiva se sledeći rezultat (uz predpostavku, da bude novac ukamačen sa 5% čistih):

Nakon prve godine stoji na uložnici spremljen novac u ukupnom iznosu od 369 Din 74 para, taj se iznos može bez daljnega nakon prve godine utrošiti u sletske svrhe, dok se u ostale knjižice ne sme dirati. Ulaganje se nastavlja dalje u svim 5 uložnicama po dinar dnev-

no. Nakon druge godine pruža nam uložnica II. već uštedenih 758 Din 19 para, koji se iznos može opet upotrebiti, ali se imade sa štednjom na sve uložnice dalje nastaviti. Nakon treće godine diže se sa uložnice III. već na njoj naraslih 1166 Din 30 para. U četvrtj godini pruža uložnica IV. iznos od 1595 Din 8 para, a za petu godinu stoji u uložnici V. na raspolaganje najviši iznos od 2054 Din 56 para, koja svota može svakome dostajati za sve izdatke jednog velikog svesokolskog sleta. Kako se je kroz svih pet godina bez prekida štedilo na svaku od 5 uložnica po dinar dnevno, to u šestoj godini dospeva opet uložnica I. alisada sa 2045 Din 56 para, a sedmoj godini uložnica II. sa istim iznosom i tako redom dalje. Na taj se način postiglo, da kroz prvih pet godina pripremljena gotovina postepeno raste, dok ne dosegne u petoj godini najviši iznos. Nakon pete godine dospeva svake godine takav iznos, na koji je način štediši obezbeđeno sudelovanje na svim velikim sletovima bez primetljivih materijalnih žrtava.

Takovom načinu štednje može pristupiti i celo Sokolstvo društvo kao jedinica, te dnevne odnosno mesečne uloge povećati, čime se naravno povećavaju i prištedeni, a raspoloživi godišnji iznosi.

Organiziranje i vodenje ovakove štednje bilo bi najpodesnije poveriti društvenim putnim blagajnama, koje bi svoje poslovanje mogle u tom smislu reorganizirati i time upotpuniti odnosno usavršiti svoj koristonosan rad među Sokolima, koji su i te kako ugodno dosada osećali koristi od ove hvalevredne sokolske ustanove.

Preporučamo braći i sestrama, koji posećuju Zagreb, restauraciju „Varošku Pivnicu“ i „Kavanu Medulić“. Citajte naš oglas.

KALJEVE PEČI

po sniženim cenama prodaje „KERAMIKA“ A. D. Beograd, Kosovska 49

Sećanja na rad Sokolstva u Istri

Uredništvo »Sokolskog Glasnika« umolilo me je, da bi osvežio nekoliko lepih uspomena o radu Sokolstva u Istri, specijalno pak u Trstu. Drage volje odazivam se tom pozivu, ali podvlačim ujedno, da iz tadašnjih vremena nemam ništa pred sobom pisanoga i moram da erpem iz sećanja, koje pak također nije tako jako posle tolikih viharah događaja (koji su za vreme jednog i po decenija prohujali preko onih naših pokrajina),

i pod tolikim bremenom vremena. Zato neka mi braća Sokoli i ostali čitatelji ne upišu u zlo, što ne bi bilo tako potpuno i tačno.

Društvo »Tržaški Sokol« bilo je osnovano godine 1882. Glavni pokretač ovog osnivanja bio je Ivan Dolinar, rodom iz Škofje Loke (god. 1840.), umrao u Trstu (g. 1886.), carinski činovnik i pored Ivana Kabergoja nezaboravnog voditelja tržanskih Slovenaca, državnog i pokrajins-

skog poslanika — najpopularniji časnik među Slovincima u tršćanskom kraju. Bio je također prvi odgovorni urednik »Edinosti« i tajnik političkog društva istoga imena. Dolinar bio je idealan voda svoje sokolske čete, koja ga je upravo obožavala. Tu svoju ljubav izrazio je pokazala tim, da ga je — a to nije bila malenkost —

privedbe ni kojeg važnijeg događka u mestu, po okolici i daleko naokrug, a da ne bi sudelovao Soko i pridoneo željenom uspehu. Od priredbe do priredbe, od nastupa do nastupa širio se je među narodom plemeniti oganj ljubavi prema rodenoj grudi i samosvesti prema svom narodu. Punom savešću kažem, da je tadanji sokolski rad

U tršćanskoj župi vodstvo i inicijativu imalo je tršćansko društvo. Kako su članovi prednjačkog zbora bili skrajno požrtvovalni, svoje slobodno dane i sedmice, također i mnoge večeri odilazili bi u sva u župi učlanjena društva, po okolici i na Krasu. Tako se je postiglo, da je svako društvo pa i najmanje gojilo sve grane

koja pak nije došla u uporabu... Rad »Tržaškoga Sokola« morao je da prestane!

O radu Sokolstva u Istri ne mogu mnogo da govorim, jer mi obilje poslova moga zvanja u Trstu nije dopuštalo da bi u tancine sledio rad i

Zastava, dar Nj. Vel. Kralja Savezu Sokola kraljevine Jugoslavije

Nacrt ove prekrasne zastave izradio je prof. S. Šantel iz Ljubljane, a izradbu izveo je Drž. osrednji zavod za žen. domaći obrt u Ljubljani pod nadzorom upravnika br. B. Račića. Pticu sokola za vrh standarda izradio je prof. A. Sever iz Ljubljane. Zastava je od teške lionske svile. Jedna strana izrađena je u državnim bojama, u sredini je ptica soko u bojama, veoma doterano izrađen, kao da je živ. Druga strana, na crvenoj svili, predstavlja državni grb. Oko belog orla redaju se jugoslovenski motivi u zlatnom okviru. Kruna nad glavom dvoglavog orla, u reliefu, izvezena zlatnom žicom, predstavlja dragocen rad vezilačke umetnosti. Slova u napisima izrađena su specialnom tehnikom, koja ih čini elastičnim i daje radu naročiti sjaj. Ornamentalne aplikacije deluju upravo blistavo, njihova izvedba je savršena. Ova zastava je zaista ponos našeg Sokolstva kao visoki dar Nj. Vel. Kralja, napose i kao jedna retka umetnina, koja predstavlja svu lepotu naše divne narodne ornamentike. Napis na jednoj strani zastave je: Aleksandar I. — Jugoslovenskom Sokolstvu; na drugoj strani: Otačini — Zdravo! (Reprodukcija po naročitoj ovlaštenju.)

svečano u kroju ispratila po glavnim tršćanskim ulicama uz tisuće učesnika u kraj večnoga mira. Dolinar je bio prvi starosta »Tržaškoga Sokola«. U razdoblju od tridesetih godina sledili su ga: Viktor Dolene, vlasnik tiskarne i lista »Edinosti«; Ivan Valenčić, trgovac; Đuro Vučković, trgovac; Josip Mankoč, drveni veletražac; Ivan Bunc, učitelj; Ferdo Karis, sada umir. viši poštni kontrolor u Mariboru; Makso Cotic, urednik »Edinosti«; Dr. Slavik, Dr. G. Gregorin, Rr. Rybař i Dr. Wilfan. Čini mi se umesnim, da razdelim dobu rada »Tržaškoga Sokola« na tri razdoblja: Prvo od g. 1882.—1886. nije pokazalo još — što je lako razumljivo — pravoga shvatanja ciljeva Sokolstva. Tadanjem radu nije bilo toliko do cilja označenog u velikim idejama osnivača Sokolstva, već do propagande na korist sokolske organizacije kao takove. Drugom rečju: rad se nije vršio toliko u vežbaonicama, koliko izvan njih, u javnosti, za nacionalno buđenje ljudstva, dizanje narodne svesti i odlučnosti. Ipak također i to razdoblje bilo je od neizmjerne koristi, jer je stvorilo podlogu za kasniji razvoj i procvat tršćanskog društva među prve redove sveslovenske sokolske organizacije. Gledog bi dolazili Sokoli — bilo u veselim ili žalosnim prilikama — bio je to veliki praznik. Nije bilo

pored neizmernih zasluga naših brojnih pevačkih društava — imao veliki udeo u uspesima političkog društva »Edinosti« u tadanjoj dobi. U prisposobi: pevačka su društva bila doziivač, koji je slatkim zvucima naše lepe pesme sabirao narod, bila su nekakova središta, sokolski radnici pak sa svojom pojavom oplodivali bi rodoljubni prosvetni rad. Na koncu prvoga razdoblja spomenuću posebno doba Bunc-Karis. Bili su to teški časovi za nas Slovence, a Karis — austrijski državni činovnik! Proganjali ga, disceplinski i sudbeno, grozili mu se i šikanirali ga, a on je i dalje na čelu sokolske čete po mestu i okolici nosio svoj sokolski krov. Tada ustanovio se je telovežbački naraštaj, dramatski odsek i tamburaški zbor. S godinom 1890. počinje drugo razdoblje: u prvom redu rad u vežbaonicama, kako su ga stavila u izgled sokolskim organizacijama Tyrš i Fügner. U to doba bijahu staroste: Makso Cotic, urednik »Edinosti«; Dr. Slavik, Dr. Gregorin, Dr. Rybař i Dr. Wilfan. Već dolaskom Ljubomira Nehronya za načelnika Sokola, rad u vežbaonicama odmah je oživeo. Nadošlo je vreme kad se počelo sistematičkim vežbanjem. Doba sistematičkog rada, stalnog podizanja i pravog shvatanja nadodet, kad se godine 1911. u mesecu ja-

nuaru preselio u Trst kao ravnatelj tiskarne »Edinosti« brat Miroslav Ambrožič. Isto tako bio je izabran za načelnika društva i župe, koja se je tada bila ustanovila. Starosta društva bijaše tada Dr. Rybař, župe pak prve godine Dr. Gregorin. Druge godine bio je izabran D. Wilfan, koji je ostao starostom do — konca. U to doba vladalo je veliko pomankanje prednjaka. Zato je rad Ambrožičev težio za tim, da dobije što više prednjaka. U tu svrhu ustanovio je u društvu prednjačke tečajevе, koji su se malne održavali svake godine. Ujedno ustanovio je prednjačke tečajevе za župu, kojima je učestvovao neočekivano lep broj muških i ženskih. Po svršenom župskom tečaju, odnosno svake godine jedanput, održavali su se prednjački ispiti, koji su pokazivali veoma lepe uspehe. Važan čin Ambrožičev bio je, da je pri župskom vežbanju ukinuo muško vodstvo. To je bila jedna od glavnih zapreka razvoja ženske telovežbe. Te zapreke u toku od dve godine potpuno su nestale. Ne preterujem kad kažem, da tako dobrih vežbačkih sila, kakove je imala naša tršćanska župa u svim svojim društvima, sigurno nije bilo nigde u Sokolstvu na jugu. I ti dobri prednjaci ulivali su u roditelje toliko poverenja, da su rado i bez svakog krznanja slali svoju decu u vežbaonicu.

telesnog uzgoja u svim kategorijama. Ambrožič je također osnovao »Vesnik tržaške sokolske župe«, kojemu je u početku dao solidnu materijalnu podlogu u tolikoj meri, da je svaki član naših društava dobivao »Vesnik« besplatno. Važni su bili župski nastupi i izleti. Sa brižnom organizacijom bijahu temeljito pripravljeni i predviđani. Od 15 redovitih vežbača u tršćanskom društvu pod načelnikovanjem Ambrožiča narasao je broj na 140. Posledica toga bila je, da su prostorije u Narodnom domu postale pretesne. Dobili smo nove u prizemlju osnovne škole u ulici Stadion. Nastupom rata morala je većina prednjačkog zbora pod oružje. Radi toga nije prestala telovežba ni rad društava, već su mladi članovi i pripravnici prednjačkog zbora preuzeli naraštaj i preostalo članstvo, članice pak vodile su i nadalje ženska odeljenja. Tako je društvo radilo veoma uspešno do konca rata. Neka sela, gde bijahu sokolska društva, bila su za vreme rata porušena i ta, naravno, prestala su sa radom. Odmah po prevratu prihvatilo se je društvo opet rada sa velikim oduševljenjem. Htelo se je u sporazumu sa slovenskim školama uvesti također u škole sokolsku telovežbu. Za pripomoć tih tečajeva napisao je Ambrožič brošuru »Tyršev telovadni sisteme,

razvoj »Prvog istarskog Sokola u Puli«. Dne 27. septembra 1897. sazvaio je poznati sokolski borac Lacko Križ u Puli trinajstoricu istomišljenika na dogovor glede ustanovljenja sokolskog društva. Već na tom sastanku bila su saglasno odobrena predložena pravila. U početku društvo je brojilo 94 člana. Starostom bio je izabran Lacko Križ. Društvo je gojilo telovežbu, priređivalo zabave, nastupe i izlete. Velika je neugodnost bila u tome, što je društvo bilo u pomankanju učitelja telovežbe, dok nije došao pre pomenuti brat Ljubomir Nehrony i tada se je počelo sistematskim vežbanjem, da se je u aprilu 1902. moglo prirediti javnu akademiju. Tom lepom i uspešnom radu veliki istorijski događaji učinili su kraj, kao i u Trstu. Pao je na nas težak udarac, koji je svakog svesnog našeg rodoljuba duboko pogodio u srce. Ostala nam je utešna savest, da je dotadašnji rad naših sokolskih organizacija u velikoj meri pospešavao nacionalni razvoj i kulturni napredak i bio od zamašitog značaja za naš clemenat u tršćanskom kraju i u Istri. S tom spoznajom spajajmo svine u bolje dane za naš narod tamo na Jadranu! Bivši starosta.

Sletski stadion

Koliko duševnog i fizičkog rada je udruženog u zgradi sletišta, znaće reći merodavni faktori, koji su učinili sve, da omoguće miran i nesmetan tok svih programskih tačaka sleta. Sa zadovoljstvom beležimo, da je otopila sletišta sa telovežbačkim i sportnim spravama domaća tvrtka J. Oražem iz Ribnice, u Dravskoj banovini, koja je dala sletskom odboru na raspoloženje sve zahtevane sprave samo za neznatno zakupninu. Danas, kad je industrija telovežbačkih sprava već tako visoko razvijena te udovoljava svim zahtevima moderne gimnastike, lako smo ponosni, da imamo vlastito preduzeće ove struke i da nismo vezani na uvoz telovežbačkih sprava iz inozemstva. Izgleda, da ne postoji u Jugoslaviji Sokolsko društvo, koje ne bi imalo telovežbačkih sprava od tvrtke J. Oražem iz Ribnice, koja je svojim solidnim produktima osvojila trg i osigurala sebi stranke i za budućnost. S obzirom na to, da je tvrtka J. Oražem sletskom odboru u razmerno kratko vreme dobavila prvorazredne telovežbačke sprave, pozivamo sva bratska društva, da ogledaju telovežbačke sprave na sokolskom vežbalištu, odnosno sokol-

skoj izložbi, gde će biti sprave interesantima, naročito mladim društvima ili školama, koji još sprava nemaju, za otkup na raspoloženje. Preporučamo da kupite telovežbačke sprave, da ih se neće trebati vraćati iz Beograda u Ribnicu, jer će te na taj način prištedeti vi i sletski odbor na vozarini. A brzom prodajom

biće udovoljeno također i tvrtki Oražem, koja je poznata kao stara sokolska obitelj, a koja je, time što je posudila sprave, učinila veliku uslugu i našem svesokolskem sletu. Informacije o telovežbačkim spravama daje za vreme sletskih dana Sletska kancelarija na sletištu i Terazijama 7.

I. zam. stercšine Saveza br. E. Gangl, podeljuje nagrade pobednicima na sletu naše vojske 15. juna o. g.

Njihova Veličanstva Kralj i Kraljica u razgovoru sa I. zam. starešine br. E. Ganglom, na sletu naše vojske 15. juna o. g.

Radi ograničenog prostora morali smo izostaviti članke braće: I. Bendiša, dr. M. Krestića, prof. I. Ivančića, V. Bogičevića, prof. A. Tadića, dr. I. Vidica, ing. L. Bevca, V. Ladenhausera, dr. E. Mejaka, S. Markovića, M. Konjohdžića i G. Miloševića. Ove članke kao i ostalu građu donećemo u prvim narednim brojevima lista. Molimo da se uvaži.

Uredništvo

NAŠIČKA TVORNICA TANINA I PAROPILA

DIONIČARSKO DRUŠTVO

ZAGREB — BEOGRAD

OSIJEK

SL. BROD

POŽEGA

KRIŽEVCI

KARLOVAC

VINKOVCI

PILANE: Gjurgjenovac, Ljeskovicica, Andrijevcici, Novo-
selec-Križ, Dugo Selo, Dol. Lendava, Karlovac,
Zavidovići, Gor. Podgradci i Begovhan

Tvornica tanina, pokućstva, parketa i bačava, Gjurgjenovac — Tvornica
opeka, Našice — Tvornica sanduka, škatulja i ljuštene robe, Gor.
Podgradci — Impregnacija drva, Karlovac

**DELIKATES PIVNICA
DJORDJEVIĆ & KOMP.
BEOGRAD — KNJAŽEV SPOMENIK**

zakupili su glavni posao
DELIKATES — BIFEA
na svesokolskom sletu.

Posao je organizovan na sledeći način za služenje Sokola i gostiju: 1. 18) prodavača i prodavačica služe goste po ložama i sedištima; 2. Bifea za publiku, prvoklasni uređaj; 3. Kod oblačionica i sabirališta takode 4 bifea, isključivo za Sokole. Popusne cene. Celokupan broj posluge je firma angažovala osoba 320.

Organizacijom i svima poslovima rukovodi lično sopstvenik firme Đoka M. Đorđević. Higijenska kontrola je najbolje zastupljena. Prvoklasna roba. Limunada — glavno piće služe se isključivo u kartonskim parafiniranim čašama — isključena zaraza zbog rdavog pranja čaša. Sladoled sokolski „Snežnik“ služe se takode u kartonskim čašicama. — **Novitet za Beograd.** Za spravljanje ovog sladoleda od čiste pavlake — obreća — doveden je naročiti stručnjak iz Pešte. Celokupna posluga biće obučena u belo odelo. Svaki sendvič biće zavijen u pergament hartiju, da bi se izbeglo pipanje rukama. Fabrika Sonda spremila je i prodavače preko Đorđevića razne svoje specijalitete a naročito čokoladu „Sokol“. Sveža i odlična roba. **Direktno iz Sondine fabrike.** Cenovnici biće na svima bifetima istaknuti, da publika bude obavještena o cenama. Svaki prodavač na sedištima imaće cenovnik prodajnih artikala.

Tople pastete, specijalitet Đorđevića — spremaće se u samoj neposrednoj blizini stadiona i prodavati publici **topele i sveže.** Spremljene su naročite osvežavajuće bonbone od najboljih kuća u zemlji i na strani.

CENE SOLIDNE.

Čistoća: zdravlje iznad svega.

ZDRAVO!

Morsko kupalište Sutivan

na otoku Braču (Dalmacija).

Prekrasni položaj, južna vegetacija. Dva kupališta na plaži sa kabinama. Pension (hrana i soba) 68 Din dnevno, s turističkim krevetom 55 Din dnevno.

Informacije daje uprava hotela „Vesna“, Sutivan.

Specijalna optičarska radiona
Izrada svakovrsnih naočala i
cvikera po liječničkom propisu

DRAGUTIN HIRSCHL

ZAGREB, Tomičeva (Bregovita) ulica br. 1

Telefon 55-96

Željezničari dobivaju znatan popust!

Nežno lice
i
fine, meke
ruke,

su osobina otmene dame. — Dnevnom upotrebom našeg „Alem“ krema, svežina Vašeg tela ostaće dugotrajno nepromenjena. — Sve nečistoće za kratko vreme iščezavaju, jer „Alem“ krem duboko prodiru u pore, i time daje koži zdravije i lepotu.

MEPIKMA 1839

BAŠKA NA OTOKU KRKU — JUGOSLAVIJA

Najveća i najlepša plaža na Jadranu. Morsko kupalište i klimatičko lječilište. Baška broji 3000 žitelja i leži na obali prostranog zaljeva, koji čini utisak velikog gorskog jezera. Pješčani žal u dužini od 1600 metara polagano spušta se more te je naročito podesan za neplivače i djecu. More je kristalno bistro i dostiže za vrijeme kupaca sezone (od 15. maja do 31. augusta) temperaturu od 24 stupnja (24° C), a i više. Baršunasto mekano morsko dno, posuto finim prirodnim pjeskom pruža svakome naročitu ugodnost. Od početka augusta do konca septembra poznato liječenje groždjem. Na daleko i široko nema močvara, zbog česa ovdje ne vlada malarija a ni komaraca nema. Naprotiv Baška obiluje sa mnogim izvorima zdrave pitne vode. — Kupalište raspolaže sa 100 kabina te sa isto toliko šatora. Sav promet Baške upućen je morem te nema prašine od raznih vozila ni pogibelji za djecu. U blizini žala nalaze se lijepi vinogradi i velika livada vrlo podesna za sport i igre. Izletni sa ladjom u obližnje luke i kupališta (Prvič, Velaluka Korintia, „Skuljica“ itd.) kao i lijepo šetnje romantičnom okolicom (crkva sv. Lucije, u kojoj je Zvonimirova ploča). Ribarenje je slobodno, lov, na orlove Vultur (fulvus) i t. d. — Baška ima električnu rasvjetu, liječnika, apoteku, maserku, općinski, poštanski i župni ured, finansijski odeljak, telegrafsko-telefonsku i žandarmerijsku stanicu. — Dnevno brza parobrodarska veza sa Sušakom, Crkvenicom i drugim mjestima, koja imaju priključak sa brzim vozom Beograd-Zagreb-Wien, Zagreb-Sušak i München-Zagreb-Sušak. — Prospekte i informacije daje na zahtjev besplatno KUPALIŠNO POVJERENIŠTVO, BAŠKA NA KRKU.

Za vežbače

Lagana stadionka sa elastičnim djonom od hromove kože. Najbolja za vežbanje na spravama.

Kalup 248 za vežbače Din 89.—

Kalup 245 za vežbačice Din 89.—

Kalup 245 dečje 31-35 Din 69.—

Kalup 242 dečje 27-30 Din 49.—

Kalup 545. . . . . Din 89.—

Najbolja vežbača cipela za vežbanje na terenu i za lahku atletiku.

Aata

ANT. TOPIĆ, SUŠAK

POMORSKA AGENTURA

Brzovani naslov: „TOPIĆ“

Telefon 2-58

Slobodna plovidba Topić d. d., Sušak, ILIRIJA, d. d. za brodarstvo, Zagreb, Dubrovačka parobrodarska plovidba Dubrovnik — ag. Sušak — Zastupstva domaćih i stranih parobrodarskih društava, koja saobraćaju po svim morima

Herold Vam javlja, da ponesete kući

čarapu.

HOTEL

PENSION LUCIJA * ALEKSANDROVO OTOK KRK

Solidna obiteljska kuća na obali u neposrednoj blizini kupališta, prospekte i upute franko.

ŽIC NIKOLA, vlasnik.

MALI OGLASI

Oglase prima po naplati uprava Sokolskog Glasnika u Ljubljani, Narodni dom. Svaka reč pri svakom objavljivanju 50 para, najmanji iznos 5 Din

REUMATIZAM

Ischias, ukočenost žila, kostobolja, zubobolja, glavobolja itd. liječi najsigurnije „ANTIRHEUMIN“, koji je kroz kratko doba stekao bezbroj priznanja. Cijena orig. flaši 35 Din, a pokusnoj 18 Din.

FERRALBUMIN

je izvanredno sredstvo proti malokrvnosti, općoj slabosti, pomanjkanju teka itd. Cijena orig. flaši 35 Din. Oba lijeka dobivaju se u apotekama ili kod proizvađača: Mr. A. Mrkušića, apotekara — Konjic (Hercegovina), koji šalje franko pouzecem 3 orig. flaše za 105 Din, a 1 za 40 Din. Pokusne 3 flaše „Antirheumina“ za 65 Din, a 1 za 25 Din. — (U inostranstvo šalje franko 6 orig. flaša za 300 Din, a 6 pokusnih „ANTIRHEUMINA“ za 160 Din, doznacivši unapred novac).

Dame, Vaše oči!

Morate biti svesni, da su oči najljepše na Vašem licu, zatim najmoćnije, najdragocijne i najnežnije. — Da bi postigli ove uslove, pišite odmah, da Vam se dostavi specijalni ruski čaj „Venus“, koji, sem navedenog, uništava bore oko očiju, daje očima narašt izraz i sjaj te omogućuje lijep porast trepavica i obrva. — Oči rezultat u toku nedelju dana. — Cena jednom omotu sa poštarinom i naročitim uputstvom je Din 35.—. Šalje uz doplatu (pouzecom) „MERKUR“ ZAVOD Stari Bečej.

Najveće fabrično stovarište dečijih kolica

A V A L A
BEOGRAD, VASIHA ULICA broj 26 **A V A L A**

Tražite besplatno bogato ilustrovani cenovnik sa slikama

HOTEL „UNION“

PALATA „KOSOVO“ - KOSOVSKA UL. 11

BEOGRAD

Preporučuje svima posetiocima sokolskog sleta 200 moderno uređenih soba sa tekucim hladnom i toplom vodom, lifto-vima, telefonima na svakom spratu itd. — Ujedno preporučuje i novouređeni restoran i kafanu, sa ukusnim jelom i prirodnim pićem uz umerene cene, kao i higijensko uređeno parno kupatilo. — Sokoli, Sokolice pazite na železničkoj stanici na naš putnički autobus, koji će Vas dovesti besplatno do hotela.

Tko oglašuje, taj napreduje!

SELCE KOD CRIKVENICE

PENSION-RESTAURANT „RIVIERA“

TERASOM NA SAMOM MORU, TIK DO NOVOGRADNJE PLAŽA BEČKA I ZAGREBAČKA KUHINJA CIJENE UMJERENE

VLASTNIK: R. ŠPANČIĆ

PAROBRODARSKO AKCIONARSKO DRUŠTVO**„PROGRES“ SUŠAK**

Telegram: PROGRES Telefon broj 213

BRODOVI:

„Podmladak“ tona 6600 nosivosti
„Orebić“ „ 6140 „
„Poredak“ „ 5700 „
„Dohodak“ „ 4400 „

Slobodna plovidba

Restaurant-kavana Orlić

Aleksandrovo na otoku Krku

preporuča se braći i sestrama, koja misle na more. Dnevna opskrba Din 55.—. Izvrsna i obilna hrana, fina domaća vina. Dnevno ribe. Braća Sokoli 10% popusta.

Vlasnik: M. Orlić.

MILAN A. BAČIĆ, SUŠAK

KAČIČEVO ŠETALIŠTE 3

Brzovani: BAČIĆ SUŠAK

Telefon 10

Veletrgovina vina i žestokih pića kao rakije, ruma, konjaka i svih ostalih vrsta likera

Specialna mehanična delavnica

za popravila pisarničkih strojev, registriranih blagaju, foto, gramofonov in nalivnih peres. — Priporoča se

LUD. BARAGA ♦ LJUBLJANA

ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 6

Telefon 29-80

Telefon 29-80

Hotel „Frankopan“

Aleksandrovo na otoku Krku

preporuča se cij. gostima za što obilniji posjet. Potpuni dnevni pension stoji Din 60.—. Priznata najbolja kuhinja, dobra domaća vina, garantirano čiste sobe s izgledom na more, a u blizini kupališta. Sokoli imaju popust od 10%. Svoj k svome!

Vlasnik: B. Orlić.

Poslastičarna**Petra Glumca**

Zemun, Kralja Petra 14

Sastanak Sokola

Preporučuje se za sletske dane.

ŠPIRO KUZMANIĆ SUŠAK

Odlikovana veletrgovina dalmatinskih vina

Glavni dobavljač

JADRANSKE PLOVIDBE D. D.

Brzovani: Kuzmanović Sušak — Telefon broj 2-31

Specialni tipovi crnih i bijelih vina

Tekući račun: Pošt. štedionice, Zagreb broj 35.706 Jugoslavenske Udružene Banke d. d., podružnice u Sušaku. Poštanski pretinac 149.

USTANOVLJENO 1874

Vrtnarstvo in cvetličarna

KORSIKA ♦ LJUBLJANA

Aleksandrova cesta — Vrtača 3

se priporoča vsem br. društvom. Aranžirani, dekoracija, sveže cvetje, žalni veni in šopki, travkovi vedno na zalogi.

TELEFON 2341

Bratskim društvom 10% popusta.

Postrežba točna in solidna.

Cene brezkonkurenčne.

FOTO - ATELJE

„GAVRA“

BEOGRAD

Kralja Milana 12, B. Ilićanska 42

Specijalno za svesokolski slet udoben tako, da može braću i sestre Sokole (i) zadovoljiti sa najlepšim fotografijama i brzom izradom, kako bi poneli lepu uspomenu sa sleta i Beograda. Cene vrlo solidne. Za posetu molit Vaj brat

GAVRA.

Direktan priključak na električnu mrežu

bez akumulatora i baterija sa **TELEFUNKEN 31 w** 3-cevni prijemni aparat za varoš sa trostrukom talasnom skalom.

Slušajte mesnu stanicu bez visoke antene. Naj-savršenija reprodukcija. Skala tonova 7 1/2 oktava. Saltovanje pomoću dugmeta. Sa priključkom za električnu reprodukciju gramofonskih ploča.

Cena sa sijalicama 3.500.— Din.

Za svaku svrhu i za svaki džep jedan podesan TELEFUNKEN APARAT.

TELEFUNKEN

Najstarije iskustvo. — Najmodernija konstrukcija.

JUGOSLOVENSKO SIEMENS A. D.

BEOGRAD, KRALJA ALEKSANDRA ULICA 8

Zastupnici u svim većim varošima.

Neka odmah jave

svoje točne adrese one osobe, koji bi htjela da od nas nauče lijep, čist i lagan kućni obrt, pa da si tako pribave stalno i osobito unosno kućno zanimanje ili nuzzaradu. Neka se jave samo oni, koji raspolazu sa svotom od najmanje Din 3650.—, pa da tako mogu nabaviti i za to potreban stroj. Poduka je besplatna, zarada 10 do 12 Din na sat. Materijal za rad dajemo mi. Osim privatnih naručitelja može svatko stalno raditi i za našu tvrtku, jer i mi u svako doba uz gotov novac preuzimljemo svaku količinu gotovo izrađene robe, što i pismeno jamčimo. Za odgovor treba priložiti marku

Grauert, tvornica strojeva d. d., Generalno zastupstvo i skladište, Osijek I., Krežmina ul. 13

Morsko kupalište Aleksandrovo na otoku Krku

Omiljeno ljetovalište domaće i inostrane publike, koja traži mir, more i sunce. Lijepo i prostrano kupalište sa pjeskovitim i betoniranim terasama za sunčanje. Plitko i pjeskovito dno vrlo je prikladno za djecu i neplivače. U sredini zaljeva diže se mali otočić Košljun (drugi Bled), najmilije izletišta gostova. Tu je franjevački samostan, snabdjeven bogatom bibliotekom sa rijetkim primjerkom Ptolomeovog atlasa. U mjestu ima više dobro uređenih hotela, pensiona i restauracija. Informacije i prospekte daje besplatno

KUPALIŠNO POVJERENSTVO.

HOTEL „BELLEVUE“, LJUBLJANA

Najlepša razgledna točka v Ljubljani, 15 minut od glavne pošte. Izborna vina, prvovrstna kuhinja, krasne tujske sobe, PENSION Din 65. — Zelo prijetna točka za letovištarje. Vsaki dan koncert, instrumentalni ali radio.

TELEFON 3042 Priporoča se lastnik hotela **Pero Šterk.**

Obaveštavam braću Sokole, da **bojadilšem** (barvam) plašno, žuticu i gradel na druk u svim bojama (barvama) i na gluko u svim bojama.

Bojadisanje (barvanje) stoji po 1 m dužine a 0-80 m širine samo Din 2-30. Na taj način dolaze mušterije do jeftinije robe (po metru i Din i više), nego da kupuju gotovu robu. Pošiljku od preko 500 m prima naručitelj franko. Sve ostale upute mogu se dobiti kod mene.

Preporuča se svima Sokolima i Sokolicama

Ljudevit Wächtersbach, Čakovec
bojadisar (barvarija)

Restaurant „Triglav“

Aleksandrovo na otoku Krku

u blizini pristaništa sa izgledom na more. Potpuna opskrba Din 55.— dnevno. Novo-uredjene sobe s električnom rasvjetom. — Dobra kuhinja i domaće vino. Dnevno svježe ribe. — Prilikom sokol. sleta 5% popusta. Preporuča se

vlasnik: **Ivan Franolić.**

Trgovina sokolskih potrepština i krojačka dvorana

GRGA HORVATEK

ZAGREB

FRANKOPANSKA UL. BR. 9

Izradjujem sve vrste propisanih sokolskih svećanih i vjezbaćih odijela, za sve kategorije muško i žensko članstvo. Prodaja svih sokolskih potrepština uz vrlo umjerene cijene. — Robu razasijem pouzdaćem. Vanjskim društvima obavljam brzu otpremu.

GRAND HOTEL

ŠARANOVIĆ

SR. KARLOVCI

Preporučuje svoje moderno uredjene sobe, prvoklasna karlovačka vina, poznatu dobru kuhnju. Pansion mesečno od 1.100 do 1.500 Din.

Vlasnik: **ŠARANOVIĆ GJOKA**

Искористите прилику, да се овог лета ослободите реуме, гихта, ишиаса, шкрофулозе и туберкулозе костију у најлековитијој блатној бањи Југославије, у бањи

РУСАНДА • Меленци (Банат).

Пошта, телефон и телеграф у бањи, хотели, ресторације, електрично осветљење, водовод, парк, библиотека, кулана, радио, клавир, аутомобили и фижакери стоје гостима на располагању. Ове године нов уређај. Цене спуштене.

Поче ак сезоне 15. маја.

HOTEL LONČARIĆ

Novogradjen u blizini kupališta. — Električno svjetlo. — Voda u kući. — Svaka soba sa terasom. — Terasa blagovaona na moru. — Potpuna penzija 75 Din.

Vlasnik **Drag. Lončarić.**

За време вежби на слетишту, по жељи и ветру Вас ће заштити Нарцис Крем

Главни Стовариште:

Дворска дрогерија

СВЕТ. Ђ.

ОКАНОВИЋА

БЕОГРАД

Кнез Михајлова бр. 49

Телеф. 7-56

Sokoli! Sokolice!

Zdravo telo zahteva primernu čistoću i negu.

Ovo ćete postići upotrebom **proizvoda** naše poznate fabrike

MERIMA

A. D. KRUŠEVAC

90 godina uspešnog rada dovoljna je garancija da su:

MERIMA-toaletni sapuni
MERIMA-sapun za pranje
MERIMA-kozmetika

najpogodniji.

Restavracija „VAROŠKA PIVNICA“
ZAGREB, GAJEVA ULICA 9

Poznana stara zagrebska gostilna u sredini mesta. Domaća kuhinja, prvovrstna vina i najbolje pivo. Na raznju pečeni janjčki, prasički, race itd. Veliki letni senčnati vrt. Vsako soboto in nedeljo koncert vojaške glasbe

Shajališće Sokolov!
Cene zmerne!

Lastnik: **Ciril Tratnik**

HOTEL „STARA POŠTA“, KRANJ

Prvovrstni hotel popolnoma na novo opremljen. Avtobus postaja vseh prog. — Telefon št. 58. Izvrstna kuhinja, dobra pijača, točna postrežba.

Se priporočata **MAKS in MILA MUCOLINI**

NAJLEPŠI BORAVAK NA MORU!

Blianekov Pensijon

„ROKAN“

na plaži u SELCU

veliki perivoj-restaurant / ogromna terasa na more. 40 soba / balkoni / kuhinja zajamčeno dobra i čista! Tražite prospekte! — koje kretom šalje

uprava Pensiona
„ROKAN“
SELCE (VINODOL)

REZERVIRANO

ZA

ROGAŠKO SLATINO!!!

Najveće zdravilišće / lečilište / banja / **kraljevine Jugoslavije** / Popoln comfort / Sezona maj — sept. / Predsezona do 15. junija, posezona 15. avgust do 30. september / **Sokoli**, posećajte Rogačko Slatino! Prospekti na raspolago

U Zemunu na Keju
bašta Gambrinus

Sastanak Sokola. Svira čuvena glazba. U svako doba sveža topla i hladna jela. — Solidna posluđa.

Milan Petrović

Ne zaboravite da posetite na sletištu paviljon broj 31

»JUGOBRAZILA«

gde se priredjuje najbolja brazilijska kafa na našim naročitim električnim EKSPRES mašinama

Šolja kafe Din 1.—

Tražite svuda **JUGOBRAZIL KAFU**, jer je najbolja i garantovano bez ikakvih primesa

Priporoča se najstarejša slovenska pleskarska, ličarska, sobo- in črkoslikarska delavnica

IVAN BRICELJ

LJUBLJANA, Dunajska cesta 16
Strokovna izviritev letovadnega orodja. Delo solidno, cene zmerne

HOTEL »KRK«
U KRKU (OTOK)

Udaljen od pristaništa 3 minute. Lijepo uredjen sa vrtom. Priznata dobra kuhinja. Dobra vina. Tražite prospekte.

R. Malinarić.

Petar Hadži Lemert

Kraljevski Dvorski Limar

Ugao Mlatišumine i Trnske ulice,
Preko puta Studentskog doma
Telefon 47-83. — Beograd.

Izradjuje, presuje i štancuje kutije, kante i flašice za pakovanje. **Emblaže** sve po mustri i crtežu. Sopstvena izrada štancna (kalupa). Vršim građevinsko-linarske poslove i vatrečno pozlaćivanje od bakra izradjenih ukrasa. Postavljam komplet gromobrane. Cena isključuje svaku konkurenciju. Usluga brza i tačna.

Prva i najmodernija kobasičarska radnja

JOVANA SMEJKALA
BEOGRAD

Velike prodavnice:

„SLAVIJA“

Kralja Milana ul. 122 — Tel. 9-93

„TERAZIJE“

Kralja Milana ul. 19 — Tel. 19-85

Izradjuje:

Sve vrste kobasičarskih izradjevina, od najprostijih do najfinijih i najluksuznijih. — Najmodernije instalirana radionica na Balkanu, omogućava izvoz kobasičarske robe na veliko i malo. Za unutrašnjost zemlje šalje železnicom i poštanskim paketima na povuku. Porudžbine izvršuje brzo i sa najvećom kulantnošću.

Sva roba uvek sveža i u dovoljnom izboru

Trpezarija u ul. Kralja Milana 19 (Skopljanska 2) otvorena od 8 pre podne do 10 časova uveče, za koje vreme služe se gostima najfiniji hladni i topli kobasičarski specijaliteti.

Za porudžbine i posetu neka se svaki izvoli probe radi uveriti kod

Jovana Smejkal

Najprikladnije

Gospodarske strojeve

iz glasovitih čehoslovačkih tvornica

Motore original Lorenc
Sijalice original Pracner
Kosilice original Knotek
Vrslice original Dob ý
uz povoljne cijene i uvjete do-
bavlja poznata slavna tvrdka

AGRAR K.D., ZAGREB

TRGOVINA STROJEVA ST. TOMÁŠEK
Draškovićeve ul. 35 - Brz.: Agrar Zagreb - Tel. 5288

I. NEŠKUDLA

LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA 25

Zavod za umetno vezenje in
tvornica društvenih zastav itč.

se priporoča p. n. sokolskim
društvom za nabavu vsakovrstnih

SOKOLSKIH PRAPOROV

Na željo predložim vzorce,
načrt in proračun franco gratis!

Sokoli - Zdravo! Sokoli - Zdravo!

Restoran „AMERIKANAC“ u Beogradu

Kralja Milana 80

sokolski je restoran sa prvoklasnim
jelom i pićem. — Posetite i uverite se!

OSKAR GUDAC, SUŠAK

OTPREMNIK - SPEDITEUR

Prima na otpremu željeznicom i morskim putem svako-
vrstu robu / Tridesetgodišnja praksa u ovoj struci, pruža
jamstvo za solidno i stručno izvršenje povjerenih poslova

ŽIRO RAČUN KOD:

Prve Hrvatske Štedionice, podružnica Sušak
Jugoslavenske Udružene banke
Hrvatske banke, Sušak
Pošt. čekov. zavoda, Zagreb, račun br. 35.232

TELEFON INTERURBAN 64

POŠTANSKI PRETINAC 87

POSLOVNICA U ZGRADI PRAŠTEDIONE
JELAČIČEV TRG BROJ 4

KRALJEVICA.

Prekrasno morsko kupalište i ljetovalište sa
pješčanom plažom, osobito zgodnom za djecu, tri
četvrt sata udaljeno parobrodom od Sušaka i dobra
autobusna veza sa stanicom Plase-Crikvenica. Izleti
u crnogoričnu šumu, kupanje i razni športovi na
kopnu i moru.

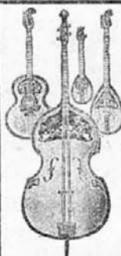
Brojni hoteli, pensioni i privatni stanovi čine bo-
ravak ugodnim i to: Praha, Union, Riviera, Carovo.

Restoracije: Zrinjski, Bosna, Zagreb i mnoge
manje gostione. Cijene pensiju od 65 do 100 Din.
Privatne sobe od 10 do 20 Din po krevetu. Kupa-
lišna taksa 2 Din po osobi.

Prospekte na zahtjev razasilje: Lječilišno Po-
vjererstvo, Kraljevica, i „Putnikovi“ uredi.

STAKLANA
VJ. FRANZ
ZAGREB

Tambure

najbolje, sremskog i Farkaševog sistema
preporuča poznata i najveća radnja

J. Vardian, Sisak 5
(SAVSKA BANOVINA)

Veliki cjenik sa slikama na zahtjev šaljem svakome budava
Sokolska društva dobivaju popust
Odlikovani zlatnom kolajnom i diplomom

NIKOLA GRKINIĆ

ŠPEDICIJSKA RADNJA

SUŠAK, STROSSMAYEROVA 12

BRZOJAVI: SPEDAGENT — TELEFON BROJ: 2-84

obavlja vrlo kulatno i solidno uz umjerene cijene otpremu
robe za tuzemstvo i inozemstvo. — Braćo Sokoli! U Vašim
potrebama otpreme robe preko Sušaka, obratite se po-
uzdanjem na brata Sokola!

HOTEL „SRPSKI KRALJ“

ZEMUN, KRALJA PETRA 53

Velika uređena bašta sa prvoklasnom
damen-kapelom. Preporučuje prvo-
klasno vino, karlovački rizling.
Dobra kuhinja za Sokole!

ODLIČNI MEZELUCI

GJURO ŠIKIĆ

Tvornica papirnatih vrećica

Veletrgovina papira i pisaćeg pribora

SUŠAK

Telefon br. 73 Brzjavni: Šikić Sušak

Poslovnica i skladište: Ružičeva ulica 7.

Tvornica: Šetalište Prestolonasljednika Petra 14 a.

RESTAURACIJA

„KOSOVO“, SUŠAK

Izvršna domaća kuhinja, čevapčići, ražnjići,
turska kava, najbolje skradinsko vino, te
pivo na čaše. U sezoni dnevno koncert.

Za mnogobrojni posjet preporuča se

ŠIME VRANIĆ, restaurater

HOTEL „SPLENDIT“

BEOGRAD, DVORSKA BR. 3
(PREKO PUTA DVORA)

Preporučujemo svim posetiocima svesokolskog
sleta naš odlično uređeni hotel sa potpunim
konforom u najstrožijem centru grada.

SELCE KOD CRIKVENICE

Pension restaurant „JADRAN“, na samoj obali
morskoj. SOKOLSKO SASTAJALIŠTE.

Vlastnik IVAN PEČNIK.

„OPSKRBA“ D. D.

VELETRGOVINA, UVOZ I IZVOZ ROBE

Dionička glav. Din 3,000 000 — Pričuva Din 500.000 —

ZAGREB

Frankopanska ulica 12 — Tel. 3330 i 5393

Nabavno vrelo špecerajске i kolonijalne robe

BRAŠNA

PETROLEUMA

Veliko skladište biranih vlastelinskih

VINA

Oružje i municija za lov i sport. Ribolovni
pribor. Tenis raketi i pribor. Fusbalski pri-
bor. Skautske potrepštine. Bicikli, gume i
delovi. Alarm pištolje „EM-GE“ vrlo jeftino.

S. KOČONDA

BEOGRAD, BALKANSKA ULICA BROJ 2

TELEFON BROJ 16-83

Предузеће за израду кофера и торбарских из-
рађевина

Милан Ј. Стојановић и Комп.

БЕОГРАД

Стовариште: Теразије 44 • Тел. 52-05 • Основано 1905. год.

Препоручује своју сопствену израду кофера и путничких потреба.

Semen

za polje in vrt nudi

SEVER & KOMP.

LJUBLJANA

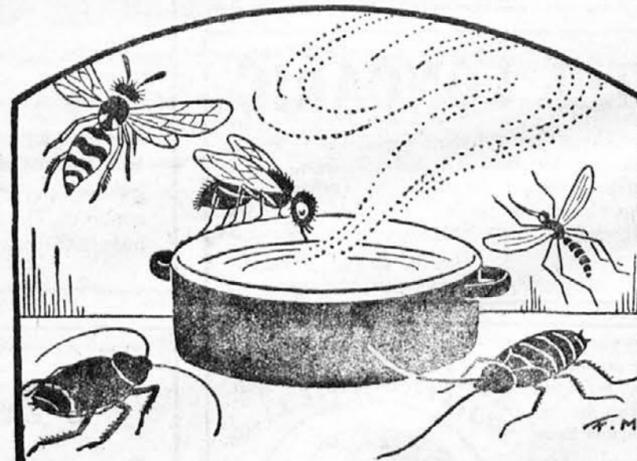
Zahtevajte ponudbu!

Kafana Zora „Čova“

Zemun, Kej br. 23

preporučuje se za
sletske dane. —
Dobra jela, čuvena
glazba, dobro piće.

Nikola Sarić

Иде ли Вам у тек Ваше јело, када видите у кухињи горњи призор?
Сигурно не! Да се решите ове несносне гамади,
која Вам окужује Ваше јело, употребљавајте најсавршеније средство за тамањење

SHELL TOX

Распршујте Shelltox само путем Shelltox прскалице, која Вам осигурава максимум деловања.
Распршена маглица Shelltoxa захваћене инсекте сигурно убија и у року неколико минута

ослобађа Вашу кућу од муха, мољаца, комараца, буха,
стеница, мравља, жохара, њихових јаја и личинака.

Штампање упуте о употреби добијете код Вашег продаваоца. Употребљавати Shelltox
значи подржавати кућну хигијену у највишем ступњу. — Добива се у свим местима.

Letnja obuća

Uzorak 470

Br. 19—22 Din 29—
Br. 23—26 Din 39—
Br. 27—30 Din 49—

Dečja platnena cipela na špangu u beloj i sivoj boji sa gumenim djonom.

Din. 59.-

Uzorak 903

Lagana bela platnena cipelica sa kožnim djonom, za jedinstvenu cenu od broja 25 do 34.

Din. 99.-

Uzorak 205

Dečja radost ne može biti bez udobne i lagane cipelice. Izradjene od laka ili najfinijeg boksa, fasone prilagodjene dečijoj nožici za cene pristupačne svakome.

Din. 79.-

Uzorak 100

Kožna vežbačka cipela sa belim hrom djonom veoma laka i praktična, preporučujemo je stoga naročito Sokolima.

Din. 59.-

Uzorak 470

Bela, siva ili crna platnena cipela sa gumenim djonom, elastična laka i veoma jeftina, izradjujemo je u svim bojama.

Din. 89.-

Uzorak 170

Za tenis ženske i muške cipele od engleskog platna u beloj boji sa djonom od sirove gume.

Din. 89.-

Uzorak 179

Bela platnena cipela sa gumenim djonom ukrašena je raznobojnim gumenim umetkom.

Din. 99.-

Uzorak 270

Ženske cipele od najboljeg češkog lanenog platna u bojama beloj, sivoj i drap, sa vulkaniziranim gumenim djonom i potpeticom. Ugodne i udobne za dnevnu upotrebu.

Din. 99.-

Uzorak 175

Damska platnena cipela na šnit sa gumenim djonom. Ukrašena umetkom raznobojne gume.

Din. 169.-

Uzorak 763

Damska kožna cipela na kopču sa niskom petom. Lagana i udobna kao sandala.

Din. 229.-

Uzorak 931

Veoma elegantna damska cipelica sa kopčom na visokoj peti. Novitet letnje mode.

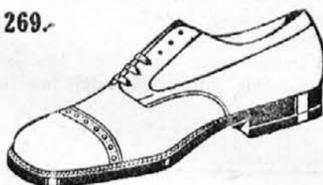
Din. 229.-

Uzorak 181

Kožne luksuzne cipelice iz raznog pletiva. Krasni uzorci dostojno će dopuniti Vašu proletnju toaletu.

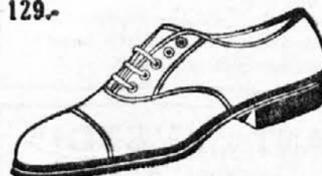
Din. 269.-

Uzorak 634

Krašna muška polucipela iz najfinije kože u braun ili crnoj boji, modernog oblika.

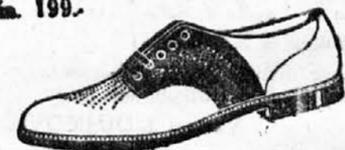
Din. 129.-

Uzorak 171

Muške platnene polucipele sa gumenim djonom u beloj, sivoj i drap boji. Ugodne i izdržljive.

Din. 199.-

Uzorak 663

Muške polucipele (Fleksible) ukrašene ukusnim bušenjem i kombinacijom boja. — Lake i udobne kao sandale.

Rata

NAJVEĆA TVORNICA SVIH VRSTA ROLETA
PRVA I NAJMODERNIJA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

Odlikovana „Grand prixom“, zlatnom medaljom i diplomom na svjetskim izložbama u Liege-u (Belgija, 1928), Parizu (1928) i Nici (1929).

MIRKO BENIĆ

ZAGREB

TVORNICA: FIJANOVA ULICA BROJ 19 i 20
TELEFON 3514 — BRZOJAVI KAPAK ZAGREB

TVORNICA čeličnih roleta, roloa, jeklenih rolet, Stahlrollbalken, drvenih roleta, lesenih rolet, Holzrollbalken, Esling Rouleaux, kockastih roleta, system Stora, prozirnih roleta, platnenih roleta, Gradel Roleten, „FLOS ROLETEN“, Wolkenplachen, škarastih rešetka, Schergiter Sistem Bostwik, sunčanih zastora na pera ili na stroj, Sonnenplachen mit Federmechanismus oder mit Maschinenantrieb, Plachenzelte, „CERBERUS“ patent
brave protiv provale.

Tvornica je uređena najmodernije, sa vlastitim pogonom i vlastitom električnom silom. Preuzima svaku najveću narudžbu i izvršava je u najkraće vrijeme — Za prvoklasni materijal i najsolidniju izradbu se jamči!

Zajtrkovalnica **AL. ŠČURK**

Ljubljana, Dunajska cesta 12
priporoča vedno sveže delikatesne izdelke ter pristna domača in tuja vina.

ALBIN JAZBEC, KRANJ

KONFEKCIJSKA TRGOVINA

Lastni proizvod suknjenih gamaš in športnih čepic

Braće Sokoli!

Kod izleta u Sušak posjetite bife
JOSIPA SMERDELA
U GRADSKOM KUPALIŠTU

„Kavarna Medulić“, Zagreb, Ilica 59

Elegantna in najmoderneje urejena kavarna. Vsi domači in inostranski časopisi. Iz kavarne vozi lift v prvo nadstropje, kjer se nahaja največja **BILJAR DVORANA** z 8 biljari in separirane igralnice. Odprta vina in pivo na čaše.

Shajališče Sokolov!
Lastnik: **Ciril Tratnik**

GRAND HOTEL ZEMUN

Velika bašta. — Sokoli i gosti
10% popusta za sletske dane.

S. Klačman

Brodarsko d. d. „OCEANIA“ Sušak

podržaje sledeći redoviti
trgovački saobraćaj:

1. Mesečnu prugu Jadran-Maroko-Kanarska Ostrva.
2. Mesečnu prugu Jadran-Španija-Maroko.
3. Petnaestdnevnu prugu Jadran-Levant.

Za sve upute i informacije obratiti se na upravu društva na Sušaku te na društvene agencije u Šibeniku, Splitu i Dubrovniku 2.

ZOBNI AMBULATORIJ

DENTIST / P. VRANKAR / ZOBAR

ZOBOZDRAVLJSTVO / NAJNOVEŠI ZOBNI NADOMESTEK

ord : 9—12 in 2—5

Bratom in sestram popust na legitimacije

LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA ŠT. 20/I.
VHOD TAVČARJEVA UL. 2
nasproti kavarne Evrope

Mesne konzerve in mesne izdelke
najfinejše kakovosti dobavlja vsako količino

F. Slamič

LJUBLJANA
Gospodarska c. 6

Tvornica mesnih izdelkov in konzerv / Za izlete in potovanja najprikladnejši provijant Za sokolska društva tvorniške cene / Brzjavni: Slamič Ljubljana Telefon: 29-73 / Cene ugodne!

Jovan Frajt

Izdanje muzikalija. Specijalna trgovina muzikalija, muzičkih instrumenata i klavira prvoklasnih fabrika „Förster“, „Petrol“, „Stingl original“ i dr.

Beograd, Kralja Aleksandra ul. 11
Katalog na zahtev besplatno.

BAŠKA

poznato udobno morsko kupalište na otoku Krku za odrasle, decu i neplivače. Ugodno sunčanje na peščanoj morskoj plaži. Dnevna parobrodarska veza sa Sušakom i ostalim mjestima na Gornjem Jadranu. Hoteli na morskoj plaži. Električna rasveta. Sezona od 1. maja do konca septembra. Prospekte na zahtev šalje Kupališno društvo, Baška.

PHOTO-ATELIER
PURIĆ, BAŠKA NA KRKU

Izradba svih vrsti fotografija, snimanje propagandističkih filmova, izradba razglednica na veliko. Preuzima sve amaterske poslove i svršava ih u 12 sati. Cene umerene.

BUFFET „ZVONIMIR“
BAŠKA NA KRKU

Najbogatiji izbor hladnih jela i svih rashladjujućih bezalkoholnih i alkoholnih pića.

Vlasnik **I. DUJMOVIĆ**

Ljekarna „Sv. Ivanu Krstitelju“
MR. PH. PRAVDOSLAV MARAČIĆ
BAŠKA NA KRKU

Otvorena 19. maja ove godine, snabdjevena vrlo dobro sa tuzemnim i inozemnim specialitetima, kozmetičkim preparatima svi na skladištu od najpoznatijih tvrtki.

Hotel »Baška«

na samoj morskoj plaži, iz sobe ravno u more, pogodan za obitelji, električno svjetlo, češko-bečka kuhinja. **PANSIA Din 55.—.**

Prospekte šalje na zahtev vlasnica
ANA GEISTLICH, Baška na Krku.

Buffet i delikatesna radnja

F. DUJMOVIĆ, Baška na Krku
na samom kupalištu.

Prodaja svakovrsnih prvoklasnih mrzlih jela i poslastica te rashladjujućih sa- i bezalkoholnih pića. Dnevno sve vrsti sladoleda.

Cipelarska radiona
F. MATEJČIĆ
Baška na Krku

prodaja svih vrsti sandala, platnenih cipela i t. d. Solidna izradba, brza podvorba, niske cene.

„PRVI BAŠČANSKI BAZAR“ TRGOVINA MEŠOVITE ROBE
IVO KRSTULJA, Baška na Krku

Veliki izbor uspomena iz Baške, toaletnih i kupališnih potrepština, razglednica, fotografija, pišaćeg pribora, domaćih i stranih novina, sokolskih potrepština.

RESTAVRANT „ZVEZDI“
NA PRISTANIŠTU VLASNIK **BARBOLIĆ**
BAŠKA NA KRKU

Izbor mrzlih i toplih jela. Domaća kuhinja. Izvršna domaća i dalmatinska vina te svakovrsnih rashladjujućih pića. BRZA PODVORBA, UMERENE CENE.

Hotel Grandić
Baška na Krku

udobna obiteljska kuća, morsko kupalište, dnevno glazba, vina iz vlastitog vinograda. Pred i iza hotela vrt sa nasadima, koji pružaju ugodnu hladovinu.

Potpuna opskrba Din 65.— do 82.— dnevno

Tko oglašuje,
taj napreduje!

„TURSKA KAVANA“ V. Ratkelić.

Prodaja turske kave i osvježujućih pića na kupalištu.

Cipelarska radiona
V. JURANIĆ
Baška na Krku

prodaja svih vrsti sandala, platnenih cipela i t. d. Solidna izradba, brza podvorba, niske cene.

Salon Mihalić

Baška na Krku.

Češljajona za dame i gospodu te prodaja parfema na samom kupalištu

Pomodna krojačnica

Franc Andrijić

BAŠKA NA KRKU

Izrađuje od jednostavnijih do najfinijih i najmodernijih odijela, naručuje sve vrste štovanja kod poznatih tvrtki. — Brza izradba i umerene cijene.

Iz sobe ravno u more

Hotel Velebit

Baška na Krku

Pred kupalištem na glavnom šetalištu 60 ljepo uređenih soba. Velika restauracija sa terasom. Domaća i specijalna dalmatinska vina. Vlastito tenis igralište. Igrališta za sve vrste športova. Informacije daje na zahtjev vlasnik

Ante Tudor.

BAŠKA NA KRKU

STRAND-HOTEL-VOLARIĆ

Iz sobe direktno u more. Najljepši i najjeftiniji boravak na Jadranu! Prvoklasna bečka i domaća kuhinja. Kompletan cijena: Pensija, soba, posluga, kurtaxa — juni, juli, avgust Din 78.— maj, septembar Din 65.—

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE I. E. NATICA VOLARIĆ

Ваш укус ће бити потпуно задовољен, а Ви за пролетњу и летњу сезону елегантно и лепо одевени, ако посетите нову радњу

„МЕТЕОР“

стовариште мануфактурне робе

БЕОГРАД, КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛИЦА број 29

чији је лагер снабдевен богатим избором најелегантнијих и најмодернијих тканина из првих светских фабрика. Цене солидне — услуга брза и тачна. Државни службеници, пензионери, официри и учитељи могу добити робу на петомесечну отплату по веома повољним условима и јевтиним ценама.

ПРЕГЛЕД РОБЕ СЛОБОДАН!

КУПОВИНА НЕОБАВЕЗНА!

HOTEL ROYAL A. БЕОГРАД D. КРАЈА ПЕТРА (70) 56

TELEFON 55-27

Kuća I reda poznata po čistoći i komforu (topla i hladna tekuća voda po svima sobama, kupatila, lift, bašta itd.) preporučuje se najtoplije pošt. putnicima i braći Sokolima. Cene umerene. Za bolji svet vrlo podesno i rentabilno stanovanje na mesec sa specijal. cenama.

Preporučamo vsem sokolskim društvom GALERIJU NAŠIH MOŽ

1. Trubar	8. Gregorič	15. Gangl
2. Vodnik	9. Aškerc	16. Parma
3. Stomšek	10. Tavčar	17. Župančič
4. Prešeren	11. Levce	18. Keršnik
5. Levstik	12. Erjavec	19. Maister
6. Stritar	13. Jenko	20. Finžgar
7. Jurčič	14. Cankar	21. Strossmayer

Velikost: 61.5 x 47.5 cm   Cena slike Din 10—

Naročila sprejema

UČITELJSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

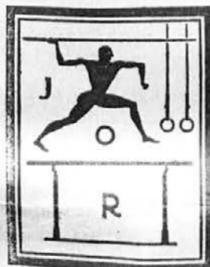
Telefon št. 3397

Tvornica gimnastičkih i sportskih sprava

J. Oražem
Ribnica, Dolenjsko

OSNOVANA 1881. GOD.

izrađuje sve sokolske vežbače sprave, opreme čitavih društvenih i školskih vežbaona, sportske potrepštine za laku atletiku, sprave za letna vežbališta, kupališta i bašče lju-ljanke, sprave za decu itd. Izrada savršena i elegantna, poslužba najsolidnija, cene naj-umerenije. - Ilustrovani cenik besplatno.

Vaše naočale Vaš foto-aparat

kupit ćete najbolje kod stručnjaka:

Diplomirani optičar
PODVINEC
Zagreb, Praška ul. 6

KNJIGARNA

**UČITELJSKE
TISKARNE
V LJUBLJANI**
FRANČIŠKANSKA ULICA 6

TELEFON ŠT. 3397
RAČUN POŠTNE
HRANIL. ŠT. 10.761

preporuča cenj. občinstvu in društvom svojo zalogo vseh pisarniških potrebščin. Lastna izdelovalnica šolskih zvezkov. Knjige iz inozemstva se naročajo pod najugodnejšimi pogoji. Knjigarna sprejema naročila na vse domače in inozemske liste, revije itd. — Velika izbira krasnih pokrajinskih in umetniških razglednic. Cene solidne! - Postrežba točna! - Zahtevajte cenike!

A. Golob & Comp., Ljubljana

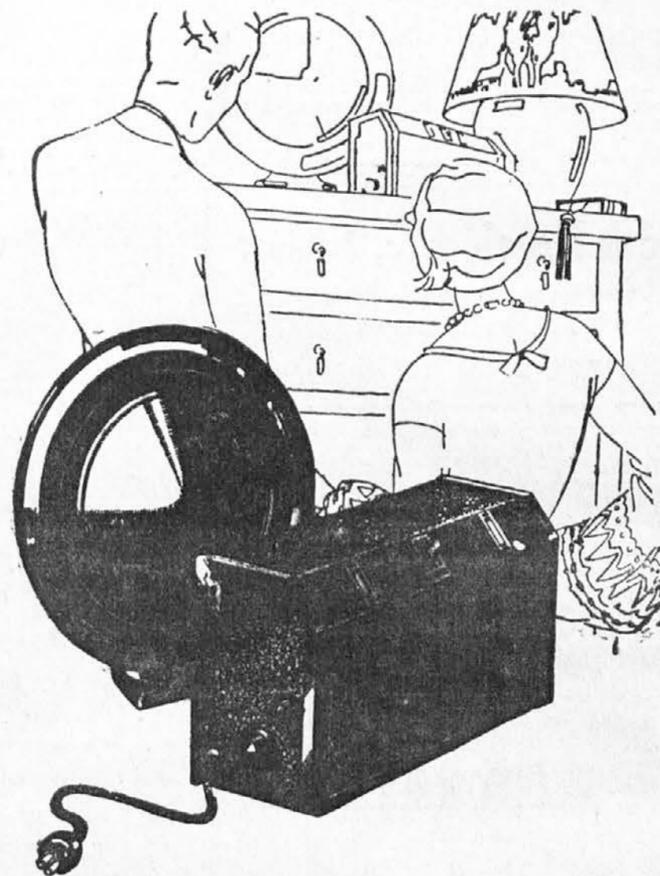
Puharjeva ulica

Izdelovanje emajliranih peči. Prezidava Lucovih peči, strokovnjaška izvršba. — Splošno kleparstvo. Zaloga šamotne opeke! Konkurenčne cene!

TEOD. KORN, LJUBLJANA

POLJANSKA CESTA STEV. 8

PREJE HENRIK KORN (USTANOVljena LETA 1852.)
Krovec, stavbni, galanterijski in okrasni klepar. Instalacija vodovodov. Naprava strelvodov. Kopalščne in klosetne naprave in **centralne kurjave.**

Ovu **PHILIPS-ovu kombinaciju** kao i sve ostale **PHILIPS-ove** fabrikate možete sada da kupite na odplatu kod svakog radio trgovca.

PHILIPS

PRVOKLASNI

Park Hotel, Sušak

na samoj morskoj obali s vlastitim parkom i kupalištem uz umerene cijene.

Jadranska plovidba d. d., Sušak

Interurbani telefoni: Direkcije Sušak broj 2-36 i 2-37.

Skladišta: broj 2-17.

Brzjavi: JADROPLOV.

Sa svojih 60 parobroda podržava službu na 55 redovnih pruga uzduž cele naše obale, Albanije, Grčke i Turske do Smirne, u vezi sa Rijekom, Trstom i Venecijom. Redovita služba sa Dalmacijom i sa svim kupalištima na Primorju. Sva točna kretanja parobroda razabiru se iz plovidbenog reda, kojega društvo šalje na zahtev besplatno. — Društvo podržaje u Sušaku vlastiti otpremni ured, koji uz vrlo umerene cene i najveću tačnost izvršava poverene mu naloge (Speditions-Bureau).

Jugoslavensko industrijsko i trgovačko d. d., Zagreb

Centrala trg burze 1/I

Telefon br.: 20-17

Tvornica dugmeta, Zagreb

izrađuje sve vrsti dugmeta iz kamenoga oraha

Tvornica kovinskih proizvoda, Mahično kraj Karlovca

izrađuje sve vrsti limenih konfekcionih i limenih dugmeta za hlače, kao i kopče za hlače, te krunske čepove i ine limene artikle

SVOJ SVOME!

Prilikom dolaska o sveslovenskom sokolskom sletu u Beogradu posetite poznatu i solidnu trgovinu galanterijske i kratke robe: **S. S. SURUTKA**, Kralja Milana ulica 71, koja ima vrlo lepi izbor razne robe za poklone, za dame, gospodu i decu. Specijalno stovarište: damskih prsluka i dečijih garnitura sa kapicom od vunene čojice sa originalnim narodnim vezom. Veliki izbor čarapa, veša i kravata (muških) sviju vrsta. Cene strogo solidne.

ПИВНИЦА И РЕСТОРАЦИЈА
„СРЕМСКО-КАРЛОВАЧКИ ПОДРУМ“
 у Сремским Карловцима располаже одличном
 кухњом. Тивалачки и ражњини могу се добити у
 свако доба. Велики избор првокласних сремско-
 карловачких вина. Власник: **Петар Хоњчеу.**

Интернат СТЕФАНЕУМ

у Сремским Карловцима прима на храну, васпитање и
 бригу ученике гимназије сремско-карловачке.
 Увети за примање: потпуно телесно здравље, школ-
 ска сведожба са најмање добрим успехом и врло добрим
 владањем.
 Проспекте шаље управа.

Upozorite

и Ваше знance, да ћу их посве badava zauvijek osloboditi **neugodnog znojenja nogu** па makar se то znojenje pojavilo и за jako toplih ljetnih дана. Nije то nikakav lijek, nego посве jednostavni naravni postupak. Molim marku за odgovor

J. LUSTIK, OSIJEK
 KREŽMINA ULICA

Šoić & Brožičević, Sušak

Veletrgovina brašna i žitarica
 te tvornica tjestenina

Telefon broj 180

Brzjavi: Cereale

INDUSTRIJA SOKOLSKIH POTREPŠTINA

BRANKO PALČIĆ

CENTRALA ZAGREB

ULICA KRALJICE MARIJE 6

Dobavljač Saveza Sokola Kraljevine

Jugoslavije

Brzjavi naslov: Trikotaža Zagreb

Telefon br. 26-77

FILIJALA BEOGRAD
 Balkanska 28, Hotel Prag
 Izvozna banka, pasaz
 Izrađujem sve vrste sokolskih potrepština za javni i izletni nastup članova, članica i dječetačno po propisu SKJ. Nadalje preporučam se braći za izradbu najmodernijih civilnih odijela, koja po najnovijem kroju izrađujujem u vlastitoj radionici.

TISKARNA SAVA d. d.

KRANJ

KNJIGARNA, KNJIGOVESNICA, OFFSET-TISK, KARTONAŽA, TVORNICA ŠOLSKIH ZVEZKOV, IZDELAVA ŠTAMPILJK, VELETRGOVINA S PAPIRJEJEM IN PISARNIŠKIMI POTREBŠČINAMI.

Telefon Kranj 8

Telefon Kranj 8

У интернату за гимназисте
„СВЕШТЕНИЧКОМ КОНВИКТУ“
 у Сремским Карловцима

има за идућу годину да се попуне неколико
 питомачких места. — Проспекте на захтев
 шаље управа Конвикта.

OPTIČAR

HERMAN WRASTIL

ZAGREB

ILICA 8 — TELEFON 30-65

NAJLEPŠE IZLETIŠTE U ZEMUNU

VAZDUŠNA BANJA BAŠTA

„KOD ŠUMADINCA“

Koncertira svako veče muzika do zore

IZVRSNI MEZELUCI

SLETSKE ZNAČKE

kao i sve vrste sportske i društvene, emajlirane ili samo tlačene, te

ORDENE I MEDALJE

izrađuje u ukusnoj i najlepšoj izvedbi

GRIESBACH I KNAUS

TVORNICA ZLATNE I SREBRNE ROBE, SPORTSKIH I DRUŠTVENIH ZNAKOVA
 ZAGREB, ILICA BR. 17 (DVORIŠTE)

P. M. Petrović

Trgovina porculana i stakla

Sušak, Strossmayerova 8

KLIŠEJE

vseh vrst po fotografijah ali rižbah
 izvršuje za vsakove
 sten tisk najsolidneje

KLIŠARNA ST. DEU
 LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TRGOVAČKA TISKARA

G. KRALJETA

SUŠAK

STROSSMAYEROVA

ULICA BR. 7

UTEMELJENA

GODINE 1890

IZVADJA SVAKOVRSNE TISKARSKE

radnje brzo, čisto i jeftino.

BRZOJAVI:

KRALJETA

SUŠAK

PREKOMORSKA PLOVIDBA

D. D.

SUŠAK, TOMISLAVOVA ULICA 1

Brzjavi: Prekomorska — Telefon: 1-54

Saobraćaj prvoklasnih teretnih
 parobroda na sve strane svijeta

Parobrod „DUNAV“
 6200 t. nosivosti 3853 t. brutto

Parobrod „PLITVICE“
 6200 t. nosivosti 3853 t. brutto

Parobrod „RUDNIK“
 6200 t. nosivosti 3853 t. brutto

Parobrod „ZVIR“
 8600 t. nosivosti 5605 t. brutto

Parobrod „KORANA“
 8600 t. nosivosti 5580 t. brutto

JUGOSLOVENSKA SOKOLSKA MATICA U LJUBLJANI

REGISTROVANA ZADRUGA S OGRANIČENIM JAMSTVOM

opskrbljuje u smislu člana 2. svojih pravila sve sokolske organizacije u zemlji sa svim potrepštinama, koje su potrebne za izvajanje programa i za postignuće ciljeva našeg Sokolstva. Izdaje i raspačava tiskanice, knjige i brošure sokolsko-programatskog, uzgojnog i propagandističkog sadržaja, plakate, diplome, značke, legitimacije i muzikalije.

Komisijaska prodaja odora sviju kategorija.

NASLOV: JUGOSLOVENSKA SOKOLSKA MATICA, LJUBLJANA, NARODNI DOM
 TELEFON BROJ 25-43. — POŠTANSKO ČEKOVNI RAČUN LJUBLJANA: 13.831
 Zahtevajte cenik!

ELEKTRA D. NA SUŠAKU

IZRADNJA I PROJEKTOVANJE električnih

centrala, mjesnih i gradskih mreža prekozemnih

parnih, Dieselovih postrojenja, umformera, trans-

formatorskih stanica, te vodova za sve napetosti.

Dobava svih artikla za električne kućne instalacije

i centrale, motora, aparata za kuhanje i grijanje.

SKLADIŠTE svih artikla za jaku i slabu

struju i t. d. Proračuni i informacije po želji.